

KARYS

1974
SAUSIS

Nr. 1

KARYS

1974
Nr. 1 (1498)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redakatoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

Petras Rimša — Vlado Putvinskio 70 metų amžiaus sukakties medalis	viršelis
Z. Raulinaitis — Karinės istorijos reikšmė	1
V. Šiogerio — 1940 m. delegacija į Kybartus	6
A. Žiedas — Klaipėdos krašto sukilimo istorija ir mitai	12
J. Gediminėnas — Visko po truputį	17
TREMTIES TRIMITAS	21
J. Narūnė — Vilniaus Lietuvių Gimnazija	22
V. Ošiūnas — Šv. Jono kumelys	29
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	32
Karinės žinios	33
Kronika	35

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

A. Kubilius
S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasilūnas — 3 Wall Street, Nor-
wod 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$9.00, pusmečiui — \$4.50, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$9.00 per year. Single copy \$1.00 • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 1 (1498)

SAUSIS—JANUARY

1974

KARINĖS ISTORIJOS REIKŠMĖ

Z. RAULINAITIS

“Dažnai atsitinka, kad vyras jūsų paskirtas karo vadu laukia kad jam kas vadovautų. Bendrapiliečiai, aš žinau ir tokius, kurie pradeda skaityti istoriją ir graikų karinius veikalus tik tai po to, kai būna paskirti konsulai. Nors paskyrimas į aukštą vietą eina pirma pareigų vykdymo, tačiau prieš visa tai turi eiti patyrimas ir išmanymas.”

Iš Mariaus (157-86 m. pr. Kr.) kalbos į senatą, C. Sallusti Crispi, De Bello Jugurtino.

“...mes neturime vientisos Lietuvos kariuomenės istorijos.”

Pov. Dirkis, KARYS, 1973 m. Nr. 9.

Karinė istorija yra politinės istorijos šaka.

Na, o istorijos, iš viso, reikšmę ir jos reikalą netektų ir aiškinti vien tik prisiminus mūsų tautos prisikėlimą į nepriklausomą gyvenimą, kuriam jėgų teikė senoji, iš užmaršties iškastoji, didinga mūsų tautos istorija.

Mūsų tautinio atgimimo Tėvas, dr. J. Basanavičius sakydavo: kas istorijos nežino tas yra lyg vaikas — nesubrendęs.

Toks istorijos vertinimas, net jos branginimas yra žinomas iš senų senovės ir įvairiose tautose:

Graikas Tukididas manė, jog tik istorija gali būti ateities vadove. Polybius teigė, jog istorijos žinojimas yra tikrasis išauklėjimas. O romėnai, iš viso, sakydavo, kad istorija yra gyvenimo mokytoja.

Visa kas sakoma apie istoriją, tam tikra prasme, tinka ir jos vienai šakai — karinei istorijai.

I. ISTORIJOS TURINYS

Istorijos turinį sudaro dažniausiai nepaprasti įvykiai, dėl vienos ar kitos priežasties atkreipę žmonių dėmesį ir verti atsiminimo.

Tačiau, iš arčiau pasižiūrėję rasime, kad seniausios istorinės žinios ir seniausi dokumentai yra

apie karus. Kodėl gi taip yra, kad seniausioji istorija, beveik išimtinai, kalba apie karą?

Vokiečių istorikas Stegemanas atsako: taip yra todėl, kad karas yra randamas pačioje istorijos pradžioje. Tada jau karas valdė, kaip ir dabar tebevaldo, tautų gyvenimą.

Taigi, istorijoje, nuo pat pradžių, karas yra viena iš pagrindinių temų. Nenustebkime, kad dar ir šiandieną karas yra pagrindinė tema nors ir neva taikos laikotarpį begyvename.

Yra pakankamai aišku, kad karas nuo amžių ir per amžius yra buvęs vienas iš svarbiausių reiškinių žmonių santykiuose. Kad ir kaip jo nemėgdamas ir labiausiai įsitikinęs pacifistas negali paneigti karo buvimo ir tik pats save apgaudinėti, jei mėgintų tvirtinti, jog žmonijos istorijoje karas yra tik nereikšmingas veiksnys.

Galima laikyti karą, iš pagrindų, nemoralium reiškiniu, tačiau tai dar nepašalina reikalo stengtis suprasti ir pažinti jį, susigaudyti jo pobūdžiuose.

Taip kaip nelaikomos teigiamu reiškiniu nei moraliniu, pav., epideminės ligos. Tačiau, labai nustebtume, jei kas pradėtų patarinėti nesidomėti

jomis ir nekreipti į jas dėmesio, vien tik todėl, kad jos tokios baisios ir bjaurios.

Karui gi pažinti vienas iš pagrindinių šaltinių yra karinė istorija.

II. KARINĖS ISTORIJOS STUDIJOS

Anglų žymus istorikas prof. Omanas, savo laiku stebėjęs karinės istorijos studijų vystymąsi Anglijoje ir iš viso Europoje, rašo:

Patogi teorija, kad karai nedaug ką tereiškia, vyravusi daugybės senųjų liberalų ir anglų istoriko Greeno dienų humanistų tarpe, išauklėtų vidurinio Viktorijos laikotarpio optimistiškame mintyjime, gavo rimtą smūgį 1914-18 metais. Užhipnotizuoti XIX a. progreso sąvokos ir sustiprinti laimingai išrasto evoliucijos termino, jie paneigė aiškius istorinius faktus ir nusprendė, kad karas yra žiaurus ir jo studijos, visai paprastai, yra nenaudingos.

Apšaukiančių karinės istorijos studijavimo reikalą yra keletas srovių. Viena, labai suprantama, tai reakcinė srovė prieš, taip vadinamą, "būgno ir trimto" istoriją, kurtą senesniųjų istorikų. Mat jie, tie senieji rašytojai, imdamiesi atpasakoti karus ir karines sutartis, primiršdavo socialinę, ar kultūrinę istoriją, o ekonomiją vadindavo nuobodžiu mokslu.

Besipriešinant tokiai karinės istorijos formai buvo pasukta į kitą neišlyginto mintyimo kraštutinumą ir pradėta skelbti, kad istorija yra tik žmonių ir žmonijos istorija, bet ne karalių, valstybės vyrų ar kokių karvedžių asmeniškų nuotykių aprašymai; lyg karalių, valstybininkų ar kai kurių karvedžių asmenybės maža ką tereiškė žmonijos istorijoje. Toli gražu taip nėra.

Atskiri, bet nepaprasti, nekasdieniški asmenys dažnai pakeisdavo, ne vien tik savo tautos, bet ir visų pasaulinių judėjimų kryptį ir tą jie padarydavo kartais ginklo pagalba.

Kitas pagrindinis nusistatymas prieš karinės istorijos studijas yra grynai jausminis ir humaniškas neapkentimas karo baisumų. Šis, iš esmės, gražus jausmas ypač buvo iškilęs ir madoje tuoj pasibaigus I Pas. karui; tam karui, kuris turėjo užbaigti visus karus, kai buvo naiviai tikima, kad Tautų Sąjunga išves pasaulį į amžinąją taiką.

Panaši pacifistinė banga perėjo per pasaulį ir po II Pas. karo. Jos tikslas buvo ne tiek bailsėtis žiauriais ir neteisingais šio naskutinio karo padariniais, kiek skiepianti mintį, kad III Pas. karas yra neįmanomas, nes būtų savižudiškas, o Jungtinių Tautų Organizacija yra tas stebuklingas mūsų visų išgelbėjimas nuo karo, maro ir bado.

Taip po I, taip ir po II Pas. karo buvo šnekama, kad reikia visuotino nusiginklavimo ir pasaulis galės atsiduoti visuotiniam broliškumui, sociali-

nėms tarnyboms, ekonominiam ir moksliniam progresui.

Taip žiūrint į reikalą, aišku, karinės istorijos, o ypač jos detalių, o taip pat ir strategijos bei taktikos tyrinėjimas turėtų tapti nereikšmingu. Tada gal tik mėgėjų archeologų, ar antikvarų darbo sritys apimtų ir karinę istoriją.

Deja, toks mintyjimas buvo pagrįstas žmogaus prigimties ar, geriau, jos silpnybės, nesupratimu ir nekreipimu dėmesio į tą nelaimingą faktą, kad kai kurios tautos, lygiai kaip ir kai kurie asmenys, yra savanaudės, godžios ir niekina kitas tautas.

Iš nemalonios tikrovės seka aiškios išvados, kad karai nėra išėję iš mados ir kad susikertančių ideologijų kova, ar tautiniai nepasitenkinimai dar vis veda ir ves prie ginkluotos kovos, kuri darosi vis baisesnė ir baisesnė, nes žmonija nuolat įsigyja vis naujesnių ir galingesnių priemonių kenkti savo priešui.

III. KARINĖS ISTORIJOS STUDIJŲ REIKALINGUMAS

Karinės istorijos nustūmimas į pašalį, pasireiškęs abiejų pasaulinių karų tarpe, buvo apgailėtinas. Tačiau, nors pastangų iš tam tikrų srovių būta, po II Pas. karo karinės istorijos tyrinėjimas nebuvo nukištas po suolu ir jos studijos labai pakilo.

Jei imti tik J. A. Valstybes, tai čia knygų rinka yra užversta karinės istorijos knygomis apimančiomis antikinę, viduramžių ir modernųjį laikotarpį, deja, dažnai labai neobjektyviomis. Jos skaitomos ir rašomos ne vien tik profesionalų karių, bet gal daugiau civilinių asmenų.

Tūlas gali čia pastebėti, kad kariams reikia studijuoti karinę istoriją, tai aišku, bet kur gi yra nauda ne karinės profesijos žmogui studijuoti karų istoriją, su visomis jų baisiomis detalėmis?

Pagrindinė nauda yra ta, kad per susipažinimą su karine istorija pažįstama pobūdis to didžiojo žmonijos bandymo — karo, kuris gali ištikti bet kurią tautą ir bet kada. Žinant gi karų pobūdį galima padėti tautai tinkamai apsiginkluoti ne vien tik fiziniai bet ir moraliai, kad ji tą bandymą sėkmingai išlaikytų.

Nebus per daug pasakyta, kad karinės istorijos žinojimas, iš esmės, yra reikalingas suprasti ne tik vidaus ir užsienio politiką, bet iš viso, visą žmonijos istoriją, rašytą ir nerašytą, kuri daugumoje yra kovų ir karų istorija.

Žinant kiek civilinių gyventojų gyvenimas yra paveikiamas karo ir kaip daug karas pareikalauja iš tautos civilinės dalies energijos ir aukų, karinės istorijos žinojimas civiliniams asmenims darosi ne vien tik naudingas, bet net būtinas.

Būtinybė verčia, kad civiliniai visuomenės vadai, prekybininkai, ar inžinieriai, įmonininkai ar administratoriai, dvasininkai ar mokslininkai, o ypač politikai, turi susipažinti, dar ir gerai, su karine istorija, suprasti karą. Juk karo metu daug civilinių asmenų turi daryti sprendimus, kurie būna gyvybinės reikšmės karo eigai. Šiais moderniais laikais aukštoji karo vadovybė, beveik visuose kraštuose yra civilinių, bet ne karių rankose, taigi karinė istorija, o per ją ir karyba turėtų būti kuo plačiau studijuojama.

Britų karinės istorijos profesorius J. W. Fortescue rašo: "Neleiskite įkalbami, kad karinė istorija yra menkas ar nereikšmingas dalykas — kad karo studijos yra tik barbarizmo liekanų studijos, kurių rimtas, pareiagingas ir žmogiškas žmogus turėtų kratytis!"

Tam tikra prasme karinė istorija yra tautų galios įstatymo istorija. Karas nėra kova reikalaujanti, virš visko, tik fizinės drąsos. Karas yra daugiau badavimo ir troškulio, darbo ir budėjimo, trūkumų pakėlimo ir aukos reikalas. Jis daugiau reikalauja moralinių kaip fizinių jėgų ir drąsos. Karas tai tikrasis tautų bandymas. Karinė istorija, plačiausia prasme yra kaip tik tų tautas išstinkančių bandymų istorija, taigi ji yra daugiau moralinių kaip fizinių galių istorija. Pagaliau, be visų savo baisumų karas yra turtingas kilniais ir didvyriškais žygiais, kur kantrybė, patvarumas ir pasiaukojimas išskyla iki aukščiausio laipsnio. Daugiau negu bet kurioje kitoje istorijos šakoje, karinėje istorijoje matome didybės ir pareigos pavyzdžius. Tai argi tokios istorijos studijos yra tik menkas ir nežymus, ar nekilnus dalykas?

IV KARINĖS ISTORIJOS TURINYS

Karinėje, kaip ir bendrojoje istorijoje, didvyriškas asmuo daug reiškia, tačiau negalima neigti, kad kartais karas būdavo nulemiamas ir pasaulinė istorija pakreipiama ne atskiro asmens genijaus, bet ištiesos mokyklos vadų ir vadelių, nei vieno iš jų neiškilusio į stebėtinai aukštybes, tačiau sugebėjusių pritaikyti taktikos ir organizacijos sistemą, išsivysčiusią iš jų tautinio ar profesinio paveldėjimo.

Šitokio reiškinių geriausiai uždokumentuotas pavyzdys bendrojoje karinėje istorijoje yra Romos Respublikos konsulų ir prokonsulų Viduržemio jūros pasaulio užkariavimas dar prieš Juliaus Cezario iškilimą. Tų laikų romėnų tarpe tokių gabių karo vyrų, kaip Skipio Vyresnysis ir Marius, būta maža. Net nesame tikri kam turime priskirti nuopelną už suorganizavimą legiono, tos didžiosios karinės mašinos, su jos ypatinga ir veiksminga pėstininkų taktika, pasirodžiusia tinkančia prieš bet ku-

rį tų laikų priešą: prieš baisiąją makedoniečių falangą, šarvuotus Rytų raitelius, judrią lengvąją Numidijos kavaleriją, įsiustusius germanų ar galų puolimus ir, pagaliau, net davusią pradžią, po dviejų tūkstančių metų, modernųjų laikų pagrindiniam kariniam junginiui — divizijai.

Taigi, norėdami suprasti Romos imperijos iškilimą turime susipažinti, ne vien tik su didžiųjų vadų, Skipio, Mariaus, Sullos, Pompėjaus ar Cezario žygiais, bet ir nevisada sėkmingais mažųjų vadų veiksmis, auklėtų toje pačioje legionų taktikos mokykloje.

Lygiai taip pat eidami į modernius laikus, kad geriau ir teisingiau suprastume Europos istoriją, privalome pažinti iškilimą, vyravimą ir žlugimą tokių mokyklų, kaip mongolų ar totorių raitųjų lankininkų, ilgai buvusių Vakarų Azijos ir Rytų Europos pabaisų, XIV-V a. anglų lankininkų, šveicarų pikinierių, ne tik sukūrusių savo mažą ir margą kantonų konfederaciją, bet Makiavelio piktumui, vyravusių Italijoje šimtuose mūšių ir kautynių laukų. Neišsiaiškinsime grynai karinio kūrinio Otomanų imperijos atsiradimo nieko nežinodami apie janičarų ar turkų raitelių taktiką.

Pagaliam, kaip išsiaiškintume Lietuvos imperijos susikūrimą nuo Baltijos iki Juodosios jūros, jei nieko nežinotume apie tų laikų lietuvių kariatus karus, apie Lietuvos raitelius; jei nieko nežinotume apie tą mažą, nepaprastų galių savyje slepiančią, stebėtiną Žemaičių tautą; apie Žemaičių žygius į Prūsus, Kuršą ir į slavų žemes, atliktus daugumoje nežinomų, istorijos užmirštų vadovybėje; jei nieko nebūtumė girdėję apie Saulės, Skuodo, Klaipėdos, Durbės, Lielvardės, Žalgirio ir apie kitus šimtus mūšių ir kautynių?

Kaip be karinės istorijos pagalbos išsiaiškintume Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos žlugimą ir ją prislėgusią šimtametę maskolių vergiją jei nieko nežinotume, ne tik apie Lietuvos valstybės padalinimus, bet ir apie sukilimus?

Nestudijavusiam Lietuvos karų istorijos, žinoma, nedaug ką sako Giedraičių ir Širvintų vardai Tuo tarpu, ten mūsų nepriklausomybė kabojo ant plauko. Tokiam vargu ar bus suprantamos tos jėgos kurios iškėlė, nors ir trumpam, Lietuvos Trispalvę Gedimino kalne.

Tremtyje miręs mūsų istorikas kun. Matusas, rašydamas apie Žalgirį pabrėžė, jog Lietuvos Didž. Kunigaikštystės politinis cementas buvo jos kariuomenė. Tuo jis aiškiai ir tiksliai pabrėžė karinės galios vaidmenį mūsų valstybės kūrimosi dramoje.

Matusas, kuris save laikė Lietuvos kultūros istoriku, pripažindamas kariuomenei dar ir kultūrinį

inašą, puikiai suprato jos galios reikšmę ir tuo pačiu, karinės istorijos studijų reikalingumą. Tą jis pabrėžė parašydamas Lietuvos Šaulių Sąjungos kovų istoriją.

Jei koks karinis išradimas, ar organizacinė, ginklavimo, ar taktinė naujenybė paveikia bendrą istorijos eigą, yra aišku, kad tas turėtų būti ištirta ir išaiškinta taip pat rūpestingai kaip kad modernių istorikų yra tiriami ekonominiai ar socialiniai pasikeitimai, nes antraip gautume kreivą pasaulio istorijos vaizdą.

Jau minėtas anglų istorikas, prof. Omanas dejuoja, kad jo laikais, atrodo, daug kas studijuoja vilnų pramonę ar garlaivininkystės išsivystymą ir tik atskiri asmenys bando nustatyti metodą, kuriuo parakas buvo įvestas karan, ar kaip atsirado moderniosios nuolatinės kariuomenės.

Taigi, turime sutikti (kalba toliau Omanas), kad istorija turėtų mokyti daugiau karinės pusės. Bet kurios tautos vadovaujanti sluoksniai privalėtų turėti bendrų žinių iš karinio meno lygiai taip pat, kaip jie privalo išmanyti ekonominę ar konstitucinę istoriją.

“Kas visus liečia — yra visų reikalas.”

Todėl nėra teisinga karinės istorijos studijas pavesti vien tik profesiniams kariams, kaip nebūtų teisinga leisti vien tik teisininkams ir pramoninkams, kartu su darbo unijų vadais, studijuoti ekonominę istoriją.

Valstybės civilinės galvos turi sau pasilaikyti galią kritikuoti ir net pašalinti karinį vadą jei jis pasirodytų netinkamas, tačiau lengvabūdiškas valdžios kišimasis į techniškas smulkmenas, ar staigūs įsakymų ar tikslų keitimai yra aiškiai nedovanotini. Juo geriau ministeris bus susipažinęs su karo dėsniais, tuo mažiau jis bus gundomas kištis be reikalo.

Vyriausybė turi išlaikyti aukščiausią atsakomybę, todėl juo labiau ministeriams reikalinga turėti žinių apie karinius galimumus ar negalimumus. Bendrai, karinės istorijos žinojimas, taip kaip ir gyvenamo momemto karinių detalių išmanymas, turėtų būti reikalaujamas iš tų kurių rankose yra galia daryti aukščiausius sprendimus.

Kai Korėjos karo metu prez. Trumanas pašalino gen. MacArthurą iš karinės vadovybės ir dėl to politiniuose ir kariniuose sluogsnuose buvo plačiai kritikuojamas, save pateisinti jis paleido žinią, kad apie karinius dalykus nusimanęs nemažiau už profesionalus karius, nes yra gerai išstudijavęs Hanibalo žygius prieš Romą.

V. PATARĖJAI

Taikos ir karo metu bet kuri vyriausybė būna įtaigojama patarėjų. Jų tarpe dažnai atsiranda taip vadinamų, “ekspertų” — mėgėjų. Tokius patarėjus anglai vadina “mandarinais”, o amerikiečiai — populiariu “egghead” vardu.

Netenka ir aiškinti, jog tokių mandarinų įtaka, ypač kilus karui, yra labai pavojinga.

Nesusipažinę su kariniais mokslais ir rimtai karo nestudijavę toki “ekspertai”, dažnai lengvai prišdami prie vyriausybės narių, prišnabžda jiems viliojančių, bet klaidingų patarimų. Jie dažnai užpildo populiarius laikraščius savo “Klaidingų Pranašų” straipsniais.

Taip 1934 m. Britų kabinetas buvo stiprioje įtakoje mandarino Jan Smuts, kuris įtikinėjo, jog “karas artimoje ateityje yra neįmanomas.” Ir tik po to, kai Anthony Edenas grįžo iš pasimatymo su Hitleriu, paaiškėjo, kad Luftwaffe yra net tris kartus stipresnė už Royal Air Force. Britų ministeris pirmininkas tada pareiškė, jog jis buvęs patarėjų visiškai suklaidintas.

Moderniais laikais staiga pagausėję automatiniai ginklai paskatino Prancūzijos vyriausybę įtaigojusius mandarinus paskleisti nuomonę, kad puolamasis karas yra daugiau neįmanomas. Vienintelė strategija, duodanti vilties nugalėti, esant gynyba.

Iš čia kilo prancūzų savižudiška gynybos strategija su jos Maginot linija. Buvo nepaklusta specialistų karių patarimų ir baisiai pralaimėta prieš vokiečių šarvuotųjų puolamąją strategiją.

II Pas. karo metu Britų vyriausybė pakluso prof. Lindemanno ir jo aplinkos patarėjų-mandarinų ir ėmėsi prieš vokiečius, taip vadinamos, “saturation bombing” strategijos. Nakties metu masiniai bombonešių junginiai buvo siunčiami pulti vokiečių miestus klojant ant jų “bombų kilimus”. Manoma buvo, jog vokiečiai tokių puolimų ilgai neišlaikys ir kapituliuos.

Tų puolimų rezultatas buvo: daugiau kaip 1000 bombonešių buvo prarasta ir netekta 55,000 vyrų, jų įgulų. Vokietija dėl to ir nesirengė kapituliuoti. Tuo tarpu, numušti bombonešiai ir ypač apmokyti 55,000 lakūnų buvo nepakeičiami ir taip reikalingi saugoti Britų tiekimo linijas per Atlantą. Karas dėl to nusitęsė.

Ypač gerai yra žinomas vienas toks II Pas. karo metu amerikiečių mandarinas, tai prez. Roosevelto politinis ir karinis patarėjas Harry Hopkins. Jo nuolatos kartojamas teigimas, kad su sovietais galima visai protingai susikalbėti ir susitarti, nulėmė nelaimingą amerikiečių karo ir ypač pokario strategiją. Rooseveltas susidarė net nuomonę, kad po karo Sovietų Rusija bus Amerikai kariniu atžvilgiu ma-

žiau pavojinga kaip pav. Britų imperija. Paaškėjus gi, kad po karo Rusija yra pajėgi vesti net branduolinį karą, toki patys mandarinai nutiekė Amerikos vyriausybę jog nieko daugiau nebelieka, kaip tik imtis, taip vadinamos, masinio atsikėsimo strategijos. Tas reišė, reikia laukti prieš puolimo ir tik tada stipriai veikti — atsikėsyti. Tuo buvo atsisakyta pagrindinio karinio, dėsno, kad tik puolimas atneša pergalę. Tas dėsnis buvo ryškiai pavaizduotas Amerikos pasyviu karo pobūdžiu Vietname. Šitokia pasyvia strategija J.A. Valstybės tebesivadovauja dar ir šiandien. Mandarinų ir dabar Vašingtone netrūksta.

VI ATOMINIŲ GINKLŲ LAIKAI

Šiuo metu iškyla dar vienas klausimas, ar bevarta studijuoti karinę istoriją, kaip nauji atominiai ginklai išstumia senuosius ir kariavimo metodai keičiasi? Klausimas visai vietoje. Kam gi mokytis pasenusių dalykų?

Taip, technika ir metodai keičiasi, bet nesikeičia žmogus, nesikeičia tautos. Yra sakoma, jog kiekviena tauta yra vergė savo praeities. Nežiūrint techninių naujienų valstybės apipavidalina savo veiksmus laiko ir geografijos, o taip pat ir savo istorinio patyrimo, rėmuose.

Kremliaus metodai plėsti Sovietų Sąjungos sienas eina tais pačiais geografiniais keliais ir beveik tomis pačiomis psichologinėmis kryptimis kaip ir pav. Maskvos Didžiųjų Kunigaikščių. Raudonoji armija ir šiandien sau įkvėpimo ieško ne tiek iš Lenino ir Markso ir kitokių kitų košernų pranašų, kiek iš Suvorovo ir Kutūzovo žygių.

Dar vis tebegalioja teigimas, kad karo vadas nežinąs kas buvo praeityje, lieka be pagrindo kad spręstų apie ateitį.

Nežiūrint techninių pasikeitimų vis dar lieka pastovūs kariniai principai, remiami žmogaus ir pasaulio prigimties, kurie švietė ir tebešviečia visais amžiais. O juos pažinti geriausias būdas yra per karinę istoriją.

Britų gen. W.G.F. Jacksonas nepersenai šiuo klausimu rašė kariniame žurnale:

Karinės istorijos studijų nauda ar žala lieka nepasikeitusi ir branduolinėje eroje... Karinės istorijos vertė vis dar tebelieka jos pajėgume suteikti žinių, duoti praktiškų išvadų, vystyti, plėsti ir aštrinti karinį intelektą ir įkvėpti karinio vado galvoseną. Tik karinės istorijos rašytojai turės dar daugiau pabrėžti tarpusavio ryšį tarp politikos, diplomatijos, ekonomijos ir karinės galios.

Kol karinė istorija yra daugiau žmonijos moralinių galių istorija kaip fizinių, tol jos vertė liks nepasikeitusi, jei aplinka ir keisis. Be praktiškos vertės, karinė istorija turi dar ir savo vidutinę vertę.

Branduoliniai ir atominiai ginklai nesunaikino karinės istorijos vertės dar ir dėl to, kad jų vartojimas ateities kare gali likti suvaržytas, dėl atsikėsimo baimės. Atsiminkime dujinio karo likimą. Sekantis karas ar karai ir toliau, greičiausia, bus kovojami daugiausia mechaniskaisiais ginklais, maža vilties, kad atominių ginklų vartojimas išplistų. Yra nuomonių, kad jų pagrindinė paskirtis bus daugiau prieš demoralizaciją, kaip aktyvus panaudojimas karo lauke. Atsiminkime Korėjos karą, Vietnamo ir paskutinįjį — Arabų su Izraeliu. Panašiams karams nenusimato galo.

O, už vis labiausiai, galvokime apie būsimą Lietuvos išlaisvinimo karą, tikėdamiesi jos taikingo išsivadavimo; pažinkime Lietuvos istoriją, tuo pačiu — ir jos karinę istoriją.

A.A. ATS. PLK. LTN.

ZENONAS B BALTUŠAUSKAS

1973 m. lapkričio 19 d. Čikagoje, po sunkios ligos, mirė ats. plk. ltn. Zenonas Baltušauskas.

Velionis buvo gimęs 1892 m. vasario 7 d. Raguvos miestelyje, Ukmergės apskrityje. 1910 m. baigė Petrapilio III gimnaziją ir tų pačių metų rudenį įstojo į Vilniaus Karo mokyklą, kurią baigė 1913 m. Lapkričio 1 d. podporučiko laipsniu. Skiriamas tarnybai į 114 pėst. Novotorskio pulką, tada stovėjęs Mintajos mieste, Latvijoje. Prasidėjęs I. Pasauliniam karui su pulku, kuris tada priklausė 29-tai pėstininkų divizijai, XX korpei ir buvo gen. Rennenkampfo 1-os armijos sudėtyje, dalyvauja visuose Rytprūsių mūšiuose.

Vokiečiams apsupus XX korpą Augustavo miškuose, tik nežymi dalis korpo dalis prasiveržė ir pasiekė Gardiną. Jų

tarpe ir Zenonas Baltušauskas. Už pasižymėjimus fronte buvo apdovanotas visa eile pasižymėjimo medalių, įskaitant ir patį aukščiausią Vladimiro ordiną. Toj pačioj armijoj tada dalyvavęs a.a. plk. Uspenskis papuolė vokiečiams į nelaisvę.

Velionies Zenono žodžiais, prasiveržti pavyko tik dėka vieno lietuvio ūkininko, kuris gerai pažinodamas vietines pelkėtas apylinkes, už mažą atlyginimą, pasiūlė saugiai pravesti iš vokiečių apsupto. Pravesti jam pavyko, nors tas pravedimas nebuvo jau toks saugus ir neapsėjo be aukų.

Revoliucijai prasidėjus, vadovavo batalionui majoro laipsnyje, būdamas pats jauniausias bataliono vadas visoje divizijoje. Subolševikėjusiems kareiviams perėmus bataliono vadovybę ir dalį karininkų sušaudžius, velionis Zenonas per vieną (nukelta į 39 psl.)

1940 METŲ DELEGACIJOS Į KYBARTUS SIUNTIMO APLINKYBĖS IR DETALIŲ PAPILDYMAS

(Žiūr. 1971 m. KARYS Nr. 5)

V. ŠLIOGERIS

Kaip iš eilės KARIO numerių pastebėjau daugelis tapo užinteresuoti tuo politiniai nereikšmingu, nelemtu ir negarbingu įvykiu. Kadangi iš delegacijos narių tik aš vienas tebesu gyvas tai istorijai tenka mano sutrumpintai parašytus atsiminimus papildyti, nes buvau liudininkas ir dalyvis. Kai mirsiu tai kiti galės tik spėlioti kada, kodėl ir kaip buvo. Kiek atmintis leidžia reikia išaiškinti kaikurias detales. Prisimintina, kad įvykiai vyko prieš 32 metus, tai ne viską galima be paklaidų prisiminti. Rašau be pagražinimų ir nenoriu nieko nei baltinti, nei juodinti, stengsiuos nieko nenuslėpti, bet ir nepridėti to ko neatmenu. Bendrai manau, kad įvairius įvykius po 32 metų, istorinės tiesos labui, laikas nustoti slėpti. Tegu mūsų palikuonys žino kada buvom didvyriais, o kada tik menkystėmis.

Pirmiausiai, reikia turėti galvoj, kad šis įvykis atrodė vienaip 1940 m. birželio mėn. 15 d., ir visai kitaip atrodo dabar, 1972 metais. (Atsiminimai rašyti 1972 m., Red.). 1940 m. mes nežinojom, nors galėjom, teisingai ar neteisingai, spėlioti, kaip politiniai įvykiai vystysis toliau. Dabar gi žinom kas po to tuojaus ir vėliau įvyko 32 metų laikotarpyje. Todėl ir įvykių vertinimas yra skirtingas.

BENDROS APLINKYBĖS

Visą 1919-1938 metų laikotarpį mes buvome nuolatiniam konflikte su Lenkija dėl Vilniaus krašto. Tuo pačiu laiku, iki 1940 m., periodiniai buvome gana bloguose santykiuose su Vokietija. Gi su Sovietų Sąjunga, priešingai, visą laiką buvome geruose politiniuose santykiuose, nors mūsų vidaus socialė santvarka ir labai skyrėsi. Sovietų Sąjunga dažnai mus politiniai užstodavo savo demaršais diplomatijoje ir prieš Lenkiją ir prieš Vokietiją. Tą dalyką aš ryškiai pastebėjau apie 3 metus tarnaudamas prezidento asmens adjutantu. Sovietų Sąjungos paramos Lietuvai tur būt negalės už-

ginčyti asmens žinantieji mūsų politinius užkulisius. Tuo reikalu įvairius faktus, man žinomus, atrodo, čia ne vieta dėstyti.

Lietuva 1940 m., t. y., jos vyriausybė ir kariuomenės vadovybė, bijojo gresiančio netolimo Vokietijos užpuolimo. Tuo laiku mes buvome Sovietų Sąjungos sąjungininkai numatomame kare prieš Vokietiją. Lietuvoj, nors ir be mūsų noro, stovėjo Sovietų Sąjungos įgulos, apie 20,000 vyrų, jų tarpe skaitlingi tankų daliniai. Sovietų Sąjungos įgulos sudėtis buvo kiek mažesnė, kaip mūsų anuo pat laiku taikos metu turėta kariuomenė apie 25,000 vyrų, su neskaitlingais lengvais tankais ir nedideliu kovos lėktuvų skaičiumi. Tačiau bendrai ginkluoti buvom gana gerai. Tiesa, daugelis mūsų ir karių ir civilių nepilnai pasitikėjo Sovietų Sąjunga dėl galimų ateityje jos žygių Lietuvos atžvilgiu. Tačiau, oficialiai buvo dedama daug pastangų bei padedama Sovietų Sąjungos įgulai savo stovyklose gerai susitvarkyti. Ne dažnai, bet buvo daromi tų dalių vadams priėmimai - vaišės. Ir man pora kartų teko jose dalyvauti. Mano atsiminimais, mes stengėmės su Sovietų Sąjungos dalių vadais draugiškai sugyventi ir, nežiūrint kaikiurių asmenų įtarimų, toks gal ir nepilnai nuoširdus sugyvenimas buvo.

Dar turėčiau, dėl bendro vaizdo, priminti, kad Sov. Sąjungos dalių kariai į mūsų vidaus gyvenimą nesikišo. Kariai iš Sov. Sąjungos įgulų į miestus mažai išeidavo. Daugiau kiek — karininkai, bet tik apsipirkti. Matyti pirkto ir rūbų ir maisto dalykų, kuriuos siųsdavo namo. Noriu būti objektyvus, mano atsiminimu, Sov. Sąjungos kariai mieste laikėsi korektiškai, buvo drausmingi, išsišokimų nedarė, ne taip kaip pasaulio uostuose elgiasi kaikiurių valstybių jūrininkai. Labai retai kuris mieste pasigėręs patriukšmaudavo.

Dėl vaizdo pilnumos dar primenu, kad tuo metu specialiose internuotų stovyklose buvo apie 14,000 vyrų, lenkų karių.

PERIODAS — MĖNUO PRIEŠ ULTIMATUMĄ

Kariuomenės Štabe bei Tiekimo Valdyboje, tame periode, kiek man žinoma, nieko ypatingo nebuvo daroma, ar ruošama tuo atveju, jei Sov. Sąjunga būtų ėmusi daryti kokius nedraugingus žygius prieš Lietuvą. Nors jautėsi nervingumo pasikalbėjimuose tarp karininkų, tačiau darbas ėjo taikos meto vaga. Nervingumą kiek buvo sukėlęs gegužės 9-10 dienomis (data pagal gen. K. Musteikio atsiminimus) vizitas Sov. Sąjungos Krašto Apsaugos komisaro pavaduotojo gen. Loktionovo. Jis iškėlė mums priekaištus, būk mūsų saugumo organai pagrobė du raudonarmiečius tikslu šnipinėti Sov. Sąjungos kar. įgulas. Tuo reikalu buvo sudaryta mūsų ypatinga tardymo komisija.

Nors mes oficialiai neigėme, kad nebuvo jokių žygių sudaryti militarinę sąjungą su Latvija ir Estija, tačiau, kiek žinau, slaptų pasitarimų buvo. Žinių tuo reikalu neturiu, bet prasitarimus kaikurių daugiau žinančių karių girdėjau. Sąryšyje su tuo pateikiu ir faktą apie kurį Maskvos derybose komisaras m-ris Molotovas prikišo mūsų ministeriui pirmininkui Merkiui, būtent priekaištą, kad mes, Lietuva, "skolačivaem", t. y., lipdome sąjungą su Latvija ir Estija. Ko Lietuvos kar. Tiekimo viršininkas važinėjo į Latviją? Kam paskyrėm karo atstovą į Estiją? Ir kitoki priekaištai. Tai faktas toks. 1940 m. gegužės 6-9 dienomis (data iš mano tarnybos lapo) Tiekimo viršininkas gen. Gerulaitis ir aš, tuomet Ūkio inspektorius, buvome komandiruotėje Rygoje, ne tam kad uždėti vainiką ant Nežinomo Kareivio kapo ir keleta kartų prie vaišių išgerti. Taip nebuvo. Tikslas buvo geriau susipažinti su Latvijos turimų karo išteklių tiekimo pajėgumu ir Rygos pramonės gamybiniu potencialu. Tuo tikslu lankėm ir apžiūrėjom atitinkamas didesnes įmones ir fabrikus. Negalima neigti, kad tokia apžiūra turi ryšio su kariniu pasirengimu, veikiant sąjungoje. Tur būt Sov. Sąjungos žvalgyba šitą dalyką buvo sužinojusi ir pranešė kam privalėjo. Galiu pridėti, kad važiauvome karinėje uniformoje, o ne civiliai apsirengę, kaip paprastai karininkai važiuodavo į užsienius, kad ir oficialiose komandiruotėse.

Primintina, kad ši komandiruotė įvyko prieš pat apsilankymą Lietuvoje Sov. Sąjungos ir Apsaugos komisaro pavaduotojo gen. Loktionovo.

Kaikieno rašiniuose minimi sunkiųjų kulksvaidžių bei prieštankinių-priešlėktuolinių mažų pabūklų daliniai. Minima, kad jie visi kiek anksčiau buvo išsiųsti atlikti šaudymo pratimus į poligoną — šaudyklą. Mano atminimu, gal klysta, ne visai taip. Būtent, tik maždaug pusė jų buvo poligone, o

kita pusė buvo prie savų dalių. Mat, tur būt pora savaičių prieš įvykius gavau įsakymo nuorašą iš pėst. šaudymo inspektoriaus apie tų dalių šaudymo pratimų tvarką, tai tiek kiek atmenu, tos dalys buvo siunčiamos pratimams ne visos iš karto, o dviem ešalonais. Ar aš čia klystu, ar ne, tai galėtų parašyti asmenys tą dalyką žinantieji ir dar neužmiršę. Tokių tikrai gyvų dar yra.

Čia turėčiau pažymėti, kad gavimas anuomet įsakymo apie tuos šaudymo pratimus mane ir Kar. Tiekimo viršininką gen. Z. Gerulaitį kiek nustebino, supratome, kad šių svarbių kovos dalių išskyrimas gana toli nuo dalių nuolatinių stovyklų jų kovos pasirengimą žymiai susilpnino. Tuo reikalu, atsimenu, pasikeitė nuomonėmis. Kiek atmenu, gen. Gerulaitis pareiškė, kad tur būt štabas mano, yra įsitikinęs, kad jokio netikėto pavojaus (dėl tų dalių išvykimo) artimiausiu laiku negresia.

Gal kas iš dar gyvų Kar. Štabo pareigūnų smulkiau ar tiksliau žinančių parašytų, kaip jie prisimena.

Einant deryboms Maskvoje, dar prieš ultimatumą, Kar. Štabe ir Tiek. Valdyboje (kurios sudėtin įėjo ir Ūkio Inspekcija) karininkų tarpe nervingumas padidėjo. Žinių nuotrupų apie derybas žinojom, daugiau kaip kad buvo skelbiama spaudoje. Kiek atmenu, bene birželio 13 d. eidamas iš tarnybos prie Įgulos bažnyčios sutikau p. M. Valušienę. Pasidalinome nerimą keliančiomis žiniomis. Kaiką daugiau sužinojom apie tų derybų užkulisius. Taip pat patyriau, kad prieš kelias dienas plk. Valušiuui buvo padaryta gerklės operacija ir jis sveiksta. Tas operacijos faktas (kiek man rodos, neskubiai reikalingas) lyg rodo, kad ir prezidento šeimos nariams politinė padėtis neatrodė kritiška.

Taip pat kitas faktas, kad prezidento žmona S. Smetonienė tuo laikotarpiu buvo ūkyje, Užgiryje ir lyg rodo, kad prezidento šeima nebuvo per daug susirūpinusi. Mat, kiek žinau, dar iš mano tarnybos laikų prezidentūroje, ponija S. Smetonienė buvo visad "au courant", t. y., gerai pasiinformavusi aukštosios politikos srityje.

Apie birželio 13 į 14 d. naktį prezidentūroje vykusį ministerių tarybos posėdį, Kar. Štabo ir Tiek. V-bos karininkai sužinojom birželio 14 d., atėję į tarnybą. Mums kiek įdomumo sukėlė gandas būk Sov. Sąjunga prikišo mums gen. Raštikio atleidimą iš pareigų.

BIRŽELIO 15 DIENA

Kariuomenės Štabo ir Tiekimo Valdybos karininkai (bent dauguma) iš pat ryto atvykę į tarnybą sužinojom apie gautą ultimatumą, nors dėl jo turinio ėjo tik gandai. Sužinojom ir apie naktį iš 14 į

15 d. vykusį pas prezidentą ministerių tarybos posėdį. Taip pat gandas, nes ne oficialus, kad sudaroma nauja ministerių taryba ir nauju min. pirmininku būk bus gen. S. Raštikis. Daugelis džiaugėsi, kad energingas ir populiarus naujas min. pirmininkas gen. Raštikis viską sutvarkys. Atsirado gandų ir dėl jo ministerių tarybos sudėties. Tik iš gandų sužinojom, kad ultimatas priimtas ir bus patenkintas. Taip pat, kiek vėliau, patyrėm jau oficialiai, kad kar. vadas gen. Vitkauskas jau išvyko į pasienį sutikti Sov. Sąjungos į Lietuvą atvykstančių dalinių vadovybės. Kar. Štabe, kar. vado nurodymu, ruošiamas jo įsakymas sutikti Sov. Sąjungos dalinius kaip draugingą kariuomenę ir teikti jai visokeriopą pagelbą. Tas įsakymas buvo ne tik atspausdintas, bet ir telefonogramomis pranešamas kariuomenės dalims, komandos tvarka. Koks ultimatumo turinys nežinota, tik plito gandai. Man rodos, plačiau turinį sužinojom tik vidurdienį. Atėjo gandas, kad prezidentas rengiasi išvykti, kur — neaišku. Bene apie 1 val. p. p. pasiekė mus kitas gandas, kad gen. Raštikio kandidatūra į min. pirminikus Sov. Sąjungai nepriimtina.

Prieš 2 val. p. p. buvo atneštas laikraštis su neva nauja gen. Raštikio sudaryta ministerių taryba. Gandai ir laikraščio žinios prieštaravo vienos kitam. Viena buvo aišku, kad pasipriešinimo nebus. Tuo reikalu jokių nurodymų nebuvo. Nors kaikurie vyr. karininkai (ir aš jų tarpe), bet ne visi, žinojom, kad būk Valstybės Gynimo Tarybos posėdyje (kada?, bet neseniai prieš įvykius) buvo nutarta, jei Sov. Sąjunga mus pultų, mes turime ginklu pasipriešinti. Kitų to posėdžio nutarimų, paminėtų vėliau atsiminimus rašiusių, aš tuomet nežinojau.

Dabar viskas vyko kitaip. Apie pasipriešinimą kalba tik privačiai kai kurie karininkai. Visi pildo kar. vado gen. Vitkausko įsakymus. Tomis dienomis, darbo metu, darbas dirbta nemažai. Gandas vijo gandą, karininkai juos komentavo ir nervinosi. Nesijautė kad kas nors vadovautų kariuomenei, jautėsi pasimetimas.

Kaip gen. K. Musteikis savo atsiminimuose mini (105 p.). Paskutinio ministerių tarybos posėdžio metu min. pirm. pavaduotojas Bizauskas priėjęs prie sėdinčių gen. K. Musteikio ir gen. Vitkausko ir pasakė: “Š . . . lietuviški generolai, nemoka padėties išnaudoti ir atsikratyti Smetonos režimo.” Tai primenu, nes gal būt vieno ar kito karininko galvoje tokia mintis galėjo atsirasti.

Tą birželio 15 d., vėliau kaip įprasta, grįžęs iš K. A. Ministerijos, namo Žaliakalnyje, jau pietus valgant, neatmenu iš ko sužinojau (gal iš sargo), kad Sov. Sąjungos tankai pasirodė Ukmergės plentu. Taigi,ėjau atgal į K. A. Ministeriją, tur būt

apie 4:30 val. p. p. Pakelyje, prie Įgulos bažnyčios, pamačiau nuo Ramovės ateinantį gen. Gustaitį, kuris pamatęs mane dairantis į Laisvės Al., skubiai priėjo ir pasakė, kad “Tave ieškom, skubiai einam į štabą.” Pagalvojau, gal esu reikalingas paruošti K.A. ministerio įsakymą tiekimo srityje sąryšyje su įvykiais. Aš tokį įsakymą normaliai ruošdavau. Vėliau pasirodė, kad ne. Pakelyje jis man pasakė: “Ar žinai, kad prezidentas ką tik automobiliu išvyko į užsienį.” Dar padejavo: “Tokiu rimtu momentu išvyksta.” Aš to dar nežinojau, tai buvo man naujiena. Už poros minučių buvome Kar. Štabe ir įėjom į Kar. Štabo v-ko gen. Pundzevičiaus kabinetą. Jis tuo momentu pavadavo kar. vadą gen. Vitkauską, dar iš ryto išvykusį į pasienį sutikti atvykstančių Sov. Sąjungos karinių dalinių vadovybę.

KARIUOMENES ŠTABO VIRŠININKO KABINETE

Čia pamačiau kiek keistą vaizdą. Lyg eina koks posėdis ar pasitarimas. Dalyviai atrodo susinervinę. Prie stalo sėdi gen. Pundzevičius, o aplink susėdę gal kokie 15 vyr. karininkų: ginklų viršininkai, Kauno įgulos vadai, Kar. Štabo skyrių viršininkai, gal ne visi, bet, atrodo, dauguma. Nevardinu, nes visų tikrai neatsimenu. Kiek atmenu, nebuvo Tiekimo virš. gen. Z. Gerulaičio, nei Sanitarijos virš. gen. Nagevičiaus. Nebuvo ir Kr. Ap. ministerio gen. K. Musteikio. Kiti tarnybų viršininkai, kiek atmenu, buvo. Pamatęs posėdį, pagalvojau — duodami nurodymai. Kokie? Tačiau, buvo kitaip. Gen. Pundzevičius pasakė man jau žinomą dalyką, kad prezidentas su šeima išvyko į Kybartus ir vyksta į užsienį. Kadangi atrodo, kad tai negerai, tai nutarta (bet kieno nutarta, man buvo neaišku) siųsti delegaciją į Kybartus kviesti prezidentą, kaip ginkluotų pajėgų vyriausią vadą, grįžti į Kauną. Į delegaciją įeis b.g. Tallat-Kelpša, kavalerijos v-kas, plk. Saladžius, šaulių vadas ir aš kaip buvęs adjutantas, esąs geruose santykiuose su prezidentu, tai lengviau galįs jį įtikinti dėl reikalo grįžti į Kauną. Pasakė dar, kad vyks vienas ministeris, bet kas — nepasakė. Pagalvojau, kad čia kas tai netvarkoj. Čia kas tai iš posėdžių dalyvių pareiškė, “kad jei laivas jūroje yra pavojus tai to laivo kapitonas iki paskutinės minutės turi daryti žygių laivą išgelbėti ir jo neapleisti. Taip pat ir prezidentas turi taip elgtis.” Dar kas tai iš posėdžio dalyvių pritarė. Vėliau vėl man buvo pasakyta, kad “delegacijos uždavins atkviesti prezidentą atgal į Kauną, o jei jis nesutiks grįžti geruoju, tai atvežti jį be jo sutikimo.”

Čia, pagalvojau, kvepia kas tai negerai. Ar nėra

vėl mūsų karininkų suruošto paskutinio pučo — rūmų sukilimo pradžia? Nors iš kitos pusės, visi pažįstami ir gerai pažįstami, tai lyg neįtikėtina, kad taip būtų. Dar paabejojau ar aš tinku tokiam uždaviniiui, nes dabar esu nerikuiotės karininkas. Bet vėl man buvo pasakyta, kad tinku, nutarta ir baigta.

Vėliau vyko kitų karininkų visokie pasisakymai dėl susidariusios padėties ir nekurie lyg ir abejojo dėl prezidento kvietimo grįžti atgal į Kauną viso reikalo. Tačiau tie pasisakymai buvo nedrąsūs ir įtakos nutarimą pakeisti nepadarė.

Taip pat neatmenu, kad kas nors būtų siūlęs pasipriešinti.

Kiek vėliau paaiškėjo, kad delegacijos pirminku bus Finansų ministeris Galvanauskas. Kai šita sužinojau tai mano įtarimai, dėl neva sukilimo pradžios, dingo. Min. E. Galvanauską gerai pažinau ir pasitikėjau jo politine išmintimi.

Bendrai, tame pasitarime matėsi vadų pasimetimas. Panašiai kaip buvo paskutiniame ministerių tarybos posėdyje, apie ką sužinojau plačiau žymiai vėliau. Pats to posėdžio pirm. gen. Pundzevičius, kiek man atrodė abejojo dėl delegacijos siuntimo, bet būdamas švelnus žmogus, nedrįso pasipriešinti smarkiau ir energingiau kalbėjusiems, dabar jau mirusiems posėdžio dalyviams.

Taip Kar. Štabo virš. kabinete praėjo kokia valanda. Delegacijai buvo įsakyta su dviem automašinom atvykti 8 val. vak. į Ožėškienės g-vę prie min. Galvanausko buto.

Buvo dar laiko tai dar nuvykau namo pavalgyti vakarienę ir painformuoti šeimą, kad išvykstu. Laike, 8 v.v., trys delegacijos nariai buvome prie min. Galvanausko buto. Čia išlaukėme virš dviejų valandų. Būk ejo pasitarimas. Kas jame dalyvavo nežinau ir vėliau neteko užtikti atsiminimus rašiusių asmenų atsiminimuose ar užuominų tuo reikalu. Aš spėju, kad ten min. pirm. Merkys informavo min. Galvanauską ir tur būt įtikinėjo, kad delegaciją reikalinga siųsti.

Kyla klausimas kodėl delegacijos išvykimas buvo uždelstas nuo maždaug 5 val. p. p. iki maždaug 10:30 val. vak., t.y., apie 5 valandas. Aš spėju, kad buvo abejonų ar ją siųsti, ar kas nors kitas trukdė išvykimą. Aš esu linkęs manyti, kad min. Galvanauskas buvo abejojęs ar delegaciją siųsti. Mat, vėliau važiuojant dviese su juo mašina į Kybartus, nors kalbėjomės mažai, tačiau kalbėjomės. Man liko įspūdis, kad jis turėjo daug abejonų dėl viso to reikalo. Tarp kitko, jis pareiškė nuomonę, kad Lietuvoj, panašiai kaip Rusijoj po I revoliucijos bus dar "Kerensčinos" periodas. Vėliau taip ir buvo ištikrųjų. Tačiau tas periodas tebuvo labai trumpas.

DETALIŲ PATIKSLINIMAS BEI PAPILDYMAS

Delegacijos kaikiuriuos veiksmus bei judėjus aprašant, rašiusiųjų tarpe yra prieštaraujančių pasisakymų. Gals būt vienas kitas ir aš jų tarpe, iš pasisakiusių po 32 metų, kaikiurias detales primiršo ir nesąmoningai padarė klaidą. Aš esminių dalykų nepamiršau, gal kaikiurių detalių ir neprisimenu, bet bendrai, gerai prisimenu, nes tai buvo vienas iš nemaloniausių epizodų mano gyvenime. J. Gliaudos "Agonijos" įtakoj nebuvau. Nors ten, bendrai, plačia prasme, teisingai aprašyta, bet detalėse yra labai daug klaidų, kurių neverta vardinti. Turime suprasti, kad jis rašė apysaką, o ne istorinę studiją. Pas jį daug jo nuosavos kūrybos, kad sudarytų sklandžią apysaką.

Pirma detalė. 1972 m. KARIO 6 Nr., 204 psl. Br. Stasiulis rašo "Atrodo klysta pulkininkas (t.y., aš) ir dėl važiavimo maršruto iš Kauno į Kybartus. Aiškumo dėliai pacituosiu keleta ištraukų iš plk. Saladžiaus laiško rašyto man dar 1956 m. balandžio 16 d.: "Iš Vyr. Štabo du auto 11 val. išvažiuoju į Ožėškienės g-vę, kur įsėdo min. Galvanauskas ir Vilniaus g-ve važiuojame iš lėto, nes čia pat važiuoju ir bolševikų tankai. Minia žydelių Laisvės Aleja ir Vilniaus gatve šaukė "Ura!" pasukantiems tankams į Lukšio g-vę. Prie Vytauto D. tilto tankas, kitame gale antras tankas. Aleksoto g-vėj tankas paskui tanką, iki pat Maisoto. Mūsų niekas nestabdė, neklusė. Pravažiuojant geležinkelį Veiveriuose, bolševikų sargybos sulaikė ir atidarė duris — pasižiūrėjo kas važiuoja. Ir taip nuvažiuojame iki Kybartų; buvo 1 val. naktį. Čia šaulių patrulio paklausiau, kur prezidentas sustojo. Sužinojau kad gimnazijoje. Gatvėj sutikau adv. Jonaitį ir prek. Vailokaitį..."

Tai čia turiu, pagal mano atmintį, pora patikslinimų. Iš Vyr. štabo išvykom į Ožėškienės gvę 8 val. v. Ten laukė min. Galvanausko apie 2 su puse val. Iš Ožėškienės gatvės išvykom po 10 val., gal 10 val. 30 min. Toliau smulkmenos kaip cituotame plk. Saladžiaus laiške labai tiksliai aprašytos.

Vėliau plk. Saladzius nepilnai cituotas ir mano atsiminimai nesutinka.

Viduryje kelio delegacija užsuko į Marijampolės kareivines — 9 p. p. stovyklą. Pulkas buvo išvykęs, būk Kr. A. min. gen. Musteikio įsakymu, pilnoj kautynių aprangoj. Rastas paliktas karininkas su keliais kareiviais papasakojo, kad pulkas gavo įsakymą žygiuoti į Kybartus. Tikrai neatmenu, bet, rodos b. gen. Tallat-Kelpša telefonavo į Kauną į Kar. Štabą pranešdamas apie 9 p. p. išžygiavimą. Iš Kar. Štabo (neatmenu tikrai ar gen. Pundzevičiaus, ar jo padėjėjo gen. Karvelio) buvo duotas

griežtas įsakymas būtinai 9 p. pulką grąžinti į Marijampolę, pranešant jo vadui, kad nevykdytų Kr. Ap. ministerio įsakymų. 9 p. p. vadui įsakyti vykdyti Kar. Štabo įsakymus, duotus su min. pirm. Merkio pritarimu.

Tą uždavinį įvykdyti, t.y., grąžinti pulką, išvyko viena mašina b. gen. Tallat-Kelpša. Jis tą uždavinį atlikęs, dar prieš Kybartus atsivijo mūsų mašiną. Mes kita mašina važiuojame toliau plentų. Sustota Vilkaviškio komendantūroje, tenai nieko nesužinota. 9 p. pulko voros kelyje nematėm, nes jie žygiavo kitu keliu — vieškeliu. Vykome toliau plentų.

Atvykimo į Kybartus laikas. Pagal J. Gliaudos apysaką — tuojau po 12 val. naktį. Pagal B.St. cituotą plk. Saladžiaus laišką — 1 val. ryto, birželio 16 d. Pagal mano atsiminimus — tik apie 3 val. ryto.

Dėl laiko tai aš atmenu, būnant 9 p. p. rajone pažūrėjau į laikrodį, buvo 1:30 val. ryto. Todėl mano laikas yra tikslesnis, nes kelionė iš Marijampolės iki Kybartų truko apie 1 valandą.

Antra detalė. Kur pirmiausiai Kybartuose nuvyko delegacija? Delegacija vyko pas prezidentą Kybartuose. Atrodo logiška, kad delegacija, sužinojusi iš šaulių patrulio mieste kur randasi prezidentas — gimnazijos rūmuose — ir turėjo ten vykti. Nebuvo reikalo užsukti į policiją gauti informacijų. Kitu atveju, žinoma, tektų užsukti į policijos nuovadą.

Visgi delegacija užsuko į policijos nuovadą. Pagal B.St. atsiminimus (1972 m. KARYS Nr. 6) trumpas delegacijos vizitas į policijos nuovadą įvyko. Aš buvau užmiršęs, bet perskaitęs jo aprašymą, prisiminiau, taigi mano klaida, atmintis sušlubavo.

Delegaciją sudarė 4 asmenys ir būnant apie 4-5 val. Kybartuose delegacija nesilaikė visą laiką kartu, paskiri jos nariai judėjo. Delegacijos veiklos centras buvo gimnazijos rūmų kambarys su telefonu prie direktoriaus buto. Ten daugiausia laikėsi min. Galvanauskas, o aš beveik visą laiką sėdėjau prie stalo su telefonu — ryšio centru su Kaunu. Čia pat, per koridorių, salione buvo prezidento šeima, dėl kurios likimo daug kalbėta telefonu. B. g. Tallat-Kelpša iš Kybartų dar antrą kartą nuvažiavo į 9 p. pulką žygio voroje, kad patikrintų ar pulkas grįžta. Grįžęs pasakojo, kad ten rado iš Kar. Štabo atvykusį b.g. Zilį, kurs ten atvyko tuo pat 9 p. p. grąžinimo reikalu.

Kiek atmenu, kad atvažiavus delegacijai į Kybartus, netoli gimnazijos, plk. Saladžius atsiskyrė nuo mūsų ir nuvyko, anot jo posakio, kiek atsimenu, kad "einu patvarkyti nedrausmingų šau-

lių". Vėliau po šaulių "sudrausminimo" grįžęs (bet kur buvo neprisimenu) jis piktinosi, bei nervinosi, kad būk jį sulaukė ir norėjo areštuoti, bet kas, ar policija, ar šauliai, aš nepaklausiau, tai ir nežinau. Plk. Saladžius žadėjo grįžus į Kauną, tą reikalą patvarkyti. B. g. Tallat-Kelpša vaikščiojo, o gal važiavo į policiją ir pasienio pareigūnus gauti leidimą iš vokiečių delegacijai nuvykti į Eitkūnus. Gal būt ir min. Galvanauskas ir buvo apsilankęs policijos būstinėje, bet turbūt trumpai. Man rodos, ap. viršininkas ir buvo apsilankęs į gimnaziją. Atmenu, kad min. Galvanauskas sakė, kad kalbėjo su apsk. viršininku, bet kur — neatmenu.

Detalė, tariamas internavimas ir nuginklavimas. Delegacijos niekas, nei rusai pakelyje (o tikrai galėjo), niekur neinternavo bei nekratė, nei rikiavo, nei ginklus-pistolietus atėmė.

Šitokio dalyko užmiršti negalima. Apie šią K. Morkūno "istoriją" perskaičiau tik 1970 m. KARIO Nr. 10. Ši istorija dalinai ir paskatino mane pirmą kartą, tik suglaustai, aprašyti delegacijos į Kybartus nuotyki.

K. Morkūno nepažinau ir nežinau kaip jis atrodo. Kuris policijos tarnautojas, ar kas kitas, pervedė prezidentą per žalią sieną aš tada nesužinojau, nei dabar nežinau. Gal K. Morkūnas, kaip jis rašo, o gal ir kitas asmuo, kaip mini B. Stasiulis 1972 m. KARYJE Nr. 6.

KAI KURIŲ FAKTŲ PAAIŠKINIMAS

Savo atsiminimus trumpai aprašiau 1971 m. KARIO Nr. 5. Čia pateikiau eilę papildymų. Turiu dar pateikti pora reikšmingų paaiškinimų.

Delegaciją sudarė 4 asmens. Kiek man tuomet atrodė, bent du jos nariai nebuvo įsitikinę, kad toks prezidento kvietimas grįžti į Kauną, tuomet buvusioje situacijoje, reikalingas ir tikslus. Iš vokiečių leidimas vykti į Eitkūnus buvo visiems 4 delegacijos nariams. Vyko tik du, min. Galvanauskas ir b. g. Tallat-Kelpša. Kodėl? Prieš pirmą kartą iš gimnazijos delegacijai išvykstant į Eitkūnus aš pareiškiau pirm. min. Galvanauskui, kad aš pas prezidentą neisiu. Min. Galvanauskas, atrodo, suprato mane ir pasakė — gerai. Tą išgirdo čia pat stovėjęs plk. Saladžius ir taip pat, kaip ir aš, atsisakė eiti pas prezidentą. Todėl tik pusė delegacijos du kartus vyko pas prezidentą į Eitkūnus.

KARYJE to įvykio klausimu atsiliepusių tarpe lyg buvo paminėtas klausimas ar prezidento šeima buvo sulaukyta Kybartuose paties min. pirm. Merkio valia, ar į ji buvo kieno nors spaudimas? Kad nebūtų įvairių spėliojimų, turiu paminėti sekančią. Aš sėdėjau ar stovėjau prie telefono, kuriuo įvairių asmenų buvo kalbama eilę kartų ir su min.

SVEIKI SULAUKĘ NAUJŪJŲ 1974 METŪ!

KARIAI SAVANORIAI, RAMOVĖNAI, BIRUTIETĖS, ŠAULIAI IR ŠAULĖS

Su 1974 metų sausio pirmąją dieną pasibaigė L.Š.S.T. centro valdybos paskelbtieji Vlodo Pūtvio-Putvinskio garbės metai, kurie buvo paskelbti Šaulių Sąjungos įkūrimo šimtojo gimtadienio proga. Jie bent pažadino kariams ir šauliams gražius atsiminimus apie šį Šaulių S-gos ideologą — šauliškujų savanoriškų divizijų kūrėją. Tai buvo pagarbos ir susimąstymo metai.

Šaulinis darbas, praradus savo valstybę, nesužlugo. Jau šiemet minėsime Lietuvos Šaulių Sąjungos Trentyje veiklos dvidešimtmečio gražių ir prasmingą sukaktį Amerikoje ir Kanadoje.

Paverptos Lietuvos broliai ir seserys žiaurais maskoliško komunizmo vergijos lažą velka. Ten neleidžiama Dievą garbinti, nevalia religijos praktikuoti. Už tai baudžiami ir kalinami dvasiškiai ir tikintieji.

Bažnyčios sudeginamos, sandėliais paverčiamos — geriausiu atveju muziejais. Tėra viena Kauno dvasinė seminarija. Tačiau metų bėgyje mažai tegali tapti kunigais. Priespaudos ir vergijos aštrios žnyplės skausmingai raižo lietuvių tautos kūną. Pasaulyje girdisi žudomo jaunimo ir tikinčiųjų šauksmai. Tačiau tas "pasaulis" anarchijos ir komunizmo apsėstas negirdi tų šauksmų: "Gelbėkit! Gelbėkit!"

Mes šauliai, kariai ramovėnai, birutininkės gir-

dime tuos baisius tragizmu, kančia ir aimanomis persisunkusius balsus. Kuo galėtume padėti? — Tik savo vieninga ir ryžto kupina, kovinga veikla. Turime jungtis ir veikti gyviau, našiau, rodyti daugiau ryžto ir pasiaukojimo.

Visi padorūs lietuviai, kurie myli nepriklausomos Lietuvos ideją, kurie myli Lietuvos protėvių krauju laistytą žemę, kurie myli gražią lietuvišką kalbą ir ją naudoja šeimoje — privalo savanoriškai jungtis į Šaulių Sąjungos eiles.

Geriausi Tėvynės sūnūs ir dukterys užpildydami šauliškujų divizijų gretas, uoliai dirbdami savo krašto išlaisvinimui, tikrai kasdieną priartina maskoliškosios vergijos galą.

Visi mūsų darbai tebūnie skirti — Nepriklausomai Lietuvai!

Visus šaulius, karius savanorius, ramovėnus, birutietes ir šaules, Lietuvos Šaulių Sąjungos Trentyje centro valdyba nuoširdžiai sveikina ir linki laimingų Naujųjų 1974 Metų!

V. Tamošiūnas

L.Š.S.T. c.v. pirmininkas

Vl. Mingėla

L.Š.S.T. c.v. Spaudos Informacijos Vadovas

pirm. Merkiu ir, mažiau, su Kar. Stabu. Taigi, girdėjau viską ką kalbėjo iš šios pusės ir truputį kas buvo sakoma iš Kauno. Iš tų pokalbių buvo galima suprasti beveik viską. Tur būt girdėjau daugiausia. Man tuomet atrodė, kad min. pirm. Merkys sulaukė prezidento šeimą tik savo valia, be jokio spaudimo iš kieno nors pusės. Dar tą naktį Lietuvą valdė senoji valdžia. Mano teigimui patvirtinti turiu paminėti, kad išleisti išvykti pakartotinai prašė p. S. Smetonienė, kuri netik prašė, bet maldavo net su ašaromis akyse min. Merki: "Pone Antanai (A. Merkys), būk žmoniškas, išleisk išvykti šeimai!" Jei į min. pirm. Merki būtų koks nors išorinis spaudimas tai S. Smetonienės ašaros negelbėtų. Min. pirm. Merkys negalėtų, galų gale,

apie 5 val. 30 min., gal 6 val. leisti prezidento šeimai išvykti į Eitkūnus.

Dėl motyvų, kodėl min. pirm. Merkys sulaukė prezidento šeimą, galima visaip spėlioti. Aš tokių spėliojimų nedirštu nagrinėti. Visoki spėliojimai yra galimi. Prisimintina, min. Galvanausko man automobilyje pasakyta nuomonė — žodžiai: "Lietuvoje dabar bus Kerensčinos periodas."

Šiandien aišku, kad delegacijos siuntimas buvo beprasmis. Anuomet, tur but, kaikiuriems mūsų pasimetusiems kariams gal ir atrodė reikalingas.

Man asmeniškai, iš pat pradžių, mane skiriant delegacijos nariu, atrodė beprasmis, nes aš per daug gerai pažinau prezidentą A. Smetoną, kad tikėčiau, kad jis savo sprendimą išvykti į užsienį pakeistų.

KLAIPĖDOS KRAŠTO SUKILIMO ISTORIJA IR MITAI

ALFONSAS ŽIEDAS

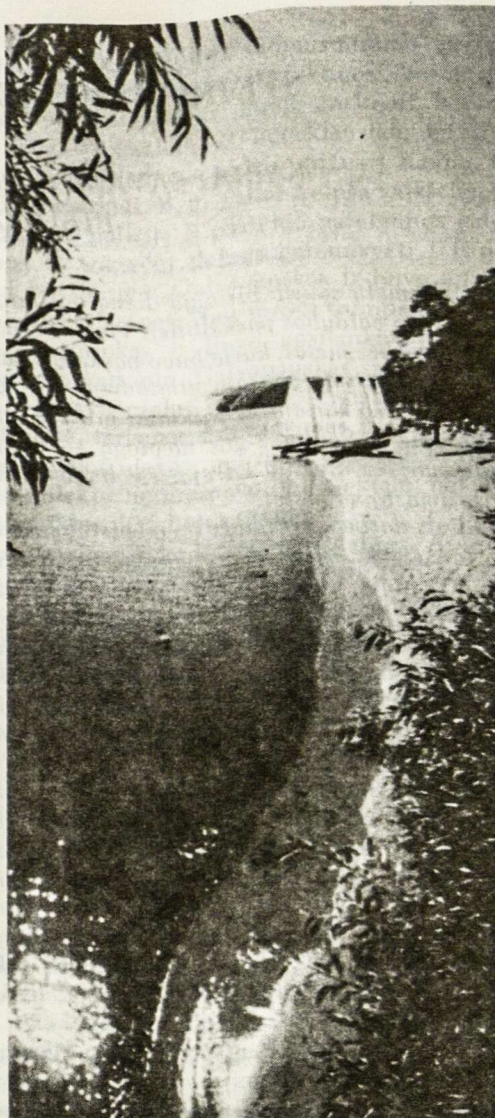
Atsiminimų tikslas, metodas ir principai

Klaipėdos krašto sukilimas (išsilaisvinimas, bet ne "atvadavimas"), bene vienas laimingiausių antrosios Lietuvos Nepriklausomybės istorijos epizodų, dar nėra istoriškai aprašytas gal dėl to, kad kada, kai buvo prieinami visi šaltiniai, tarptautiškai dar buvo, nors ir vieša, valstybinė paslaptis (dabar jau nebe paslaptis), nes buvo užangažuota ne tik Lietuvos Šaulių Sąjunga, bet ir pats to meto min. pirm. ir užsienio reikalų min. Ernestas Galvanauskas ir krašto aps. min. mjr. Balys Sližys ir net kariuomenės vienetai. O rašyti sufrizuotą istoriją joks rimtas istorikas nebūtų ėmėsis. Todėl, dabar bandoma šitą epizodą atkurti iš pažengusio amžiaus vadų ir dalyvių atsiminimų, kuriuos, tačiau, yra neigiamai paveikę ne tik jau tai, kad žmogiškos atminties mechanizmą apneša laiko dulkės, bet ir tai, kad memuarininkus paveikia žmogiška tendencingumo silpnybė. Todėl, po pusės šimtmečio, susikūrė ne tik minimo sukilimo istorijos, bet ir mitai.

Tos priežastys yra neigiamai paveikusios ir J. Tapulionio atsiminimus, aprašytus ir tilpusius 1973 m. gegužės ir birželio-liepos mėn. KARIO Nr. Nr. 5 ir 6 str.: "Klaipėdos krašto atvadavimo 'istorijos', kuriuos autorius, taisydamas kitų memuarininkų tikras ir netikras istorijas, pats sukuria klaidinančių ir net politiškai ir istoriškai žalingų mitų, kuriuos negalima palikti istorijai.

Nesiimu ištaisai vertinti J. Tapulionio atsiminimus, nes, nors vėliau ir buvau susidaręs bendrą sukilimo operacijų vaizdą, tačiau sukilime dalyvavau kaip eilinis kovotojas, todėl tuo metu negalėjau jį susidaryti. Pagrindinį jo atsiminimų, ir gal būt ir paties Tapulionio veiksmų vertinimą, reikia palikti kompetentingiems Lietuvos Nepriklausomybės karų ir kovų istorikams. Bet kaip nepatikimi yra J. Tapulionio atsiminimai sprendžiu iš to, kaip jis rizikingai ir tendencingai iškraipo net ir tuos faktus, kurių aš pats buvau dalyvis ir kurie neišdildomai pasiliko mano atmintyje, o ypač iš to, kaip jis, neturėdamas jokios nuovokos, traktuoja politinį sukilimo parengimą ir to meto tarptautinę situaciją.

J. Tapulionio liečiami mano atsiminimai, tilpę 1969 m. sausio mėn. KARIO Nr. 5: "Pluoštas prisiminimų iš Klaipėdos krašto sukilimo", "46 metų sukilimo sukaktį minint", buvo aprašyti ne pirmą kartą. Dešimtmečio proga, kai mano atsiminimai buvo dar gana švieži ir patikrinami dokumentais, tilpo Kaune ėjusiame savitraštyje "Lapas", kuriuos parašiau tuo metu

Marios prie Nidos

ėjusio red. pareigas K. Ambraziejaus paprašytas. Nors tas savitraštis nebuvo plačiai paplitęs, vis tik suinteresuotieji juos galėjo pastebėti, bet jie tada jokių kontraversijų nesukėlė.

Ilgainiui tie įvykiai ėjo užmarštin, orientuojant mintis ne į praeitį, bet į ateitį, nes, tariau, kad visi mūsų praeities nuopelnai, visa kas ir kada buvo padaryta, nebeturi reikšmės prieš tai, ką dar reikia padaryti, turint galvoje ne tik jau Lietuvos valstybinės nepriklausomybės atstatymo siekimus, bet net ir tautos gyvybės išsaugojimą, kuriai atsirado gal vienkartinė grėsmė. Todėl prie jų grįžau tik Detroito jūrų šaulių "Švyturio" kuopos vadovybės pakviestas kalbėti 46 metų sukilimo sukakties išskilmėje, kur ir pa-

pasakojau sukilimo įspūdžius, kiek dar jų buvo neišdildomai užsilikę atmintyje. Kai kurių klausytojų paragintų, pasiunčiau juos KARIUI.

Šitų atsiminimų *tikslas* yra tas pats, kuriais ruošiami įvairūs paminėjimai, tautinės šventės ir iškilmės: prisiminti ir pagerbti tautos atliktus žygius, kad paskatintumėm ir padrąsintumėm savo tautiečius naujiems ir garbingesniems žygiams; pagerbti žuvusius kovotojus, kuriuos mes jau teisėtai galime vadinti didvyriais ir paliudyti istorijai dar neaprašytus, užmarštin nuslenkančius, svarbesnius įvykius, o ypač apžvelgti dabartį ir ateities uždavinius, kas ten mano ir buvo pabrėžta.

Aišku, kad šitokie atsiminimai gali būti pasakojami ir aprašomi tik *istoriografiniu metodu*: pasakoti tik tai, ką, testamentiškai kalbant, sveiku protu ir gera atmintim tvirtai atsimename ir žinome, rūpestingai išskiriant tai, ko tvirtai nebeatsimename ir nežinome, savo abejojimus aptarus žodžiais: "tikrai nebeatsimenu", "nebeatsimenu", "nežinau", "bene", "apie" ir t.t., kas reiškia, kad susidomėję tais dalykais turi kreiptis į kitus šaltinius.

Principai gi dar aiškesni: niekad nekalbėti viešai ir neparašyti tai, dėl ko kada nors reikėtų gėdytis. Klastojimas, ypač istorinių faktų, melavimas, pasigyrimai, suvedžiojimas sąskaitų su savo politiniais, ar asmeniniais priešininkais, arba mėginimas save iškelti, niekinant kitus, ypač mirusius, reiškia paniekinimą tautos žygių ir jos žuvusių didvyrių, negerbimą auditorijos ir susiniekinimą pačio savęs prieš palikuonis ar net prieš istoriją, kuri, galutiną išvadą, sugeba atkasti tiesą.

Šitas normas laikiau šau griežtai privalomomis kaip visada, taip ir pasakodamas kalbamus atsiminimus, kur sąžiningai ir apdairiai tegalima įžvelgti tik gyvybės išsaugojimo instinkto veikiamą ir desperatiškai besiblaškančių vyrų ir jaunuolių būrelio veiksmus, kurie, tik labai laiminga lemtimi, turėjo reikšmingo povei-

čio ir visai sukilimo operacijai. Niekur savęs nevaizdavau nei kokiu "dideliu karžygiu" nei "didvyriu", kaip sarkastiškai insinuoja J. Tapulionis; niekur ir niekad nesakiau, veikęs individualiai, ir nepasisavinau kokio būrelio vadovavimo garbės (tokia garbė priklauso ltn. Girčiui ir Vokietaičiui, kurio vardo, deja, nebeatsimenu, "Saulės" mokyt. seminarijos II kurso mokiniiui, žinomo pedagogo J. Vokietaičio sūnui).

Dėl kai kurių mitų

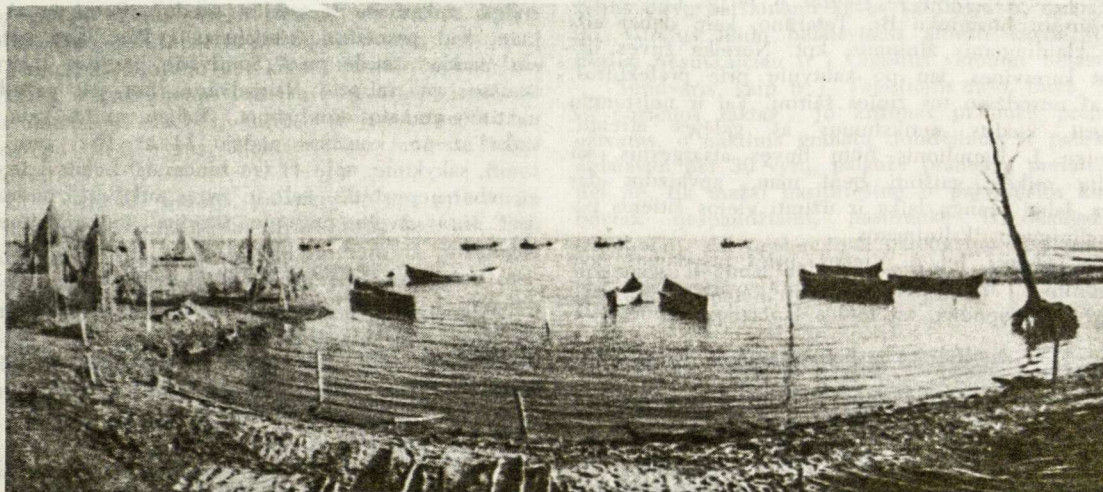
Neįstengiu suprasti ir nesiimu spręsti, kokiais sumetimais vadovavosi J. Tapulionis, rašydamas savo atsiminimus. Tik jaučiu pareigą išblaškyti jo fantastiškus mitus.

1. Nagrinėjimas straipsnis pradedamas: "Eilė metų, sausio mėnesiais, kai sukanka Klaipėdos krašto atvadavimo metinės..." Taigi, ir norisi paklausti: kur buvo J. Tapulionis su savo užrašais ir visa medžiaga, "kurią laikas nuo laiko, prisiminimui, pavartydavau", ne tik per keturis metus nuo mano atsiminimų pasirodymo ir ne tik per eilę metų, bet per visą pusę šimtmečio, ir atsiliespė tik tada, kai jau sunku faktus patikrinti dokumentais, yra išmirę dauguma sukilimo dalyvių, gyvųjų liudininkų, o svarbiausia, kai mirė ir pats sukilimo vadas J. Budrys, kuris tikriausiai šį tą žinojo ir apie ltn. Tapulionio veiksmus, bet dabar negali atremti jo insinucijų?

2. J. Tapulionis rašo (jo straipsnio citatų kalba niekur netaisoma): "Kiek A. Žiedas už pravių durų matė prancūzų, tiek Sendvaryje jų ir buvo paimta. Tiek jų varė 'Cigelių' link. Buvo nufilmuota ir *įvairiomis progomis rodoma*" (mano pabraukta).

Įdomu: kas filmavo ir kur J. Tapulionis matė vokiečių ir prancūzų žandarų belaisvių voras, varytas iš Sendvario į Cigelius filmą (tarp varančių teko ir man būti)? Būčiau brangiai užmokėjęs ne tik jau gauti, bet nors pamatyti tą filmą. Bet Klaipėdos

Žvejų prielauka Juodkrantėje

krašto sukilimas buvo ne Vietnamas, kur galėjo ne tik tikri spaudos, TV ir radijo darbuotojai, bet ir jais apsimetę, ir visoki provokatoriai ir šnipai kabaldžiuoti su savo aparatais kovojančių karių eilėse, ir, media laisvės vardu, raportuoti ne tik snobiškai publikai, bet ir JAV priešams. Todėl ten nesimatė ir negalėjo matytis jokio fotografo, nesgi sukilimas turėjo slaptą pobūdį. Tad nors J. Tapulionis sako, kad: "kai kam gali atrodyti, kad aš fantazuuju...", deja, neišvengė akivaizdžiausios fantazijos.

Jei yra tiesa, kad prancūzų belaisvių buvo 30, tai sutikčiau, kad pridėjus apie 10 žandarų, belaisvių buvo ne "apie penkiasdešimt", bet apie 40, bet tik ne 30.

3. J. Tapulionis drąsiai teigia: "Prie Sendvario, tačiau, kapinių nėra, taigi, nebuvo ir A. Žiedo didvyriškų veiksmų nei kapinėse, nei Sendvario kieme".

Galimas dalykas, kad *dabar*, išsiplėtus miestui, Sendvario ir tų kapinaičių nebėra likę nei ženklų. Bet pasirodė, kad ne visi tų įvykių dalyviai jau yra išmirę. Esama dar gyvų liudininkų, kurie patys ten yra buvę ir liudija, kad tokios kapinaitės tuo metu *tikrai buvo!* Taigi, buvo ir tie Vokietaičio vadovaujami veiksmai, nors ir ne tokie didvyriški, kaip sarkastiškai rašo J. Tapulionis.

4. Vėlgi, jis rašo: "1970 m. Kario Nr. 6 A. Žiedas, negaledamas atremti savo rašinio netikslumų, savo patikslinime pataria kitiems savo memuarus, kurių negalima patikslinti dokumentine medžiaga, skelbti su atsargumu.

Betgi aš patikslinau savo seną bičiulį J. Grybauską, kuris, patikslindamas ne mano rašinį, bet 1970 m. bal. KARIO Nr. 4 tilpusį Balio Augino str.: "Amžiniems lietuviško pajūrio sūnams", buvo suklydęs, teigdamas, kad kpt. Noreika žuvo užimant Sendvarį, o aušroka Algirdas Jasaitis žuvo užimant prefektūrą.

Aš gi "Patikslinimo patikslinime" rašiau, kad A. Jasaitis žuvo nakčia, užimant Sendvarį, o ne prie prefektūros ir kad: "Joks karininkas, užimant Sendvarį, nėra žuvęs", kaip iš tikrųjų ir buvo. Pastebėjau, kad gusarų būrininko Br. Tatarūno, kaip dabar aiškėja, klaidingomis žiniomis, kpt. Noreika žuvęs užimant kareivines, jau po kautynių prie prefektūros. Bet aš nurodžiau tos žinios šaltinį. Tai ir neįstengiu suprasti, kokius netikslumus aš galėjęs atremti. Ir jeigu J. Tapulionis būtų buvęs atsargesnis, tai nebūtų reikėję gaisrinti bent man, apvaizdos dar duotą, labai brangų laiką ir užimti vietos šitiems patikslinimų patikslinimams.

5. Toliau: "Jei A. Žiedas, prieš rašydamas savo atsiminimus, atsargos dėliai, būtų pavartęs bent Lietuvių Enciklopediją, tai tokios fantazijos nebūtų įvėlės".

Nežinau, kodėl aš turėjęs žvalgytis Enciklopedijoje, aprašydamas net ir neužmirštinius įvykius, kuriuose pats dalyvavau. Kita vertus, pats Tapulionis rašo: "Pagrindinį viešą ir autentišką dokumentą turėtumėm laikyti Vyr. sukilėlių vado J. Budrio aprašymą, til-

pusį L.E. XII t. 39—43 p.p. "Klaipėdos sukilimas", pridėdamas sekančias stambesnes pastabas". O tos pastabos tą pagrindinį viešą ir autentišką šaltinį nuvertina, nes: a) Jis pasivadino armijos vadu, tai neteisybė... b) Apsilenkė su tiesa pažymėdamas vietoje 8 žmonių — 80, vykusių su Girčium (tai Strielneko suistas leitenantas) ir kad juos išsiuntė pats Budrys", kuris "žemesnių viršininkų vykusį patvarkymą priskyrė pats sau. c) Nebuvo išpūsto šaudymo ir raketomis apšvietimo puolimo metu", kad kpt. Kalmantas, atvykęs sausio 15 d. 10 val., o J. Budrys rašė, kad jau 6 val. gautas pranešimas apie kpt. Kalmanto atvykimą, e) "9 kulkosvaidžiai buvo paimti ne Sendvaryje..." ir f) "Miglotas yra II grupės buvimas..." Pastebėtina, kad J. Tapulionis ironizuoja vyr. vadą J. Budrį žodžiais: "neteisybė", "išpūsto", "miglotas" ir klabėdamas apie 20 žuvusių, kurių tegalėjusi turėti armija.

Tiesa, J. Budrio minimame straipsnyje ir iš tikrųjų yra išibrovusių netikslumų. Bet taip atsitiko, be abejo, tik dėl tų pačių priežasčių, dėl kurių ir mes daug ko nebeatsimename ir neturime dokumentinės medžiagos savo atsiminimus patikrinti. Vienok šviesaus atminimo J. Budrys parodė visas, tokiam sukilimui reikalingas vado ir politiko kvalifikacijas, turėjo nepažeidžiamą autoritetą ir kaip sukilimo vadas, ir kaip gubernatorius ir kaip generalinis konsulas. Jis turėjo pakankamai garbės, kad jam dar būtų reikėję pešioti laurus nuo savo buvusių pavaldinių galvų. Todėl nederėtų iš jo šaipytis bent tam, kuris pats savo atsiminimuose privėlė galybę fantazijų ir neteisybių (ariant Tapulionio terminais).

Dar toliau: iš jo pasakojimo seka, kad vos perėjus rubežių buvo "Aplink gilus sniegas". Bet perėję rubežių, mes bridome ne per gilų sniegą, o per purvyną. Tik puolimo išvakarėse buvo užėjusi sniego pūga, kuri ir pridengė ltn. Girčiaus smogiamąjį būrelį, slinkusį Sendvarin.

7. J. Tapulionis teigia: "A. Žiedo pasakymas, kad prancūzai su žandais, gindamiesi nuo šalčio, buvo gerai prisisiurbę konjako - neteisybė". Tad prancūzai sėdėjo apkasuose ir taikliai šaudė". Betgi ir aš sakiau, kad prancūzai (tikriausiai I Pas. karo veteranai) taikliai šaudė prieš Sendvario puolimą ir, rytui išaušus, gal ir prie Naujadvario, bet jau pažadinti naktinio granatų dundėjimo... Tačiau, ar tai kam patinka ar ne, konjakas padėjo 14 ar 16 vyrų sušalti, sakykime, apie 41 (su žandais) belaisvių ir dargi vos nepražudė gal ir visą sukilimo operaciją (bet šiuo atveju prašome istorijos mūžą primerkti akis...).

Kaip ten iš tikrųjų buvo

Sakiau, kad man buvo nežinoma visos operacijos eiga, bet mano atmintyje gerai užsiliko įvykiai Cigeliuose, prieš Sendvarį ir tą neužmirštamą naktį Sendvaryje, jo kapinaitėse ir kieme, apie kuriuos, nieko nežinodamas, drąsiai rašo J. Tapulionis iš nepatikimai prisimenamų ar klaidingų kitų pasakojimų.

Tad vėlgi: ar tai kam patinka ar ne, naktinės

operacijos Sendvaryje mintis kilo iš apačios. Kai puolimo išvakarėse buvo leista šaudyti į priešiškoj pusėj pastebėtus judančius prancūzus ir mes, neįvertinę atstumo ir nenustatę taikiklių, šaudėme į dangų, tai taiklus priešo atsišaudymas, kurio rekošetuojančios kulkos kai kuriuos mūsų, tame skaičiuje ir mane (jei prancūzas bent trimis coliais būtų paaukštinęs trajektoriją, tai būčiau galėjęs savo atsiminimus rašyti Anapilyje...), apdrabstė žemėmis, parodė net ir mūsų žaliūkams visą padėties rimtumą. Frontinis puolimas dienos metu galėjo būti, ne tik labai kruvinas, bet ir fatališkas.

Tada, kas nors, dirbęs 1922 m. vasarą III Šaulių Lauko štabe, prisiminė vyresniųjų pasakojimus apie Daugėliškio ir Linkmenų partizanų būrių, vadovautų drąsių vadų — Petro Šiaudinio (praminto Blinda) ir Kazio Veikučio legendarius žygius, kai jie, nuslinkę už demarkacijos linijos, naktų glūdomose granatomis išvaikydavo ištisas lenkų kuopas ir eskadronus, ir jų arkliais pardundėdavo namo.

Ta mintis su visais motyvais, panaudoti partizaninę taktiką prieš to niekada nesitikinčius prancūzus, ir buvo perduota kpt. Strelnikui, kuris nakčia, išrikiavęs kuopą, atsiklausė, kas norėtų savanoriškai vykti išmušti granatomis prancūzus iš Sendvario. Išėjus prieš rikiuotę 14 ar 16 savanorių, jis suskirstė į du būrelius, kurių smogiamajam vadovauti paskyrė (tikriausiai irgi savanorį) ltn. Girčių, o ryšių — Vokietaitį. Toliau viskas vyko, kaip mano jau aprašyta.

Ar kpt. Strelnikas tos akcijos ėmėsi savo iniciatyva, ar atsiklausė vyriausio vado Budrio — man nežinoma. Galimas dalykas, kad Budrys buvo davęs sutikimą akciją vykdyti. Gal iš čia jo plačios apimties atsiminimuose ir susidarė klaidingas vaizdas, kad jis davęs įsakymą pasiūsti į Sendvarį ltn. Girčių su puse kuopos, kai iš tikrųjų jis nusiųdė tik 7 vyrus, o tai akcijai atsirado tik 14—16 savanorių. Gal ir jis pats nebesapitikėjo savo atmintim, nes atrodė neįtikėtina dalyku, kad 14—16 prastai apginkluotų vyrų būtų galėję užimti priešo užtvarą su keliais kulkosvaidžiais ir susemti per 40 priešų nelaisvėn.

Prancūzai neturėjo nei kokio ištisinio apkaso nei bunkerių, o paskubomis teisikasė atskiras, viena nuo kitos nutolusias duobes, kuriose ir įsitvirtino, 4 sargybos po 5—6 vyrus, kiekviena su lengvu kulkosvaidžiu.

Ltn. Girčiaus būrelis, palankių sąlygų priedangoje, nuslinko pakele *tiesiai* dvaro link, bet ne: "Savo iniciatyva, įėjo į dvarą dideliu ratu iš priešingos pusės" ir ne: "išvalgyti priėjimus ir prancūzų išsidėstymą", bet išvaikyti juos granatomis, ir ne po 5 val. ryto, jau gavus įsakymą pasiruošti 7 val. puolimui, bet apie 1 val. naktį (taigi, ir "4 žandarai su katiliukais" yra vaiduokliška legenda, kurią kpt. Strelnikas, deja, nebegali išblaškyti).

Ltn. Girčiaus būrelis užklupo prie kelio, duobėje bemiegančią, prancūzų sargybą, nuginklavo, įsiveržė į dvarą, kurio rūmuose užklupo taip pat bemiegančias

sargybų pamainas. Pora granatų buvo išmestos, paleisti šūviai, žuvo Jasaitis ir buvo sužeistas A. Eigelis, susidūrus su tuo metu atėjusia sargybų pamaina.

Ar dėlto, kad išdėstęs sargybas prie rūmų ir prieš Klaipėdą, ltn. Girčius nebeturėjo vyro, ar dėl kitų priežasčių, jis nepasiuntė ryšininko, kaip buvo sutarta, į kuopą. Po virš valandos trukusio laukimo ir nejaukios tylos, kpt. Strelnikas įsakė vykti Vokietaičio būreliui susirišti su ltn. Girčium. Tada įvyko, kas jau buvo aprašyta. Regimai ryšių būrelio sukeltas triukšmas kapinaitėse, išmetant po granatą, iššaukiant po penkis šūvius ir prancūzų atsakymas kulkosvaidžio serija, ne tik J. Budrio vadovietėje sudarė įspūdį, kad "prancūzai kontraatakuoja", bet ir pačiam kpt. Strelnikui, kad abu būreliai yra žuvę arba paimti nelaisvėn. Vokietaitis ir jo būrelio vyrai buvome gerai supratę kpt. Strelniko įsakymą, bet, atvykę į dvarą, gavome įsakymą pašalinti nuo kapinaičių prancūzų sargybą, kuri "trukdys kuopos įgygiavimą į dvarą" (ltn. Girčiaus žodžiai), o vėliau — turėjome pilnas rankas darbo nuginkluojant ir nuginklavus, įėjusias į kiemą pasiduoti, prancūzų sargybų pamainas. Bet ir po to, susirišimas su kuopa buvo uždelstas. Gal ltn. Girčius, nenorėdamas sumažinti ir taip jau sumažėjusių dviem žuvusiais ir vienu sunkiai sužeistu, savo "įgulą", ir toliau laukė daugiau vyrų iš kuopos. Todėl, visa kuopa, išskyrus kelis vyrus, atvykusius prieš nuvarant belaisvius į Cigelius (vežimas, pervežti žuvusiųjų palaikus ir sunkiai sužeistąjį, buvo paimtas iš dvaro), galėjusi įgygiuoti į dvarą jau 5 val., teįgygiavo tik pasibaigus susirėmimui prie Naujadvario (prisipažįstu, kad sukilėlių junginių pavadinimų nežinojau ir tuo nelabai rūpinausi, todėl kpt. Strelniko "kompaniją" ir savo pirmame straipsnyje pavadinau "grupe"). Gal dėl to kpt. Strelnikas ir turėjo pasiaiskinti.

Po didelės įtampos ir naktinio nuovargio, pasigrobęs jau geresnį žandaro šautuvą, ir juo pasirėmęs, aš, kaip ir kiti vyrai, snaudžiau ant rūmų laiptų, todėl tik lyg per sapną vaidenasi, kad jau prąšvitus buvo barškinami kavos katiliukai ir, rodos, kad ltn. Girčius leido belaisviams atnešti kavos. Todėl tiksliai nesuskaičiau ir į Cigelius varomus belaisvius.

Sendvaris, kaip ir J. Tapulionis rašo, buvo "priešo pozicijos raktas". Jo kritimas pralaužė prancūzų užtvaras, o naktinis granatų dundėjimas ir patekimas nelaisvėn per 30 vyrų, palaužė prancūzų moralę. Todėl jie, tik mažai pasipriešinę ir pakriusios kuopos beveik nespaudžiami, pasitraukė iš Naujadvario (Neuhof'o). Tai neabejotinai palengvino visą sukilimo operaciją. Regimai dėl didelės šitos akcijos reikšmės ir kilo tokios nelemtos kontraversijos.

Politinis sukilimo paruošimas

Bet fantastiškų mitų viršūnę J. Tapulionis pasiekia teigdamas, kad: "Lietuvos vyriausybė prisiminė Pilsudskio įsakymą gen. Želigovskiui suvaidinti sukilėlių ir užimti Vilnių". Ir kad: "Jeigu iki šiol kas

Didžioji Kopa Neringoje

nežinojo, ar pamiršo kaip ten su tuo atvadavimu buvo, dabar turėtų įsisąmoninti, kad Klaipėdos kraštą atvaduojant pagrindinę jėgą sudarė kariuomenė, o šauliai ir atskiri savanoriai buvo tik priedas”.

Taigi:

Tiek istoriniu, moraliniu, teisiniu, tiek ir politiniu požiūriais, nelemtas yra jau pats sugretinimas želigowskijados su Klaipėdos krašto sukilimu. Gen. Želigowskis atėjo kaip plėšikas į svetimą, gal tik aplenkintą kraštą, kur lenkai tebuvo atėjūnai, nieku būdu ne aborigenai, ir sulaužydamas tarptautinį susitarimą. O Klaipėdos krašto sukilimas vyko prieš suktą nevykdymą tarptautinio susitarimo (Versalio sutarties) ir už aborigenų teises savo žemėj, kur, nepaisant istorinių audrų, vis dar skaidriai žaižaravo lietuviybė

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos vyriausybės iniciatyva prieš I-jo Pasaulinio karo nugalėtojus negalėjo būti vykdoma be seimo pritarimo, galėjo sukelti rimčiausių tarptautinių komplikacijų ir išstatyti pražūtingan pavojun visos Lietuvos nepriklausomybę (ką gerai suprato ir tuometinis min. pirm. ir užsienių reikalų min. Ernestas Galvanauskas), tai vyriausybėje negalėjo kilti jokia tokia avantiūriška želigowskinė mintis.

Sukilimo mintis ir iniciatyva kilo iš Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto, be kurio moralinės ir politinės paramos sukilimas būtų buvęs visiškai neįmanomas. Jo atstovai (berods, Vanagaitis ir Lėbartas; bet tą dalyką tikrai žino Aleksandras Marcinkevičius-Mantautas) kreipėsi pagalbos, visų pirma, į Lietuvos Šaulių Sąjungos vadovybę. Tik to komiteto ir LŠS vadovybės atstovų, su Vincu Krėve-Mickevičium priešakyje, spaudžiamas, E. Galvanauskas, drauge su krašto aps. min. mjr. Baliu Sližiu, pritarė sukilimo minčiai ir ėmėsi rizikos griebtis praktiškų priemonių, leidžiant verbuoti šaulius-savanorius (nes įsijungimas į sukilimą, o ne "atvadavimą", buvo tik savanoriš-

kas), parūpinat ginklų iš kariuomenės šaulių junginiams vadovaujančio kadro, kurio tada LŠS, dėl negausios karininkų atsargos, neturėjo ir — judresnių dalinių. Kadangi tie du ryžtingi ministeriai be seimo pritarimo negalėjo sukilimą finansuoti, tai pusę milijono litų davė bankininkas kun. Juozas Vailokaitis.

Dar pravers susipažinti su dr. Juozo Purickio versija, kuris, grįžęs iš užsienio, viename uždarame susirinkime, berods, jau pasirašius Klaipėdos konvenciją, papasakojo, kad lenkų propaganda Vakaruose sukilimo metu skelbė, esą, sovietai palei Lenkijos sieną telkią kariuomenę. Santarvininkai, nebenorėdami naujo didelio karo dėl "mažo reikalo", leidosi į pragmatišką kompromisą su Lietuvos vyriausybe ir savo prestižu. Šita versija, atrodo, paaiškina ir J. Budrio užuominą (LE XII t., 43 p.), kad: "Kokie nors politiniai įvykiai turėjo paveikti santarvininkus, nes po kelių dienų jie tapo švelnesni, ir jų elgesys parodė, kad jiems svarbu išsaugoti didžiųjų valstybių veidą".

Kodėl lenkai ėmėsi tokios propagandos sunku spėti: ar jie norėjo apšmeižti Lietuvą, kad ši bendradarbiaujanti su bolševikais, ar ir dėl plačių baimės akių, kokiam žvalgybininkui pastebėjus kokio sovietų dalinio judėjimą. Kiekvienu atveju, sukilimas buvo vykdomas be sovietų žinios, ir jie kariuomenės netelkė, bet yra išskirtina, kad Kremlius, taupydamas savo grobį ar nenorėdamas Lenkijos sustiprėjimo, diplomatiniais kanalais ir buvo įspėjęs Lenkijos vyriausybę, iš kurios, be to, didysis avantiūrininkas Pilsudskis tuo metu buvo pasitraukęs. Tai paaiškintų tą faktą, kad nors lenkai ir labai užsiągažavę Klaipėdos kr. byloje, tačiau nedrįso imtis jokios karinės akcijos.

Užsklanda

Klaipėdos krašto sukilimas buvo Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto veikalas, kurį gyvąja jėga, mo-

JURGIS GEDIMINĖNAS
**“TUTTI — FRUTTI”
 — VISKO PO TRUPUTĮ**

(Kanadietiško rudens melancholijos)

Stoviu prie lango ir stebiu lauke ubago kąsniais krintantį sniegą, o mano viduje tai stačiai kunkuliuoja kažkokių nemalonių jausmų mišinys susidedas iš pykčio, apatijos ir melancholijos. Keisčiausia, kad toji bloga nuotaika atsirado ne dėl kokių nemalonių namie ar darbovietėje, bet mane pykdo girdimos per radiją ir televiziją žinios ir naujienos, kurias vėliau atrandu ir laikraščiuose. Gi, dabar dar prisidėjo tas visai nereikalingas sniegas. Ne be reikalo mano draugas, "žuvų karalius", dažnai bando pataisyti mano nuotaiką pakartodamas, kad ne visuomet ropė taip kepa, kaip jos "antrasis galas" nori...

Dar tik antroji lapkričio mėnesio savaitė, o ant žemės jau 10 colių sniego. Žinau, kad tai dar ne žiemos pradžia, bet pikta, kad šioji bauraus oro bangą nunešė "šuniui ant uodegos" pačius mano mėgiamiausius liuoslaikio užsiėmimus — žuvavimą ir medžiojimą. Nuo šiandien, viduryje savaitės, turiu 2 laisvas dienas ir reikia pagalvoti, kaip aš jas sunaudosiu. Į kiną neisiu, nes visai neseniai mačiau du filmus — "Paskutinį tango Paryžiuje" ir to melagio ir istorinių faktų klastotojo, ruskelio Solženycino (tai buvo įrodyta ilgoku straipsniu Kanados "Tėv. Žib.") "Pirmąjį Ratą". Šis filmas, turbūt, pasijuokimui, buvo pradėtas grojant rusišką dainą: "Nežinau kito tokio krašto, kur taip laisvai alsuoja žmogus..."

Vykti kur nors ieškoti kompanijos, ar pas save ką nors pakviesti, neturiu tinkamos nuotaikos, tai nusprendžiau, kad reikės liuoslaikį praleisti namie susitvarkant savo rašomąjį stalą, ant kurio yra susirinkusi gero krūvelė laikraščių iškarpų, žurnalų ir neskaitytu laiškų. Gi, likusį laiką praleisiu ką nors

raliai ir materialiai visa širdimi rėmė ir visa Lietuva ir ypač LŠS ir jos vadovybė, kurios ryšininkai prie to komiteto — A. Mantautas ir Juozas Pronskus — tebėra gyvi, ir jiems dabar priklauso žodis. Esminę sukilėlių masės dalį sudarė šauliai, bet niekas niekam sukilime nebuvo "priedas", ir nei niekas kitas, nei aš, tokiu nesijautėme ir nebuvo. Kariai ir šauliai yra tos pačios tautos sūnūs, siekėme ir siekiame tų pačių tikslų, tad būtų paika tarpusavyje kovoti dėl nuopelnų ir garbės.

Didžiausias visos tautos dėkingumas ir aukščiausia garbė priklauso tiems Mažosios Lietuvos vaikams, kurie, lyg ažuolai prie Nemunėlio, išlaikė gyvas savo šaknis savojoje žemėje, ir sunkiausiais šimtmečiais išsaugojo berusenancius lietuviybės židinius. Tautos dėkingumas priklauso ir tuometinei LŠS vadovybei ir dėkingi prisiminimai ir garbė priklauso aniems ryžtingiems valstybės vyrams, kun. Vailokaičiui, o taip pat dėkingumas ir garbė priklauso ir visiems suki-

skaitydamas, lošdamas su žmona ir uošve "romi", ir, žinoma, nepamiršdamas pajvairinimui pamaišyti kokteilį...

O kaip tavo darbai bei įsipareigojimai "lietuviškame fronte"? Ar tik neplanuoji įsijungti į duoneliautojų eiles? (Už "duoneliautojo" išradimą prof. A. Maceinai reiktų paskirti kokią nors premiją). Tokios mintys staigiai lyg perskrodė mano plinkančią ir žilstančią galvelę, bet tai nubraukiau į šalį visa eile palankių pasiteisinimų. Mūsų nedidelės kolonijos bendruomeninėje veikloje, išskyrus rengiamus minėjimus bei pobūvius, aš nedalyvauju. Savo pareigas, kaip Kanados Lietuvių Fondo įgaliotinis šiauriniame Ontario, esu įvykdęs ir numatytas kvotas net persokęs. Žinoma, dar ieškosiu ir naujų K. L. Fondo narių, bet tai neskubu, o šia proga malonu pabrėžti faktą, kad jau užbaigėme rinkti pirmąjį 100,000 dolerių. Gi, dolerio vertei krintant ir turint galvoje tūkstančius dar prie šio mūsų ateities tautinės gyvybės išlaikytojo neprisidėjusių tautiečių, neatidėliotinai pradėdama rinkti antrasis \$100,000.

Galima būtų atrasti ir kitokių veiklos būdų, daleiskim, kad ir rašant laiškus į vietinį dienraštį, o tam buvo pasitaikiusi ne viena gera proga. Štai, praėjusią vasarą įvykusioje Helsinkio Europos saugumo konferencijoje apie pabaltiečių atstovų suėmimus mūsų "Sault Daily Star" nieko neužsiminė, o čia vėl buvo proga išryškinti tikruosius sovietų tikslus ir priminti Lietuvos okupaciją. Sovietinėje Lietuvoje vyksta katalikų kunigų teismai ir visa eilė panašių įvykių taip pat davė daug medžiagos laiškam vietiniam dienraščiui, bet ar aš kaltas, kad mano laišškai atsisakomi spausdinti ir aš esu nepageidaujamas, nes, esą, visą laiką savo laiškuose rašęs tik apie komunizmą. Galų gale, aš nieko neatstovauju ir nesu niekeno prašomas šiais darbais užsiiminėti, o tuo labiau, kad turime Ap. Valdybos pirmininką inteligentą-pensininką, turintį daug laiko ir puikiai anglų kalboje valdantį plunksną. Mano įsikišimas duotų progos ki-

limo dalyviams, ypač mažlietuviams, kariams ir šauliams. O didvyrių garbė priklauso žuvusiems kovose už aukštuosius tautos idealus ir jos likimą.

Su giliu dėkingumu ir pagarba minėdami savo tautos vaikų veikalus ir aukas, mes turime turėti drąsos žengti galbūt audringiausiame pasaulio ir savo tautos istorijos amžiuje, į naujus ateities veikalus ir žygius.

Būsiu dėkingas, jei kas, tinkamu būdu patikslins, suradęs kokių paklaidų mano informacijoje, kurios, betgi, vienintėlis tikslas buvo patarnauti istorinei tiesai. Tačiau, kokią tolimesnę polemiką griežtai nutraukiu, nes nemanau, kad man dar reiktų aiškintis dėl žygio, įkvėpto jaunatviško entuziazmo ir minties, kad, atsisakius sukilime dalyvauti, kai buvau šaukiamas, iš mano burnos žodžiai — tautos ir tėvynės meilė — nebeturėtų jokios vertės. Be to, tariau, kad tokia polemika nebus niekam naudinga, nebeiškels kokių naujų faktų ir senųjų geriau nebeišryškins.

tiems tautiečiams apkaltinti mane garbės ieškojimu ar kišimusi ne į savo reikalus, o tokių kalbų jau ir praeityje esu girdėjęs.

Pradedu knintis žurnalų ir laikraščių iškarpose, suverstose ant mano rašomojo stalo. Buvau pradėjęs rinkti medžiagą ir apie garsųjį amerikonišką Watergate skandalą, bet šis reikalas jau taip nusibodo, kad kuris laikas spaudoje apie Watergate atrastus striapsnius ištaisais puslapiais praleidžiu neskaitydamas. Aš nesu šimtu procentų tikras, kad prezidentas Nixonas nieko nežinojo apie savo štabo padėjėjų nešvarius darbelius, bet man visai aišku, kad amerikoniškieji radikalai ir visokio plauko kairieji, įskaitant komunistus, bei prieš Nixoną nusitačiusią raudonųjų užkrėstą spaudą ir televiziją, o taip pat įskaitant prezidento priešus demokratų ir net jo paties respublikonų partijoje, yra pasiryžę bet kokia kaina šį pasižymėjusį antikomunizmą JAV prezidentą sunaikinti ir pašalinti iš užimamos vietos. Stengiantis būti neutraliu, reiktų prisiminti, kad kur nepasižiūrėsime, tai visur — demokratų partijoje ir visame pasaulyje, — tokių dalykų pasitaiko, bet tai jeigu ir neužmaskuojama, tai taip nežmoniškai neišpučiama.

Man daug įdomiau būtų paskaityti apie anglų lordus, turėjusius ministerių portfelius ir kažkoku būdu įsivėlusius su prostitutėmis, ar apie dabar valdančio Vakarų Vokietiją prūselio Willy Brandt'o kyšius, kurių pagalba jis laimėjo rinkimus, ar apie tai, kaip būdamas neblavus, žymusis amerikonių senatorius Edward Kennedy prie Chappaquiddick paskandino merginą, ar panašių sensacijų, bet Watergate reikalas jau per daug nusitęsė ir ligi gyvo kaulo daug kam įkyrėjo. Tegul pasidžiaugia dabar amerikoniškai Watergate mėgėjai ir populiariautojai labai kritišku pasaulyje JAV prestižu, kaip niekuomet žemai nuvertintu doleriu, nekontroliuojama infliacija bei kainų kilimu ir kitomis blogybėmis, nes jų prezidentas neturėjo laiko kasdieniniams reikalams, o visą laiką buvo užimtas jį norinčių sunaikinti ir išspirti Watergate...

Patiko man prezidentas Nixonas už savo antikomunizmą ir net už Vietnamo karo vedimą, gal tik išskyrus taiką, paliekant 150,000 šiaurės vietnamiečių Pietų Vietname, kurie, be abejo, atnaujins karą ir, galutiną išvadą, užims visą Indokiniją. Prisipažįstu, nepatiko man Nixono draugystė su abiem didžiais komunistiniais kraštais, o ypač su Sov. Sąjunga, stačiai neprotinga, prekyba grūdais bei pažadas suteikti ruskeliams palankiausio prekybos partnerio teises. Malonu girdėti, kad tas neprotingas pažadas bent laikinai sulaukytas, o tuo reikalu mūsų vadovaujantieji veiksniai J.A.Valstybėse, turėtų nenustoti klabenę atitinkamų vyriausybės įstaigų duris, savo turimais faktais atidarydami amerikiečių pareigūnų akis ir įrodydami ruskelių įžūlumą, kraunant nežmoniškus muitus už dovanas, siunčiamas į Sovietų Sąjungą, ar plėšikavimą už vizas ir suvaržymus išvykti iš Sov. Sąjungos.

Vartau krūvelę iškarpų apie neseniai įvykusį

žydų-arabų karą, kuris spaudoje dažnai vadinamas karu, kurio niekas nelaimėjo. Kaip ten bebūtų, prisipažinsiu, kad mano simpatija yra arabų pusėje jau vien dėl to, kad ir aš pats, kaip ir milijonai arabų, esu išvytas iš savo namų. Sunku bus ateityje ir, nors ir labai bagotiems, bet tik keliems milijonams žydelių vesti jau seniai arabų planuojamą "susidėvėjimo karą" prieš šimtus milijonų arabų. Jeigu, daleiskime, ateities karuose arabų žūtų 10 kartų daugiau kaip žydų, tai galutinėje išdavoje, liktų tik arabai. Šis žydų-arabų karas parodė amerikiečiams, kad jie nedaug draugų turi Europoje, nes iš visų Europos valstybių, tik viena Portugalija leido nusileisti amerikonių transporto lėktuvams pakeliui iš Amerikos į Izraelį. Negana to, tai amerikiečių NATO sąjungininkai Europoje garsiai pradėjo šaukti kai prez. Nixonas, laike Vid. Rytų krizės, užaliarmavo visas JAV ginkluotas jėgas, su jais nepasitaręs ir nieko iš anksto nepranešęs. Žydų-arabų karas baigėsi, bet arabų kerštavimas, nukertant ar ribojant skysto kuro tiekimą žydus palaikančioms valstybėms, gali turėti toli siekiančių ir milijonus žmonių įskaudinančių rezultatų. Kaž kodėl po šio 18 dienų karo aš pradėjau abejoti JAV galingumu ir pasivadiniu didžiausia karine galybe visame pasaulyje. Štai, daleiskime, prasi-dėtų JAV — Sovietų Sąjungos karas, ir, aišku, tuoju nukertamas skysto kuro pristatymas Europai ir Š. Amerikai. Kiek laiko po to JAV galėtų kariauti?

Šios rūšies visokias nesmagias mintis pralinksmina laikraščių iškarpos su žinomo visoje Š. Amerikoje žurnalisto Joseph Alsop straipsniais, kurie primygtinai pabrėžia padidėjusią tarpe dviejų raudonųjų milžinų - Kinijos ir Sov. Sąjungos - karo galimybę, o laikas veikiąs kiniečių naudai. Ruskeliai jau neužilgo turės apsispręsti - dabar, arba niekuomet! Nesu jokių karų šalininkas ar kurstytojas, bet jaučiu, kad šio karo pasėkoje rusai noroms - nenoroms nešdinsis iš visos Rytų Europos ir iš Lietuvos, o tada, kurie norėsime, jau galėsime važiuoti namo! Priminus grįžimą į Lietuvą, gali garsiai šypsotis visi tie, kurie nepasigailę Lietuvos ir savo gimtinių, bet ir labai didelis Š. Amerikos turimos prabangos bei ištaigingo gyvenimo mėgėjas ir dolerio garbintojas turėtų susimąstyti matydamas čia kasdien krintantį dolerį ir kylančias pragyvenimo išlaidas, o anapus didžiosios balos, dolerio vertė visuomet buvo ir bus didesnė. Štai, turiu ant stalo dviejų laikraščių iškarpas, kurių vienoje tvirtinama, kad maisto vežimėlis, už kurį šiandien mokama \$100, po 16 metų bus \$1000, o antroje - kažkokia bobelka iš Čikagos, savo laiške į tą, komunistinės propagandos šlamštelį, "Gimtąjį Kraštą" skundžiasi, kad kilogramą jautienos net už \$6 negaunanti? Pradedu bijoti, kad mano skaitlingų, Čikagoje gyvenančių giminių, badas neišmarintu...

Turiu prisirinkęs nemaža medžiagos apie įvykusį Čilėje perversmą, kuriame kariuomenė nuvertė marksisto dr. Allende vyriausybę. Po perversmo, dsugelyje Kanados laikraščių (lygiai tas pats per radiją ir

televiziją), pasigirdo daug pasipiktinusių balsų ir prirašyta labai daug negudrių straipsnių, smerkiančių dabartinę Čilės karinę vyriausybę ir labai jau apvertkiančių žuvusių daktarą Allende ir jo marksistinę vyriausybę, kuri buvo pirmoji visoje Pietų Amerikoje legaliai paėmusi valdžią į savo rankas, nors buvo remiama tik 36% visų Čilės balsuotojų. Kas darėsi laike trijų marksistų valdymo metų, aiškiai matėsi pavarčius bet kokį laikraštį. Pavyzdžiui, prieš tris metus JAV dolerio vertė buvo 8 eskudai, o prieš pat perversmą - jau 300 eskudų. Trūko maisto, prekių, vyko dažnos priešmarksistinės demonstracijos ir visame krašte viešpatavo tikras chaosas. Tuo pačiu laiku į Čilę prilindo iš Pietų Amerikos, JAV ir kitų kraštų įvairiausių radikalų, marksistų ir kitokių rūšių "raudonųjų apaštalu", kurie jau buvo parengę Čilei vadinamą "ZETA" planą, kurį vykdant, vieną naktį (panašiai, kaip Baltramiejaus Naktis Paryžiuje 1572 m.) būtų buvę išžudyta keli ar net keliolika tūkstančių marksizmo - komunizmo priešų, o pirmoje eilėje - pačys vyriausieji karinės vadovybės ir dešiniųjų partijų vadai. Apie šį "ZETA" planą prisipažino kai kurie Čilėje suimtieji žuvusio dr. Allende draugai ir net "Time" žurnalas (1973.X.29). Jeigu "ZETA" planas būtų buvęs įvykdytas, tai, spėju, apie tai spaudoje būtų buvęs aprašomas kokio nors fašistų sukilimo sutriuškinimas, o po to, įbauginta ir likusi be vadų opozicija, būtų visai nutilusi būsimoje rinkimuose, kurie greičiausiai būtų buvę praversti sovietiniu pavyzdžiu, už marksistinę valdžią jau būtų balsavę beveik visi 100% Čilės gyventojų. Ir kaip ramu būtų pasidarę Čilėje, be jokių demonstracijų ir be jokios opozicijos, tai ramiau kaip V. Krėvės Dainavoje, ar kaip Sovietijoje. Daugelis Kanados laikraščių vedamuosiuose reikalavo nepripažinti Čilės karinės diktatūros, o kai Kanados vyriausybė pripažino, tai buvo keliamas triukšmas, kad per greitai pripažinta. Labiausiai jaudinosi ir triukšmavo Kanados Naujųjų Demokratų partija, kuri tikrumoje yra marksistai. Jie visai netriukšmavo, bet džiaugėsi, kada Kanada pripažino Kubažo Fidel Castro diktatūrą.

Daug įdomių ir vertingų faktų apie perversmą Čilėje ir nuotakas Kanadoje buvo straipsnyje "Drauge" (1973.X.27) "Kanada suka į kairę" aprašo buvęs aviacijos karininkas J. Vaičeliūnas, kuris pabrėžia, kad komunistų skaičius Kanadoje auga, nes, pavyzdžiui, Čilės komunistai prašosi prieglobsčio ne komunistiniuose kraštuose, bet kapitalistinėje Kanadoje. Jis duoda pavyzdį, kad viename dienraštyje buvo įdėta apie 1000 komunistų pavardžių, reikalaujančių Kanados vyriausybę gelbėti Čilės marksistus. Tame sąraše buvo atstovų ir pavardžių iš universitetų, darbo unijų centro (CIC), gyvenančio iš darbininkų pinigų ir net kunigų, nors marksistai persekioja religiją. Gi, tautybėmis imant, daugiau matėsi "išrinktosios tautos vaikų", bet jų tik keli pasirašė kitą, tame pačiame laikraštyje, Kanados intelektualų Maskvos vyriausybei atvirą laišką, kad ji nepersekiotų mokslo žmonių, bet nebuvo prašoma rusų duoti pavergtoms tautomis laisvę.

Praėjusį mėnesį, iš Sudburio belankydamas mūsų koloniją, kapelionas kun. Antanas Sabas įtekė man vieną egzempliorių populiaraus katalikų savaitraščio "The Catholic Register", kuriame buvo atspausdintas jo laiškas reaguojantis į kun. R. Roach, jėzuito, straipsnį apie Čilę, rodantį daug palankumo Čilės marksistams. Kunigo Sabo laiško turinys buvo tikrai įspūdingas, įtikinantis, ir, galbūt, net akis atidarantis, o užbaigiamas žodžiais: "Aš griežtai protestuoju prieš Jūsų laikyseną komunizmo atžvilgiu. Jeigu nesate gerai informuoti apie komunizmą ir jo tarptautinį sąmokslą, geriau tylėkite". Privačiame su kun. A. Sabu pasikalbėjime aš sužinojau, kad 60% Čilės katalikų kunigų yra svetimšaliai ir dauguma marksistai, o jų tarpe net kardinolas, baigęs kartu su mūsų kapelionu dvasine akademiją. Šis laiškas užsitarnauja pagyrimo ir yra puikus pavyzdys mūsų inteligentijos "tylinčiai daugumai". Šių metų lapkr. 12 dienos žurnale "Time", buvo patalpinti net keli laiškai iš Čilės sostinės Santiago, kurie visi buvo palankūs dabartinei Čilės karinei diktatūrai. Laiškuose rašoma, kad dabartinė Čilės valdžia yra remiama nemažiau 75% Čilės žmonių, kad kiekvieną dieną reikalai gerėja ir šviesėja ir, kad nors tris metus Čilės gyventojai gyveno "demokratijoje", bet vistiek jiems geriau patinkanti karinė diktatūra.

Toliau, besikuisdamas suverstuose popieriuose, atrandu torontiško Petro Lelio laišką, į kurį, praėjusią vasarą būdamas užimtas žuvavimu, tik trumpai atsakiau, bet reikės neužilgo plačiau parašyti. Šioji inteligentiška, patriotiška ir labai veikli asmenybė, yra pažįstama daugeliui kanadiečių ir net JAV gyvenančių tautiečių. Nei kiek nesuklydau sakydamas, kad P. Lelis yra vienas iš svarbiausių Kanados Lietuvių Fondo kūrėjų ir vajaus vykdytojų, o didesnė dalis jau dabar surinktų \$100,000 yra, jeigu ne jo paties, tai jo pastangomis bei raginimais surinkta. Ne be reikalo, ne tik pačiame Toronte, bet ir tolimuose Kanados užkampiuose, dažnai K. L. Fondą kai kurie tautiečiai vadindavo "Lelio Fondu". Jis ir mane įtraukė į K. L. Fondo vają ir neperdėdamas pasakysiu, kad mano "šefas" buvo pati simpatiškausia asmenybė, su kuria malonu buvo bendradarbiauti. P. Lelis yra diplomuotas inžinierius, baigęs universitetą Prancūzijoje, ir buvęs apskrities inžinieriumi įvairiuose Lietuvos miestuose, o Panevėžyje net 7 metus. Jis yra suprojektavęs ir pastatęs Lietuvoje daug tiltų, mokyklų, įmonių ir kitokių pastatų. Šis, nepavargstantis mūsų bendruomenės darbuotojas ir spaudos bendradarbis, išėjęs į pensiją, jau spėjo parašyti knygą - atsiminimus "Lietuvos Keliu", o šios knygos nemaža ištraukų buvo atspausdinta "Nepr. Lietuvoje". Kiek iš tų ištraukų galima buvo suprasti, tai ši, labai objektyviai parašyta knyga, turėtų būti ištiesi įdomi ir rekomenduotina mūsų tautiečiams, ypač tiems, kurie dar gerai prisimena nepriklausomos Lietuvos gyvenimą. Deja, nors "šefas" yra maloni asmenybė, ir neabejojo jo knygos vertingumu, bet reikės mandagiai atsakyti tą knygą platinti mūsų kolonijoje, ir

tai ne todėl, kad man "ubagavimas" yra nusibodęs (esu surinkęs apie 3,000 dol. K. L. Fondui mūsų mieste ir tiek pat kaimyninėje Sudburio kolonijoje), bet kad mūsų tautiečiai, kuo toliau, tuo mažiau lietuviškomis knygomis įdomajasi. Ir aš pats mažiau lietuviškų knygų perku, nes jau trūksta joms vietos. Prieš porą savaitių, kada buvo perdažomas mūsų butas, tai mudu su žmona turėjome nelengvą darbą kol išnešėme ir nudulkinome buvusias ant lentynų sugrūstas knygas. Į savo gyvenimo draugės klausimą, kur mes dėsimė knygas, jeigu reikės kur nors toliau išsikelti, ir į pastabą, kad esu vienas iš nepraktiškiausių žmonių (neabejoju, kad ji turėjo galvoje "vienas iš neprotingiausių"! visoje kolonijoje, nes perku tiek daug knygų, aš tik sumurmėjau, kad visokių yra ir visokių reikia! Reikės sau pačiam užsisakyti šią vertingą knygą, o gal dar ir vienam kitam prieteliui ar giminei užsakysiu, bet laiške ponui Leliui, būtinai pridursiu pastabėlę, kad šiais laikais, kam nors, gimtadienio ar vardadienio proga, padovanojęs knygą vietoj butelaičio, aš dažniausiai pastebiu apdovanoto solenizanto akyse avotišką nusivylimą... Pasiūlysiu ponui Leliui kitokį knygų platinimo būdą. Štai, kodėl jis, būdamas pensininku ir turėdamas laiko, negalėtų atvykti paskaityti paskaitą, daleiskime, Vasario 16-sios ar kita panašia proga į mūsų užkampį, ar kitas nuošalesnes lietuvių kolonijas, kur panašūs svečiai yra reti ir net pageidaujami. Tokiais reikalais reiktų susirūšinti su valdybomis, kurios, reikia tikėtis, apmokėtų paskaitininko kelionės išlaidas. Gi, čia būtų ir puikiausia proga knygą platinti, nes įsilinksminę mūsų šie tautiečiai, pasidaro daug patriotiškesni ir duosnesni. "Lietuvos Keliu" knygos autoriaus adresas: P. Lelis, 32 Weatherell St., Toronto 9, Ont. Canada. Knygos kaina 6. dol.

Pradedu skaityti kitą ilgoką laišką iš Los Angeles, Kalifornijoje. Rašo kolega Andrius Mironas. Buvęs Lietuvoje Kauno Įgulos 2-jo pėst. pulko karininku, o dabar, Š. Amerikoje, šis gabus ir neišsemiamas rašytojas, dangstosi Andriaus Norimo slapyvardžiu. Surizikuosiu, jo nepasiklausęs, atidengsiu šios neeilinės asmenybės kai kuriuos biografinius bruožus ir net patieksiu kai kurias jo laiško ištraukas. Pasirodo, kad šis buvęs karys - profesionalas, JAV išmoko linotipininko darbą, kurį jau dirba 19 metų. Keista, kad unijinėje spaustuvėje dirbęs rašytojas negali savo darbovietėje nuosavų raštų atspausdinti, nes neįmanomai brangiai atsieitų. Gi tų, neatspausdintų raštų, jis turi prisirinkęs net kelis stalčius; dvi novelių knygas, keturis romanus, keturias dramas-komedijas, jaunimui apysaką ir feljetonų rinkinius. Labai sunku esą su kūrybos atspausdinimu, nes leidyklos, be pinigų, nei kalbėti nenori. Prieš persikeldamas į "angelų" miestą, jis devynis metus gyveno "aromatiškoje" Čikagoje, kur turėjo įvairių, įdomių, ne kiekvienam įmanomų darbų. Grojo trompete K. Pakšto šokių orkestre ir dainavo šlagerius, pats juos parašydamas. Štai, ant mano stalo kaip tyčia, guli A. Mirono išleista "40 populiarių dainų" knygutė, su įvairiais tango, lėtai

fokstrotais ir rumbomis, kurios viršelyje matau savo kolegos jauną, labai romantišką žvilgsniu veidą, kurį paskutinį kartą mačiau kažkur Kaune, ar Gaižiūnų poligone. Linotipininko specialybę mano kolega išmoko "Naujienu" spaustuvėje. Ten buvo proga per "Naujienas" perleisti daugybę novelių ir išleisti 273 puslapių novelių knygą "Naujas Veidas". Ten pat gimė jo labai įdomi knygelė "Man silpna" ir vertimas "Ellados Titanas". Tik 1970 metais Kultūros Fondas išleido jo premijuotą jaunimui apysaką "Be Namų" (200 puslapių).

Dar daugiau ir rimčiau jis pradėjo kurti, kai 1964 metais laimėjo "Dirvos" novelės premiją ir tokią pačią premiją sekančiais, 1965 metais. Savo premijuotą novelę "Alytis", jis perdirbo į romaną "Miršta tik žmonės", kuris esąs vienas iš jo "mylimiausių vaikų", bet turįs sunkumų išvysti pasauli... Andrius Mironas, spausdindamas šią knygą, neieško sau pelno, ir, jeigu toks būtų, tai bus atiduotas Lietuvių Veteranų Sąjungos Los Angeles Skyriui. Jis nori petiekti mūsų tautiečiams dvasinio-patriotinio peino, kurio apščiai bus šiame partizaninio turinio romane. Šią knygą būtinai turėtų užsisakyti kiekvienas buvęs Lietuvos karys, šaulys, ar dar save patriotu skaitęs tautietis, o pinigų (\$5. už 350 puslapių knygą,—pigiau barščiu...) prašoma siųsti adresu: A. Mironas, 4422 Oakwood Ave., Los Angeles, Calif. 90004, USA.

Reikės užsisakyti bent kelias knygas, o kolegos paguodimui dar parašysiu, kad jis galėtų tapti garsenybe, bet yra gimęs ar gyvena ne tokiais laikais, o gal gimęs ne tos tautos sūnumi...

Vėl iš naujo rausiuosi laikraščiu iškarpose, o kai kurios iš jų labai krinta akin. "Atidaryti du Marksizmo-Leninizmo institutai" — Filadelfijoje ir Los Angeles. "Išteisintas Ellsbergas", pavogęs, o gal net pardavęs rusams Pentagono dokumentus ir net pasidaręs savotišku didvyriu J. A. Valstybėse...

Štai, "Draugo" šeštadienio priedas, kuriame matau pabrauktus sakinius: "Dvi Romos krito, trečioji Roma — Maskva, stovi, ketvirtos Romos nebus, gi trečioji Roma vadovaus pasauliui..." Šią pranašystę yra paskelbęs 15 šimtmečio pabaigoje Pskovo vienuolyno viršininkas Filoteus, savo laiške Maskvos didžiajam kunigaikščiui Jonui III-jam (1440—1503), Vytauto Didžiojo provaikaičiui. Gal šioji pranašystė ir išsipildys, bet, tikiuosi, kad manęs tuo laiku jau nebus šioje sumišusioje ašarų pakalnėje...

Staiga, duris atidaro mano gyvenimo draugė, kuri su gana ironiška šypsena paklausia apie ką aš rašas - laišką Nixonui, ar Andromachai, o gal legenderiniam Kindziuliui... Tik nerašyk apie savo nuolat kartojamas "kuprotas varles"... Tiesa, skambino tavo draugas Kazimieras, kuris kviečia išvažiuoti zukių pamedžioti. Tu nei nematai, kad jau nebesninga. Tik neparvažiuk "perdaug geroje nuotakoje", nes vakare esame pakviesti į svečius, tarška kaip BRNO kulkosvaidis mano "širdelė". "Ar nežinai, kad aš esu tik labai socialus gintarinės spalvos skysčių vartotojas", atsakau vos sulaikydamas juoką ir viską metęs, skubu pasirengti medžioklei.

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

SVEIKI. SULAUKĘ NAUJŲ 1974 METŲ, SESĖS, BROLIAI, KUR JŪS BEBŪTUMĖT! TEATNEŠA JIE LAISVĘ PAVERGTAI TĖVYNEI! TEATNEŠA LAISVĘ SIMUI KUDIRKAI, BRAZINSKAMS, SIMOKAIČIAMS, VISIEMS KENČIANTIEMS ĮVAIRIOSE KONCENTRACIJOS STOVYKLOSE, KALĖJIMUOSE IR TOLIMOJOJE ŠIAURĖJE.

ŠVĘSDAMI KRISTAUS GIMIMO ŠVENTĘ, NE-PAMIRŠKIME IR LIGONINĖSE AR SENELIŲ NAMUOSE ESANČIŲ LIGONIŲ IR SENELIŲ.

Į LAISVĘ, MŪSŲ DIDVYRIŲ PĖDOMIS

Mielos Sesės ir Broliai Šauliai, sveikinu su naujais 1974 metais ir linkiu visokeriopos asmeninės laimės ir našios veiklos Lietuvai laisvės siekiant.

1973-tieji Vlado Pūtvio metai Šaulių Sąjungai tremtyje davė gražų derlių; paaugome naujais daliniais ir narių skaičiumi. Lietuvai laisvės darbas, kultūriniai reikalai yra šaulio kasdienė duona.

1974 metais dar ryžtingiau ir tvirčiau į darbą. Prisiminkime Nepriklausomą Lietuvą Šaulių Sąjungos kai kuriuos įstatus kurie mums ir šiandieną būtini: — Gink Lietuvos nepriklausomybę, stiprink savo kūną ir valią, būk drausmingas, be reikalo nepasizadėk, o pasizadėjęs, žodį ištesėk, brangink šaulio vardą ir savo garbę . . .

Mes buvome, esame ir būsime kovojanti Lietuvos kūno dalis. Semkimės stiprybės iš mūsų Laisvės Kovotojų, kurie sutriuškinus raudoniesiems rusams Lietuvos laisvę, dešimtimis tūkstančių paguldė kovose savo jaunas gyvybes tėvynės laukuose. Prisiminkime šimtus tūkstančių brolių ir sesių tremtinių Sibiro Arktikoj žuvusiųjų kankinių mirtimi, vergų darbą atliekant . . . Ir už ką? Jie kaip ir mes visi mylėjo savo tėvynę, buvo lietuviai. Ar tokioje tautos kruvinoje tragedijoje kuri ir šiandieną tebevykdoma, šauliai laisvėje gyvenantys paliktų sustingę! . . . Jau tos 4-ios okupanto į smegenis kišamos raidės: L.T.S.R. daug mums pasako, kaip pavergėjas mus žlugdo. Šios raidės, mūsų brolių ir sesių kasdieninėse mintyse gulant ir atsi-

JIE SAVO JĖGAS IR SVEIKATĄ AUKOJO ATSIKURIANČIAI LIETUVAI, O DABAR SAVO GYVENIMO SAULĖLYDY JAUČIASI NEREIKALINGI, PAMIRŠTI. APLANKYKIME JUOS PRADŽIUGINKIME MAŽOM DOVANĖLĖM. PARODYKIM, KAD MES JŲ NEUŽMIRŠOM.

KITAM SUTEIKTAS DŽIAUGSMAS, ATNEŠ PASITENKINIMĄ IR DŽIAUGSMĄ MUMS PATIEMS.

kėlus yra žodiniai kartojama: — Lietuvių Tautą Smaugia Rusai.

Pradedant 1974 metus, mūsų laisvėje gyvenančių šaulių kasdieniai rūpesčiai ir darbai — tikrai Nepriklausomai Lietuvai! . . .

Sąjungos p-kas, V. Tamošiūnas

VILNIAUS LIETUVIŲ GIMNAZIJA IR BENDRABUTIS

JANINA NARŪNĖ

1918 metais, kai iš visų kraštų ir valstybių ėmė grįžti lietuviai į savo tėvynę, prasidėjo skubūs organizaciniai darbai.

Didelėmis pastangomis inž. Stepono Kairio ir kitų asmenų, priklausančių lietuvių kairiajam sparnui, jau 1915 metais buvo įsteigta Vilniuje Agromijos ir Teisų d-ja, kuri faktinai buvo pajėgi ir didelė mokiniamsšelpi organizacija. Ji turėjo savo žinioje keleta prieglaudų vaikams ir keleta valgyklų biednuomenei. Tačiau, pasunkėjus sąlygoms ir atsiradus dideliame maisto trūkumui Vilniuje, d-ja turėjo siaurinti savo veiklą. Valgyklos buvo likviduotos, o vaikų prieglaudos iškeltos į sotesnę Kauno dalį — Kauniją.

Ilgainiui išsilaikė lietuvių gimnazijos auklėtinių bendrabutis, kurį šiaip ar taip reikėjo išlaikyti... Tą bendrabutį ir aš gerai prisimenu — gražioje Vilniaus miesto dalyje, tarp ošiančių pušų ir vilų rajone, vadinamame Žvėryne. Ten buvo priimami vilniečiai našlaičiai ir šiaip biednuomenės vaikai. Visi jie buvo iki fanatizmo sulenkinti. Tačiau pakliuvę į lietuviukų tarpą, kur buvo įsigalėjusi pavyzdinga tvarka, pačių vaikų palaikoma — teisingumo auklėjimas ir pačių vaikų teismo sprendimai, greitai tie, tariamieji, lenkiukai visa širdimi prisidėdavo prie nustatytos tvarkos, priimdavo savo naujų draugų pažiūras, nuomones ir mūsų lietuviškas tradicijas. Nepaslaptis, jog per eilę metų jie tapdavo susipratusiai lietuviams, pamilusiems savo naujus draugus, drauge su jų dideliu patriotizmu, gilia morale bei teisingumo pajutimu. Už neteisybę, išsimelavimą, sukumą, išsigynimą nusidėjėlis būdavo smarkiai baudžiamas tų pačių vaikų teismo nuosprendžiais. Kartais tie teismo nuosprendžiai būdavo taip žiaurūs, kad bendrabučio vedėjai prisieidavo įsimaišyti ir prašyti susimylėti ir bausmę sumažinti...

Vaikams patikdavo bendrabučio gyvenimas, kur gyveno lyg viena didžiulė šeima. Prie stalo susėdavo visi: vedėja, globėjas, virėja ir visi auklėtiniai — d ideli ir mažesnieji. Jie patys viską tvarkydami, tiek aplinkui pripasakodavo, tiek išreklamudavo tą savąjį bendrabutį, kad lenkų okupacinės valdžios įstaiga, duodanti tais sunkiais badmečio metais labai kuklias subsidijas, susidomėjo ir ateidavo vizituoti minėtą bendrabutį. Jie taip pat duodami puikią atestaciją bendrabučio vedėjai ir globėjui, atsiųsdavo

vo lenkų prieglaudų vedėjas, kad jos pamatytų, kaip pavyzdingai, kad ir su mažomis lėšomis, galima dailiai ir švariai užlaikyti savo gan didelį berniukų ir mergaičių bendrabutį.

Visi, be išimties, bendrabučio vaikai lankė lietuvių gimnaziją, kuri taip pat turėjo gerą vardą Vilniuje. Jiems tekdavo tik perbėgti tiltą, jungiantį Žvėryną su Jurgio prospektu ir čia pat ties Lukiškio aikšte ir jos gale esančiu Lukiškių kalėjimu, kuriame tiek daug nekaltai kalėjo ir kentėjo mūsų brolių, pasiekti gimnaziją.

Gimnazijos direktorius Mykolas Biržiška pavyzdingai vedė jam pavestą švietimo instituciją. Jis turėjo pasirinkęs gerų mokytojų, jų tarpe ir savo žmoną, pedagogę Bronę Biržiškienę. Nors lietuvių gimnazija turėjo geriausią vardą, tačiau vilniečių "lenkų" buvo niekinama. Net ir jų vaikai, pamatę iš gimnazijos išeinančius lietuviukus, užkabinėdavo: "Litvini — svini", "a poliaki — robaki" atsikirsdavo mūsiškiai...

Pabaigę gimnaziją, gabesnieji jaunuoliai-lės išvykdavo į Kauną studijuoti aukštuosius mokslus, o negabūs likdavo Kaune amatų mokykloje mokytis amato.

Gyvenimas parodė, kad tie bendrabučio jaunuoliai liko geriausiai, susipratusiai Lietuvos piliečiais. Kiti, baigę aukštuosius mokslus, užimdavo atsakingas valdiškas pareigas, pasižymėdami tarvyboje dideliu pareigingumu.

VASARIO ŠEŠIOLIKTOSIOS GIMNAZIJA VOKIETIJOJE

Sakoma, kad istorija kartojasi. Šiandien mes vėl turime ilgus metus išsilaikiusią Vasario 16-tos gimnaziją išeivijoje, vienintėlę lietuvių gimnaziją laisvajame pasaulyje. Ten taip pat dirba pasišventę žmonės, kuriems tenka kovoti su sunkiomis gyvenimo sąlygomis, įvairiais nedatekliais, nuolat laukti mūsų paramos... Jie nesigainioja dolerio, liuksusinio gyvenimo JAV didmiesčiuose, bei lietuvių didesnėse kolonijose. Jie dirba iš pareigos, kaip ir anie, buvę Vilniaus gimnazijos pavyzdingi mokytojai.

Vasario 16-tosios gimnazijos steigėjai, taip pat kaip Vilniuje Steponas Kairys ir kiti, sielojosi lietuviško jaunimo auklėjimu ir švietimu.

“Mūsų akys, mūsų visas dėmesys privalo būti atiduotas mūsų jaunimui, nes jis mūsų ateitis”, — sakydavo 1918 metais, Vilniuje, inž. St. Kairys. Argi mes šiandieną nesakome tą patį? Iš tikrųjų, mūsų vienintelė gimnazija remtina visais atžvilgiais. Deja. Girdisi priekaištavimų, kad, girdi, gimnazijoje surankioti “vokietukai”, net ir jų akcentas esąs kitoks! Jie atbėgę nuo Tilžės, nuo Karaliaučiaus pusės, tikri prūsai . . .

Pažvelkime dabar, kas yra tie vadinamieji “vokietukai”? Tai yra Prūsų lietuviai. Jų kalba šiek tiek skiriasi nuo didžlietuvių, bet vistiek jie yra lietuvininkai (taip jie save vadina), mūsų artimi broliai, Mažosios Lietuvos sūnūs.

Prisiminkime kas yra davęs pirmąsias lietuviškas knygas spaudos draudimo laikais? Kur buvo spausdinami uždrausti lietuviški elementoriai, maldaknygės? Ar ne Tilžėje? Ar ne iš Prūsų lietuvių mūsų knygnešiai slaptai gabendavo atspausdintas knygas ir jas išdalindavo Didžiosios Lietuvos kaimuose? Ar ne iš Prūsų lietuvininkų iškilo kaip žvaigždės lietuviai patriotai, mūsų šviesuomenės atstovai: filosofas Storasta Vydūnas, Mažosios Lietuvos patriarchas Martynas Jankus, gabusis ministeris Dovas Zaunius ir jo sesuo Morta Zauniūtė — visuomenės veikėja, rašytoja Ieva Simonaitytė ir visa eilė žymių mažlietuvių, mūsų tautiečių.

Kas link akcento, tai ir didžlietuvių ne visi vienodai akcentus deda . . . suvalkiečiai skirtingai kalba negu žemaičiai, ar aukštaičiai.

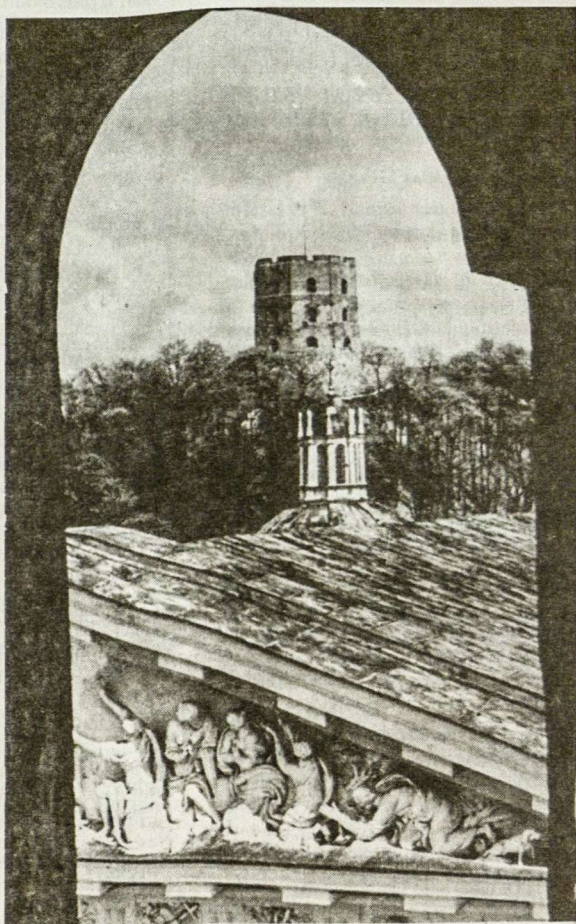
Mes turime dėjaugtis, kad dabar prūsų lietuviukai, atsieit “vokietukai”, turi galimybes, išbėgę iš Rytų Vokietijos — Prūsijos, pakliūti į Vasario 16-tos gimnaziją, į didžlietuvių tarpą, išmokti lietuvių rašytinės kalbos, papročių, dainų, šokių ir t. t.

Jau turime pavyzdžių, kai jie išsimokslinę tapo pavyzdingiaisiais, susipratusiaisiais lietuviais, vistiek, ar priklausė prie Mažosios ar Didžiosios Lietuvos. Svarbu tik, kad jie išaugtų dori, šviesūs ir sveiki

Kovotojui už Lietuvos nepriklausomybę,
L.V.S. Ramovės Steigėjui, Vyčio Kryžiaus Kavalieriui

GENEROLUI POVILUI PLECHAVIČIUI
mirus, jo šeimos narius ir artimuosius nuodžiai užjaučia

L.V.S. RAMOVĖS N. Y. Skyrus

Žvilgsnis į Vilniaus didingą praeitį

lietuviai. Gyvenimas parodė, kad Vasario 16-tosios gimnazijos abiturientai, išmokę lietuvių ir anglų kalbos, atvyksta į JAV didesnes lietuvių kolonijas kaip geri ir rimti mūsų visuomenės veikėjai. Kiti, gavę stipendijas, tęsia studijas universitetuose.

Nekritikuokime tikslų žinių neturėdami, neieškime priekabių, nedarykime priekaištų, bet savo skatikus skirkime tai vienintėliai gimnazijai išlaikyti. Privalome padėti mūsų jauniesiems broliukams ir sesutėms ant kojų atsistoti, nes tai mūsų atsakomybė prieš tautą. Šiuo metu, kada į Vasario 16-tosios gimnaziją vyksta iš JAV mūsų sūnūs ir dukros, reikia visiem ypatingai rūpintis, kad vaikai sočiai pavalgytų, kad turėtų kuogeriausias sąlygas bendrabutyje. Visi žinome, kokių bėdų yra su gimnazijomis šiame laisvių krašte. Ten, Vasario 16-tos gimnazijoje, atmosfera daug ramesnė, auklėjimas geresnis, tad Vasario 16-tos gimnazija remtina, kad ji dar ilgus metus galėtų auklėti ir mokyti mūsų jaunąją kartą.

“MES ŽUVOME, KAD JŪS LAISVI GYVENTUMĖT”

(DETROITO LIETUVIAI ŠAUNIAI PAMINĖJO KARIUOMENĖS 55 METŲ SUKAKTĮ)

Vladas Mingėla

Detroito karinės organizacijos, ramovėnai — kariai savanoriai, birutininkės, “Švyturio” ir “Stasio Butkaus” kuopų šauliai, gražiai ir įspūdingai paminėjo Lietuvos kariuomenės vaidmenį atkuriant nepriklausomą Lietuvą. Dėl lietuvių studentijos šaukiamo Detroito suvažiavimo, 55-rių metų Lietuvos kariuomenės sukakties minėjimas buvo nukeltas iš lapkričio 28 d. į gruodžio 2 d. Visą organizacinį šventės minėjimo parengimą atliko j.š. “Švyturio” kp. su pirmininku ltn. Mykolu Vitkum priešaky. Mykolas Vitkus atliko minėjimo programos vedėjo pareigas gyvai ir sklandžiai.

Buvo pakviestas įžanginiam žodžiui tarti ats. mjr. Kazimieras Daugvydas; — jo buvo pakviestas sol. Pranas Zaranka sugiedoti Amerikos himną, jam pianinu akomponavo Rimas Kasputis.

Sceną puošė 6 organizacijų vėliavos. Vėliavų tarpe, scenos vidury, iškiliai kabėjo milžiniškas Vyčio kryžius, nes lapkričio 23 d. buvo švenčiama ir vadinama — Vyčio kryžiaus šventė. Prie garbės stalo buvo pagerbti 5 kūrėjai-savanoriai:

K. Daugvydas, Šimoliūnas, Paškauskas, dr. V. Misiulis ir Totoriūnas. Birutiniečių pirmininkė Daugvydienė ir šaulė Balsienė kiekvieną kūrėją-savanorį pagerbė prisegdamos po baltą gėlę. Kun. K. Šimaitis, šv. Antano parapijos klebonas, perskaitė šiam iškilmingam momentui pritaikytą invokaciją.

Ats. mjr. K. Daugvydas kalbėjo trumpai. Prisiminė Lietuvos valstybės ir kariuomenės, laisvės gynėjos, kūrimąsi ir vedamas kovas su trim Lietuvos priešais: rusais-bolševikais, lenkais ir bermontininkais-vokiečiais. Jis viską matė savo akimis, nes buvo tų kovų dalyvis, savanoris. Priminė minėjimo dalyviams, kad nepamirštų už laisvę prarastų gyvybių. Jis priminė ir žalių girių brolių-partizanų su pavergėjų armija žūbtūtinės kovas. Šis išsivadavimo karas pareikalavo apie 50,000 mūsų brolių didvyrių aukų. Kalbėjo apie Romo Kalantos susideginimo auką, kuris mirė šaukdamas: “Laisvės Lietuvai!”

Nepriklausomojoje Lietuvoje, Kauno karių kapinėse buvo pastatytas paminklas, kurio akmenyje buvo iškalti neužmirštiniai ir mums žodžiai: “Mes žuvome, kad jūs laisvi gyventumėt!”

Vincas Tamošiūnas

Antrasis šio minėjimo paskaitininkas, LŠST c.v. pirm. Vincas Tamošiūnas, kalbėjo trumpais bruožais apie anuos baisius laikus, kai Lietuvos žemė ir žmonės nioško rusai, bermontininkai ir lenkai. Jis nebuvo tik to žiauraus karo stebėtojas. Ne! V. Tamošiūnas buvo ryžtingas kovotojas ginklu. Jis pogrindininkas-partizanas. Tuo metu buvo nužudytas jo vyresnis brolis. Pakartoto M. Šležeivičiaus-Škirpos atsišaukimą į tautą. Tas atsišaukimas atliko istorinį vaidmenį. Juo buvo kviečiami visi lietuviai, kurie tik gali ginklą pakelti stoti į karių — šaulių eiles ir ginti Tėvynę. V. Tamošiūnas kalbėjo tik tai, ką jis savo gynamos vietovės matė (Zarasų, Utenos aps.), ką patyrė. Tai įdomios, retos ir turiniu brangios ir brandžios mūsų išsivadavimo karo žinios. Raudonarmiečių arba raudongvardiečių bolševikų žiaurumai, kaimo žmonių žudynės vyko be paliovos. Pradžioje kviečiai, vėliau raudongvardiečiai dieną ir naktį plėšikavo ir žudė nieku nekaltus lietuvius. Prelegentas paminėjo, kad apytikriai dviejų ketvirtainių mylių žemės plote buvo daugiau kaip 60 nužudytų aukų. Jis išvardijo ir pavardes. Net 13 metų vaikai buvo maskolių žudomi. Paminėjo mūsų išgyventos raudonosios armijos okupacijos laikus (1940-1941), pats matė, kaip be teismo ir kitų formalumų buvo sušaudytas mūsų kariuomenės gen. Ladyga. Reikėtų šias žinias kur nors surašyti, kad neliktų tamsių, arba visai baltų vietų mūsų Nepriklausomybės karo istorijos puslapiuose.

Baigusiam savo atsiminimus pasakoti šauliui V. Tamošiūnui, šventės dalyviai-klausytojai ilgai plojo dėkingumu ženklu. Tie prisiminimai buvo nuoširdūs, įdomūs, niekur negirdėti, turinigi, nes pačio V. Tamošiūno išgyventi, iškentėti.

Kultūrinė dalis

Uzsibaigus oficialiajai akademijai, scenos programos vadovavimui buvo pakviesta Taura Zarankaitė. Ji padeklamavo, su giliu įsijautimu ir gražia lietuviška tarsena, J. Aisčio eilėrašty “Sukilėliams”.

“Šilainės” šokėjai išbėga scenon. Juos pasitiko publikos triukšmingi plojimai. Buvo tikrai džiugu stebėti jaunuolių skrajūnų šokius.

Šokiams akordeonu pritarė — grojo Antanas Paškus. Šokių grupės “Šilainė” vadovė Halina Gobiene buvo apdovanota gelėmis. Svečiai nenumiršančiais plojimai, tiek šokėjams, tiek vadovei ir mokytojai Halinai Gobienei, nepaliovė dėkingumo ženklai ilgai ploję.

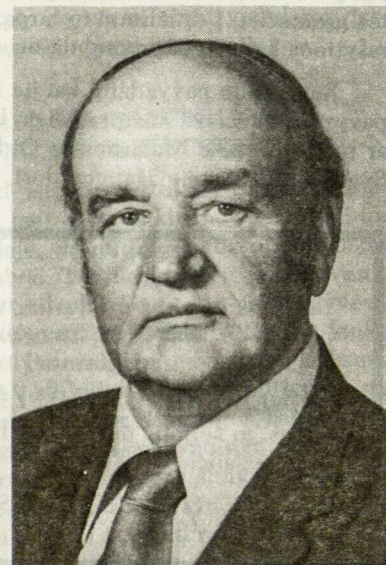
Po minėjimo ir gražiai sušoktų tautinių šokių, programos vedėjas ltn. Mykolas Vitkus pakvietė visus minėjimo dalyvius pietų; gretimoje salėje dalyvavo apie 130 pietautojų. Skanūs pietus paruošė “Švyturio” kuopos šaulės-šeimininkės, kurias su dėkingumu prisimena iki šios pavalgydinti programos stebėtojai — šventės dalyviai.

Ar reikia ruošti tokius paminėjimus?

Gerai paruošti, su neištęstomis programomis paminėjimai duoda atgaivio ir atitolina nuo pilkos, dažnai neįdomios, kasdienybės. Kaip matome tokie renginiai gyvųjų lietuvių-patriotų noriai ir gana gausiai lankomi. Pačios šventės į niūrų ir neįdomų gyvenimą įneša malonios nuotaikos gaidų, atgaivina gyvenimą švesiais pragiedruliais. Jeigu įdomios paskaitos, ar atsiminimai, tai ir gautos žinios, kaip geram tikinčiam katalikui poteriai, kasdieną vis atneša bent truputį ką nors nauja.

Gyvaname besikaitaliojančios politikos laikus. Nekartą JAV kongresmanas Robert H. Steele yra gęs Lietuvos laisvės bylą ir Kongrese ir privačiame gyvenime. Jis neabejodamas nuolatos šaukia ir griežtai pabrėžia: “Lietuviai, nepraraskite viltį, pasaulis labai greit ir stipriai kinta, ir ateinančių 10 metų laikotarpiu bus pasaulio santvarkoje žymių pasikeitimų, tad Lietuva tikrai vėl atgaus savo laisvę, nepriklausomybę ir suverenumą.”

“Švyturio” jūros šaulių kuopos valdybos narys Mykolas Kizis.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo ir VI. Pūtvio minėjime Los Angeles, Šv. Kazimiero parapijos salėje, sveikinimo žodį tarė "J. Daumanto" š. kuopos vardu p-kas K. Karuža ir pristatė LSST CV apdovanojus Žvaigždės ordiniais ir medaliais šaulius, šaules.

LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO IR VLADO PŪTVIO MINĖJIMAS LOS ANGELES

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 55 metų ir Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo VI. Putvinskio 100 metų gimimo sukaktis Los Angeles lietuvių kolonijos buvo įspūdingai paminėta.

Minėjimas buvo pradėtas iškilmingomis pamaldomis lapkričio 25 d., sekmadienį, šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje. Buvo pilna bažnyčia žmonių. Prieš pradėdant pamaldas buvo įneštos organizacijų vėliavos ir išrikiuotos prieš altorių. Priekyje žygiavo ramovėnų ir šaulių pirmininkai: A. Mironas ir K. Karuža. Reikia pasigėrėti, kad šiais metais kartu dalyvavo šventėje ir kolonijos jaunimas su vėliavomis: skautai, ateitininkai ir jūrų skautai.

Šv. mišios aukotos už žuvusius Lietuvos karius, šaulius, partizanus ir VI. Pūtvi. Pritaikintą pamokslą pasakė prel. J. Kučingis, giedėjo parapijos choras vedamas muziko komp. Br. Budriūno.

Po pamaldų parapijos kieme aukas Lietuvos kariuomenės invalidams rinko š. Sof. Vizgirdienė, š. r. A. Pinkus, š. Rym. Barauskaitė ir M. Banionienė.

Parapijos salėje 12 val. įvyko iškilmingas Lietuvos kariuomenės ir Dariaus-Girėno žygio minėjimas ir Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo VI. Putvinskio pagerbimas.

Pasigirdo trimitas — "gerbiame vėliavas", maršas, įnešamos vėliavos. Ramovėnų pirm. ltn. A. Mironas, atidarydamas

minėjimą, tarė sveikinimo žodį ir pakvietė prie garbės prezidiumo stalo šiuos asmenis: Vyčio Kryžiaus ir Šaulių Žvaigždės kavaličius Lietuvos gen. kons. dr. J. J. Bielskį, gen. St. Raštikį, gen. J. Černių, prel. J. Kučingį, plk. J. Andrašūną, mjr. P. Starevičių, kpt. Osv. Žadvydą, kpt. J. Tumą (abu nedalyvavo) ir M. Barauską. Prel. J. Kučingis sukalbėjo invokaciją, o pirmininkaujantis pakvietė atsistojimu pagerbti dėl Lietuvos laisvės žuvusius karius, šaulius ir partizanus. Gen. kons. J. J. Bielskis trumpame žodyje priminė nepriklausomybės atstatymo kovas ir, karų bei okupacijų pasekmėje, išblaškytus buvusius karius, kuriems linkėjo sveikatos ir ištvermės tęsti kovą toliau dėl savo tautos išlaisvinimo.

Paskaitą skaitė A. Mironas. Perskaitė Lietuvos kariuomenės atkūrimo 55-jų metų proga gen. St. Raštiko per radiją pasakytą kalbą ir perėjo prie Dariaus-Girėno tragiško žuvimo 40-jų metų minėjimo. Trumpai peržvelgęs abiejų lakūnų biografijas, prelegentas išryškino žuvusiųjų vyrų pasiaukojimą, tikslu išgarsinti Lietuvos vardą ir kvietė sekti jų pavyzdžiu, pasiukojant tautos laisvinimo reikalui. Siūlė Dariaus — Girėno vardu pavadinti ateity statusimą lietuvių kolonijos salės pastatą. Pabaigoje kvietė visus budėti patriotizmo sargyboje, o ramovėnus ir šaulius būti patriotizmo pavyzdžiu, nes tik sąmoningais lietuviams būdami galime pasiekti mūsų krašto laisvės

atstatymo. (Žiūrėkite A. Mirono paskaitą "Karyje").

Toliau sekė š. teisin. St. J. Paltaus paskaita apie Šaulių Sąjungos įkūrėją Vladą Putvinskį. Jis gražia, oratoriška kalba nusišvietė Pūtvio gyvenimo biografiją, nuopelnus Šaulių Sąjungai ir Lietuvai, kaip jos žibinto nešėjo.

"Juozo Daumanto" šaulių kuopos pirmininkas K. Karuža tarė sveikinimo žodį auditorijos dalyviams ir padarė pranešimą apie LŠST atstovų suvažiavimą Detroite, kur už nuopelnus Lietuvos laisvei ir Šaulių Sąjungai buvo pakelti į Sąjungos garbės narius buvęs Lietuvos ministras pirmininkas gen. J. Černius, prof. E. Pūtvytė-Mantautienė, K. Kodatienė ir Eug. Klupšienė. Iškilnėse buvo apdovanoti už nuopelnus Lietuvos laisvei VLIK-o p-kas Dr. Kęstutis Valiūnas ir vyr. skautininkė Lilė Milukienė. Už nuopelnus Lietuvos laisvei ir Šaulių S-gai apdovanoti Šaulių Žvaigždės ordiniais 12 asmenų; Šaulių Žvaigždės medaliais 20 asmenų.

Reikia pasidžiaugti, kad iš jų tarpo yra apdovanoti ir "J. Daumanto" šaulių kuopos trys nariai, pasižymėję lietuvių organizacijų darbe ir šaulių veikloje. Šaulių Žvaigždės medalius gavo š. St. Žadvydienė, š. Br. Šimkevičienė ir š. k. vicepirm. VI. Gilys.

Lietuvos gen. kons. dr. J. J. Bielskis prisegė medalius dalyvavusiems apdovanojamiems š. Br. Šimkevičienei ir š. VI. Giliui.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo ir Vlado Pūtvio minėjime, suruoštame Los Angeles, 1973 m. lapkričio 25 d., Šv. Kazimiero parapijos salėje. Nuotraukoje visi "J. Daumanto" kp. šauliai: I eilėje iš k. į d. sėdi gen. Stasys Raštikis, Lietuvos generalinis konsulas dr. J. J. Bielskis ir gen. Jonas Černius. II stovi: Br. Šimkevičienė, ltn. teisin. J. Paltus, Ramovės skyriaus p-kas ltn. A. Mironas, plk. J. Andrašūnas, š. kp. p-kas K. Karuža, plk. T. Sereika ir š. kp. vicep-kas VI. Gilys. Nuotrauka L. Kanto

Iškilmingoji dalis buvo baigta Lietuvos himnu ir vėliavų išnešimu. Meninėje dalyje dalyvavo solistas A. Pavašaris, akomponuojant pianistei Reimondai Apeikytei, puikiai atliko tris dainas.

Toliau sekė ištrauka iš A. Norimo romano "Miršta tik žmonės". Skaitė pats autorius taltinkiniam aktoriams Emos Dovydaitenės, Onos Mironienės ir Jono Janušausko.

Programa buvo paruošta kruopščiai ir kas ją matė — neapsivylė ramovėnų ir šaulių įdėtu darbu. Minėjamą baigdamas š. S. J. Paltus padėjo abiejų programos dalių atlikėjams ir kitokia veikla prie minėjimo prisidėjusiems, ypač gausiai publikai, kuri vos tilpo į salę. Taip pat padėka priklauso Mironui už nupieštą VI. Pūtvio paveikslą.

Publika buvo pavaišinta šeiminkės š. Onos Orlovičienės kava, Sof. Puikūnienės žagarėliais ir skanėtais, kuriuos paruošė saulės ir birutietės.

Kazys Šešupė

MONTREALIO LIETUVOS KARALIAUS MINDAUGO ŠAULIŲ KUUPOS VEIKLA

J. Šiaučiulis

Labai klystų, jei kas pasakytų, kad prieš keletą metų "L. K. Mindaugo" šaulių kuopa, buvusi viena iš veikliausių, šiandien yra be savo polėkių ir nieko nedirba. Gyvenimo taisyklė — po darbingų metų ateina poilsio metai. Organizacijose tai priklauso nuo tuo metu esančių valdybų sąstato ir jos vadovo, nuo bendro dalinio narių sugyvenimo, pareigų ir atsakomybės jausmo supratimo.

Šių metų eigoje, po gerai pasisekusios trijų dienų kultūrinės stovyklos, kuopa pasirodė gyva ir kitose veiklos šakose. Birželio 24 P. Skomkio vasarvietėje suruošė, jau tradicija virtusias, Jonines. Buvo suvaidintas K. Kodatienės eiliuotas montažas "Partizanų dvasios". Rugsėjo viduryje, toje pačioje vietoje įvyko tradicinė gegužinė. Pravesto šaudymo varžybos. Kuopos šaulė M. Kasperavičienė sėkmingai dirba K. L. Bendruomenės šalpos darba. Sesės saulės, vadovaujamos J. Jukonienės, ruošia sesių suėjimus — kavutes.

Gyviausiai veikia kuopos scenos mėgėjų grupė, kuriai vadovauja V. Sušinskas. Jis, kuopos p-kui S.T. Barauskui iš tų pareigų pasitraukus, taip pat perėmė jo pareigas.

Keturi kuopos šauliai dalyvavo St. Catherines "Povilo Lukšio" šaulių kuopos vėliavos šventinimo iškilmėse. Kuopos valdyba gruodžio 15 dieną ruošia iškilmingą S-gos įkūrėjo Vlodo Pūtvio 100 metų gimimo dienos minėjimą.

1974 m. balandžio mėnesį numatytas šaunus viešas "Pavasario Balius".

Pirmoji Kultūrinė Šaulių Stovykla Kanadoje

1973 m. rugpiūčio 3-5 d.d., Montrealio "Karaliaus Mindaugo" šaulių kuopos iniciatyva, Montrealio KLB Baltijos stovyklavietėje surengė pirmąją Kanados šaulių kultūrinę trijų dienų stovyklą, kuri LŠST Centro valdybos pirmininko Vinco Tamošiūno raštu buvo pavadinta penktoji LŠST Kultūrinė stovykla.

Stovykla praėjo gražioje šauliškoje nuotaikoje ir sulaukė malonaus atsilankiusios lietuviškos visuomenės dėmesio.

Stovykloje dalyvavo 52 šauliai — saulės, daugumoj iš Montrealio. Buvo ir iš Toronto, Bostono, Worcesterio. Tai buvo neeilinės šaulių susibūrimo — pabendraavimo dienos, nuo kurių ir ateityje ne-reikėtų atsisakyti, o jas populiarinti ir ruošti.

Ypatingai iškilniai ir gražiai praėjo šeštadienio vakare suruoštas didysis laužas, prie kurio susirinko virš pusantro šimto "Baltijos" apylinkėje gyvenančių tautiečių.

Stovyklai suruošti buvo sudaryta atskira ruošimo komisija, kuri kartu su kuopos valdyba savo pareigas atliko su šaulių įsijautimu ir darnumu.

Pagal numatytą programą, penktadienį, rugpiūčio 3 d. 4 val. p. p., įvyko iškilmingas stovyklos atidarymas — Lietuvos ir Kanados vėliavų pakėlimas. Trumpus atidarymo žodžius tarė "L. K. Mindaugo" š. kp. p-kas V. Sušinskas, stovyklos organizavimo vadovas J. Šiaučiulis, C.V. narys jaunimo reikalams, Toronto "Vlado Pūtvio" kp. p-kas — Stasys Jokubaitis ir stovyklos komendantas Ig. Petrauskas. Vakare stovyklautojai susirinko prie gražaus "Baltijos" stovyklavietės Lac Sylvere ežero pasigrožėti liepsnojancio laužo žaismu, susipažinti ir prisiminti kadaise nepriklausomoje Lietuvoje ruoštas šaulių bei kariuomenės stovyklas. Skambi lietuviška daina, akordeono palydima, galingai su-skambėjo Laurentijos kalnų atslaitėse.

Šeštadienį 10 val., po vėliavos pakėlimo ir pusryčių, stovyklos salėje St. Jokubaitis skaitė paskaitą "Šauliai ir Jaunimas".

Po paskaitos vyko individualinės šaudymo varžybos. Dalyvavo gražus būrys vyrų, moterų ir jaunimo. Veik visas pirmąsias vietas, kaip ir buvo laukta, laimėjo "VI. Pūtvio" kp. šauliai. Varžybas sėkmingai pravedė "L. K. Mindaugo" kp. šaudymo vadovas B. Kasperavičius.

4 val. p. p., stovyklos salėje buvo paimaldos, kurias atlikė Montrealio Aušros Vartų parapijos klebonas Tėvas J. Kubilius S. J., "Mindaugo" kp. šaulys. Ta

proga jis pasakė labai prasmingą pamokslą. Jis išskėlė šaulių idejos prasmę ir tikslus.

Svarbiausias stovyklos programos taskas, didysis vakaro laužas, kuris buvo dedikuotas mūsų tautos didvyriams, kovojusiems už Lietuvos laisvę: R. Kalantai, Stoniui, Andriuskevičiui, S. Kudirkai ir visiems už Lietuvos laisvę žuvusiems šauliams ir partizanams. Jų garbei miško medžių pakraštėje buvo uždegtos žvakutės.

Laužo atidaromąjį žodį tarė stovyklos vadovas J. Šiaučiulis. Programai vadovauti pakviestas St. Jokubaitis, kuris gražiai ir sumaniai laužą pravedė.

Buvo perskaityti sveikinimai iš CV p-ko V. Tamošiūno, Kanados šaulių Rinktinės Stepo Jakubicko. Žodžiu sveikino Toronto "VI. Pūtvio" kp. p-kas St. Jokubaitis. CV Moterų vardu — M. Jokubaitienė, Worcesterio "V. Kudirkos" kp. vardu — p-kas A. Zenkus, Bostono "J. Vagnaičio" kp. vardu — S. Urbonas, "Neringos" jūry šaulių kp. p-kas J. Zavys, Montrealio Skautų — J. Piečaitis, Montrealio Kredito d-jos "Litas" banko reikalų vedėjas ir "Baltijos" stovyklos įkūrėjas Pr. Rudinskas.

Meninėje dalyje "Mindaugo kp." mėgėjų grupė suvaidino J. Šiaučiulio montažą "Šiaurės Pašvaistė", kuriuo susižavėjo ir senimas ir jaunimas. Montažą atliko: vaidila V. Sušinskas, Ramunė — A. Urbonavičienė, karžygis — B. Kasperavičius, Laisvės kovotojas — A. Ražinskas, motina — J. Jukonienė, vaidilutės — L. Urbonavičiūtė — Pelleter ir G. Kazlauskienė.

Po laužo, stovyklos salėje, S. Urbonas rodė filmą iš 3-čios kultūrinės savaitės, įvykusios Kennebunkporte. Vėliau jaunimui pageidaujant, įvyko pasilinksminimas — šokiai.

Sekmadienį, rugpiūčio 5 d. 3 val. p. p. iškilmingas stovyklos uždarymas, o vakare, Montrealio Aušros Vartų parapijos salėje, bendra atsisveikinimo vakarienė.

Prie sėkmingos stovyklos daug prisidėjo šie "Mindaugo" kp. saulės-iai: M. Kasperavičienė, M. Grinkuvienė, O. Mylienė, M. Šiaučiulienė, B. Kasperavičius, St. Rentas, J. Babrauskas, A. Žiukas, Ig. Petrauskas, A. Mylė. Jiems visų nuoširdi padėka.

Pageidautina, kad trijų dienų šaulių kultūrinės stovyklos kasmet sužibėtų vis kitoje vietoje naujais laužų atspindžiais, kad į jas susirinkę sesės ir broliai šauliai rastų šauliškos idejos šviesą, kad juose išliptų dar gilesnė prarastos tėvynės ir laisvės meilė, kad juose rastų jau svetur gimęs ir augęs jaunimas meilę ir pagarbą šaulių idejai, nes jie yra ir bus mūsų garbingos šaulių s-gos ateitis.

GRAŽUS VL. PŪTVIO MINĖJIMAS TORONTE, KANADOJE

Šaulys

Toronto "VI. Pūtvio" kuopa, vadovaujama gabaus ir energingo p-ko St. Jokubaičio, š. m. lapkričio 11 d. surengė savo kuopos šefo ir šaulių S-gos įkūrėjo Vlado Pūtvio 100-jo gimtadienio minėjimą. Penktadienį, lapkričio 9 d., per lietuvišką radijo pusvalandį "Tėvynės Prisiminimai", buvo perduota dalis "Vytauto Didžiojo" š. kp. Čikagoje meno ir dailaus žodžio mėgėjų būrelio, vadovaujamo J. Petrausko, paruošto apie Vladą Pūtvi montazo.

Sekmadienį šauliai su vėliava dalyvavo Šv. Jono Kr. parapijos bažnyčioje. Su neseniai pašventinta vėliava dalyvavo St. Catherines "Povilo Lukšio" kp. šauliai.

Po pamaldų, dalyvaujant gausiam būriui šaulių ir svečių, parapijos salėj įvyko minėjimas. Įnešus vėliavas, minėjimą trumpu, gražiu žodžiu atidarė "VI. Pūtvio" kp. garbės šaulys St. Jokubaitis. Jis pakvietė "P. Lukšio" kp. p-ką A. Šetiką tarti žodį. A. Šetikas pasveikino kp. ir savo vardu. Taip pat sveikino svečias iš Otavos, tos apylinkės KLB p-kas p. Priščeptionka. Labai gražią ir įdomią paskaitą apie Vl. Pūtvi — tautos žadintoją, knygnešį, atsikuriančios Lietuvos veikėją, Šaulių S-gos įkūrėją ir ideologą — skaitė šaulys P. Gulbinskas. Paskaita visiems labai patiko.

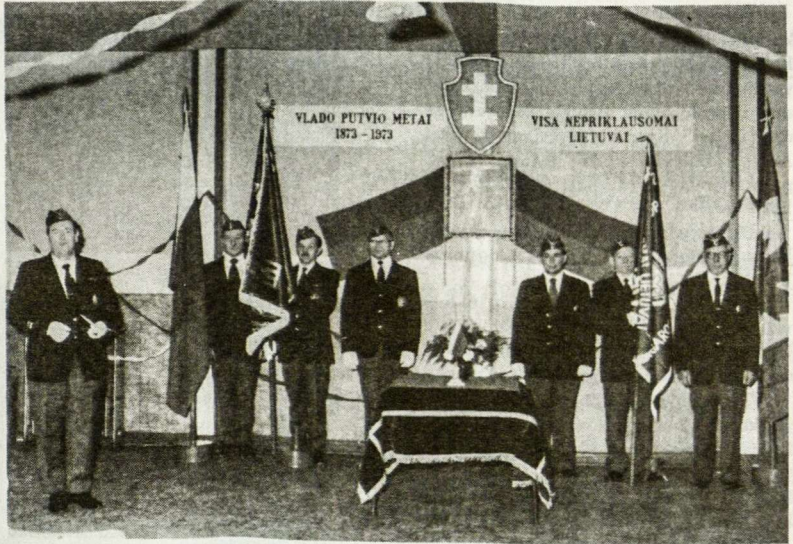
Meninėje dalyje, š. S. Kairio muzikinis vienetas — kanklių ir birbynių orkestras, vad. G. Kalinausko išpildė nepaprastai gražią programą. Džiugu, kad skautai neatsisako ateiti šauliams į talką. Jiems didelė pagarba ir nuoširdi padėka. Visus maloniai nustebino Toronto lietuvių šeštadieninės mokyklos 10 skyriaus mokinės: R. Gustaitytė ir D. Jokubaitytė, kurios, tautiniais rūbais pasipuošusios, gražiai lietuviška tarsena paskaitė eiliuotą pyne apie Vl. Pūtvi ir Šaulių Sąjungą. Jos kaikuriuos klausytojus sujudino iki ašarų.

Gražu, kad šauliai įtraukia jaunimą į minėjimų programas.

Prieš minėjimo pabaigą "VI. Pūtvio" kp. nusipelnusiems šauliams įteikti padėkos raštai ir šaudytojams — jų laimėtos trofėjos.

P-kui St. Jokubaičiui tarus padėkos žodžius, minėjimas baigtas tautos himnu. Minėjimo dalyviai skirstėsi pakilioje nuotakoje. Jie dėkingi šauliams už puikų minėjimą, o š. Jonikui už skoningą scenos išdekoravimą.

"Vytauto Didžiojo" kp. veikla, Čikaga. "Vytauto Didžiojo" kp. Čikagoje valdyba, gruodžio 3 d., išleido 8-tąjį savo

VI. Pūtvio 100 m. gim. sukakties minėjime, Toronto "VI. Pūtvio" kp. ir "P. Lukšio" kp. iš St. Catharines. Šauliai su savo kuopų vėliavom. Kairėje: VI. Pūtvio kp. pirm. S. Jokubaitis.

S. Dabkaus nuotr.

"VI. Pūtvio" kp. šauliai-ės su laimėtom, už šaudymus trofėjom.

Sėdi iš k.: R. Stočkutė, D. Jokubaitytė, kp. pirm. S. Jokubaitis, M. Jokubaitienė, K. Stočkutė

Stovi. V. Stočkus, M. Tabulėnas, J. Astrauskas, J. Budrevičius, R. Daugėla, šaud. vad. B. Savickas ir VI. Rukšys.

S. Dabkaus nuotr.

kuopos biuletinį. Valdyba sveikina šv. Kalėdų proga visus brolius ir seses. Išvardina kp. valdybos įvykusius pasikeitimus ir paskyrimus. Ragina užsiprenumeruoti "Kari". Spaudos reikalams skiria š. Antaną Balčytį, kuris priima "Kario" prenumeratas ir rūpinasi spaudos reikalais.

Kuopoje steigiamas aviacijos skyrius, kuriam vadovauti skiriamas š. Gediminas Janulis.

Be kuopoj jau veikiančio vyrų okteto, vadovaujamo muziko Kulio, įsisteigė šaulių moterų oktetas, vadovaujamas Adelės Gabaliauskienės.

1974 m. birželio 22 d. Vyčių sodelyje kuopa ruošia Jonines su loterija. Laimėjimams dovanoms surinkti ir loterijai praversti sudaryta komisija iš p-ko Pr. Beinoro ir narių M. Dapkienės, J. Paškevičienės ir P. Eigelio.

1973 m. lapkričio 7 d. mirė kuopos šaulys Valentinas Staugaitis. Palaidotas šauliškomis apeigomis Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Į kuopą įstojo 12 naujų narių.

Detroito "Stasio Butkaus" kp. kanklių orkestras, vadovaujamas Danutės Petronienės, televizijos kalėdinėje programoj išpildė keletą dainų. Matėm ir girdėjom per Detroito 2rą stotį, gruodžio 23 d. 2.30 p. p., Detroitė.

Mergaitės su savo vadove dirba intensyviai ir kas savaitę repetuoja, nes visuomenė nekantriai laukia jų pasirodymo.

MIELA POPIETĖ SU JANINA NARŪNE - PAKŠTIENE

Rašytojas, tai kaip karys,
Jei tiesą, meilę — skelbs, rašys...
Kovos už šimtą ir už du,
Nors plunksna rankoj, ne kardu.

Nelengvas mūsų rašytojų kelias, kaip ir kiekvieno kūrėjo. Jiems dažnai tenka laisvų malonių valandėlių su draugais, net ir su savo šeima atsisakyti, kad daugiau jėgų sutelkti galėtų savo kūrybai.

Nelengvas ir rašytojos Janinos Narūnės kūrybos kelias. Ji kuria, rašo užmiršdama save, nekreipdama dėmesio į gyvenimo patogumus ir jokių asmeninius malonumus.

Narūnė savo kūrybą pradėjo dar caro laikais, būdama Panevėžio gimnazijoj jau rašinėjo tų laikų slaptame laikraštyje. Visi lietuviškos spaudos skaitytojai ją pažįsta, ne tik iš jos gausiai išleistų vaikams knygelių, bet ir iš jos įvairių straipsnių, korespondencijų, poezijos posmų mūsų įvairioj spauldė.

Spalio m. 28 d. Liet. Atgimimo Sąjūdžio Miami skyrius suruošė Lietuvių Klu-

Kristutė Telšinskaitė įteikia rašytojai Janinai Narūnei - Pakštienei rožių puokštę jos knygos "Trys ir Viena" pristatymo metu. Kairėj progr. pavedėja LŠST garbės narė Gunda Kodatienė. Rūtos Wirtelkaitės, rašytojos dukraitės, nuotr.

bo Janinai Narūnei pagerbimą, kad bent Miami lietuviškos knygos ir spaudos mylėtojai turėtų progos giliau įžvelgti į Narūnės kūrybą.

Vietiniai lietuviai ir atvažiausieji iš šiaurės svečiai mato Narūnę sekmadieniais Lietuvių Klube susigūžusių prie mažo staliuko ir platinančią savo ir kitų rašytojų knygas. Vieni paima knygą į rankas, nuperka, kiti tik pamoja ranka... Retas tik pagalvoja kiek valandų laiko reikia pašvęsti knygai parašyti, kiek parašyti laiškų, privažinėti, kol surandamas knygai leidėjas.

Narūnė dideliu lietuvišku užsispyrimu knygeles rašo ir suranda leidėjus. Ji dar turi didelį kraitį savo užrašuose ir tikimės, dar ne viena jos knyga išeis, ir jos laukiantiems teks paskaityti.

Į Narūnės pagerbimą — literatūrinę popietę susirinko visi, kuriems lietuviška knyga ir sava spauda — neatskiriama jų gyvenimo dalis. Popietę pradėjo LAS skyriaus pirmininkas Vytautas Semaška, pasveikindamas Narūnę ir visus atsilankiusius. Dienos programai praversti pakvietė šių eilučių autorę. Ypač miela buvo, tiek šių popietę rūšti, tiek ir praversti savo, ne tik kolegei, bet kartu ir sesei šaulei.

Narūnė ne vien žurnalistė, rašytoja, bet kartu ir visuomenininkė šaulė, dar iš Lietuvos laikų. Dar ir dabar atranda laiko siųsti siuntinėlius Vasario 16 gimnazijos mokiniams ir kitiems. Jos jautrią širdį ne vienas yra pajutęs.

Maloni pareiga teko supažindinti atsilankiusius svečius su visomis Narūnės anksčiau parašytomis ir išleistomis vaikų knygėlėmis, paskaityti jų ištraukas.

Narūnę, kaip asmenį, labai gražiai ir vaizdžiai apibūdino Jadvyga Tūblienė, kuri ją pažino dar iš mokslo laikų ir etrapilyje. Narūnė jau tada turėjo labai lakią vaizduotę ir tikrą kūrybinę kibirkštėlę... V. Semaška gražiai pristatė išėjusią paskutinę Narūnės knygą "Trys ir Viena" Trumpomis ištraukomis charakterizavo pasirinktus knygoje autorės jaunystės draugus rašytojus: Gabrielę Petkevičiūtę-Bitę, Balį Sruogą, Jurgį Savicką ir Juozą Balčiūną-Švaistą. Paskaitytos vertingos ištraukos iš tilpusių spauldė knygos recenzijų.

Jaunoji deklamatorė Kristina Telšinskaitė padeklamavo 3 eilėraščius iš Narūnės knygos "Jaunieji Daigeliai", iš tos pačios knygos, kurią Narūnė padovanojo Kristutei gimus.

Aurelija Stongvilaitė įsijautusiai, gera tarsena paskaitė Narūnės eiliuotą vaikams apysaką "Lineliai". Paskaitytas gautas iš pulk. K. Vildžiaus šeimos labai nuoširdus pasveikinimas.

Narūnė, pasipuošusi tautiniais rūbais, tarė šiltą padėkos žodį rengėjams, programos atlikėjams ir visiems atsilankiusiems dalyviams.

Miela buvo rengėjų vardu papuošti Narūnę gražiausia Floridos gėle orchideja, kaip ir ji, kad puošia lietuviukų vai-

ŠVENTO JONO KUMELYS

V. OŠIŪNAS

Ošiūnų šeimai vakarieniaujant, kluonienon įvažio Orcikas. Mažas šemas arklukas. Ausys nudribę ant akių. Galva didelė, nuleista tarpkojin. Uodega nupiauta iki stimburio, bet už tai, Orcikas musėms nusibaidyti pririšo šėmukui prie stimburio skudurą. Orcikas už šėmuko uodegą gavo tris kapeikas, o per žiemą vėl ataugo. Pavalkai dideli, pavilkiti vilokiu. Jienos ilgos, atsikišę, kad net kitas toks

arkliukas galima būtų įkinkyti. Kairiajame vežimo šone, nuleidęs kojas sėdėjo Orcikas. Įželusioje barzdoje kyšojo morkvinės spalvos nosis. Dvi žybčiojančios akys slėpėsi kepurės matiko pavėsyje.

Užpakalyje vežimo dvi deguto statinės: didžiojo smalinis, mažojo — tošinis. Vežimo priešakyje ryšulys su manufaktūra: geležinis kortas, prūsiškos skarelės, bajoras, multinas, perkelis . . . mažoje dėžėje: muilas, lazurka, sagos, pirščiukai, mažos ir kuolinės adatos, tiesios ir riestos ylos, armonikutės, klnetėliai, gaidžiukai, lsnikai vaikams nuo kirmėlių ir dar kitokios smulkmenos. Turėjo šiek tiek paprastos ir degintos palyvos puodų maišymui virti, puodynių, palyvonų, dubenėlių ir vazonų.

Orciko vežimas — tai judanti, maža krautuvėlė. Iškindęs šėmuką, parinkęs kluonienoje geresnę vietą, pririšo. Pasikišęs po pažastim poterinę, rankose košer puodą ir valgį, beidamas darže taku, pasiskynė svogūnų laiškų.

kų širdis savo gražiausiomis mintimis. Kristutė T. įteikė gėlių puokštę nuo violetos Ogden. Pietų metu dar sveikino, iš Juno Beach atvykęs, p. Mikšys, tos vietovės šaulių p-kas, šaulių būrio ir Šaulių S-gos p-ko V. Tamošiūno vardu.

Dalyvių pakili nuotaika pridavė šiai popietei iškilmingumo ir kartu pag pagarbos mūsų Narūnei, kuri jos tikrai verta.

Miela ir mums sesės, broliai, turėti Narūnę savo narių tarpe, kuri mūsų šauliškos spaudos puslapiuose nuolat prabyla į mus savo jautriomis mintimis, įdomiais praeities prisiminimais, poezijos posmais.

Ji Lietuvą myli, kaip motiną savo. Štai kaip tą meilę Lietuvai ji savo eilėraštyje išreiškia:

Lietuva, tu smūtkelių šalis,
Tu kamps dainų ir artojų,
Tavo žemę krauju apšlakstyta,
Šventą žemę bučiuoju.

Lietuva, tu kaip motina mano:
Išsilgusi puolu prie kojų,
Visa kas manyje yra gero
Tau vienai aš aukuju.

Pietų metu nuotaikingai sugiedojom mūsų Narūnei "Ilgiausių Metų".

Ne tik giedojom, bet ir širdimi linkėjome, kad ta nepaprasta meilė savo kraštui, savo žmonėms ir Lietuvos vaikui — duoti viską ką ji dar gali, suteiktų mūsų mielai Narūnei jėgų, kad ir toliau Aukščiausiojo pagalba ji dar ilgą eilę metų galėtų kurti, plunksnos iš rankų neišleisdama.

Gunda Kodatienė

J. NARŪNĖS PADĖKOS ŽODIS

Man ypatingai malonu matyti gausiai susirinkusius Miami lietuvius, atvykusius šiandieną knygos TRYS IR VIENA pristatymo proga. Žinau, jog palikę namie savo reikalus, nepatingėjote atvažiuoti čia tam, kad pagerbti knygą ir jos šventę. Ačiū Jums.

Šis kultūrinis parengimas — knygos pristatymas įvyksta pirmąjį kartą čia, Miami Lietuvių klube.

Man tenka didelė garbė ir malonumas, kad pirmoji čia pristatomoji knyga yra TRYS IR VIENA. Tebūnie šita garbinga pradžia ne paskutinė knygos šventė! Aš linkiu nuo širdies, kad šis kultūrinis paprotys pasilikėtų gražia tradicija Miami lietuvių tarpe!

Dėkoju šios šventės organizatoriams — Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio Miami skyriaus pirmininkui, Vytautui Semaškai, mūsų gerbiamam kultūrininkui ir veikėjui, iškilusiam žurnalistui lietuvių ir amerikonių spaudoje. Jam priklauso mūsų didelis dėkingumas dėl to, kad jis budri, seka svetintaučių spaudą ir gyvai atsiliepija savo straipsniais vietiniame Miami Herald laikraštyje dėl Lietuvos pažėistų teisių ir kitų pasitaikančių nesklundumų. Dėkoju jam už mano knygos Trys ir Viena gražų pristatymą.

Dėkoju šios šventės organizatorei, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio Miami skyriaus vicepirmininkei, mano brangiai Sesei ir kolegei-žurnalistei, dailininkei Gundai Kodatienėi, plačiai žinomai Veikėjai Skautuose, Šaulių Sąjungoje ir daugelyje

kitų organizacijų. Visi žinome, kad mūsų mylima Gunda Kodatienė yra gabi poetė ir kalbėtoja. Dėl to jai priklauso ir mano padėka už gražų žodį, kurį ji čia pasakė. Dėkoju Sesei už tiek pasiryžimo ir įdėto darbo, ruošiant mano knygos pristatymą.

Dėkoju programos dalyviams: pirmiausia, didžiai gerbiamai poniai Jadvygai Tūbelienei, mūsų Tėvynės diplomatinėje tarnyboje pirmajai moteriai. Ir taip pat pirmajai Spaudos Biuro organizatorei. Šveicarijoje ir Berlyne buvo tais laikais, kada Lietuva kėlėsi iš griuvėsių ir pelenų, tuojau po Pirmojo Pasaulinio karo. Vėliau ji ištekėjo už ministerio pirmininko Juozo Tūbelio ir pasireiškė visuomenės veikloje. Dėkoju už jos kalbą čia pasakyta apie mano asmenį.

Dėkoju jaunai panelei, Aurelijai Stongvilaitei, Lietuvos atgimimo Sąjūdžio Miami skyriaus valdybos narei, gambiai aktoarei ir deklamatorei, mums ne kartą tekdavo pasigerėti josios pasirodymais šio klubo salėje. Dėkoju jai už mano eilėraščių gražų deklamavimą.

Dėkoju mažai Kristinai Telšinskaitei, taip gražiai pasirodžiusiai šiandieną scenoje. Jos deklamavimas visuomet praturtina mūsų programos numerius.

Mano didelė ir gili padėka priklauso gerbiamai poniai Semaškienei, ruošiant šitą knygą spaudai, už jos mielą pasišventimą ir talkininkavimą.

Dėkoju mūsų klubo gerb. vadovybei ir klubo visiems direktoriams už leistą šiam minėjimui vietą ir duotą galimybę pravesti mano knygos pristatymą. Ačiū.

Prie Ošiūnų namų priemenės slenksčio tupėjo įsipenėjus, nerangi rupūžė. Pravėręs į gryčių duris, net nepasisveikinęs, Orcikas tuojau įspėjo:

“Ošūnien, paimk greit nadegulis pr padegink rupūžias uodegą . . . Ana, kaip akuratas vagis, su didelėm išskėstom akim, pasipūtus, su grėblynėm kojom, ana joj, joj mįslyja perrepot priemonės slinkstį jūsų gryčian! . . .”

“Nugi matai, tik vakar su rūkstančiu nadeguliu nusmilkinau ir pervariau už azias, Deveikia pusėn, iš kur buvo atrapojus, ana ir vėl čia! Tai, va, kaks žmonių pavydas, ir ką gi? Matai kad mūsų karvės su suriamaišiniais tešmenim”, paaiškino Ošiūnienė.

Nors visi ir vakarieniavo, bet kad rupūžė, pagal Orciko samprotavimą, nieko nelaukdama galėjo įsiveržti į priemenę, tai šeimninė skubėdama, paėmė nuo prieždos rūkstantį nuodėgulį ir išėjo:

“Eik, tu rupūžia, žmonių pavydniekia, tia tau paodegin dūmų ir nenugaišk ši žemėj . . . Greičiau, greičiau, rapok, paskubink!” . . .

Orciko bulvės kunkuliavo ant trikojo. Gryčia pakvipo svogūnų ir pipirų prieskoniais. Šeimninė namų sargui paruošė vakarienę. Orcikas užsidėjo ant pečių didelę, juodų - baltų juostų, šilkinę maršką. Ant kaktos rūpestingai prtaikė šikšnutėm apipintą kubinę dėžutę, vadinamą Mozės ragu. Šašbandą pamovė ant viršugalvio. Atratojo kairiąją rankovę. Pabučiavo šikšnutę ir pradėjo ja vynioti ranką nuo alkūnės žemyn, iki nykščio. Meldėsi garsiai, tai pirmyn, tai atgal lėtai vaikščiodamas. Kai delnu sumušdavo į lango šoninę staktą, tai staiga staugiančiai, ar tikriau dejuojančiai pakeldavo balsą ir ilgai su pertraukomis bučiavo nykštį, apvyniotą šikšnutė.

Ošiūnų vaikams tai ne naujiena, bet vistiek smalsiai sekė Orciko poterius. Juozapukas žinojo — pasakys: “Jukš, kiaula”, — poteriai užniek, reikia pradėt iš naujo. Juozapukas geras vaikas — sumaišytų poterius kam kitam, bet tik ne Orcikui. Žydukas senas, malonus, nuolatinis jų namų svečias, visada už gera atsimoka tuo pačiu. Orcikas pasitiki ne tik Ošiūnais, bet ir visais Igniukų kaimo gyventojais. Apsinakvojęs, net ir savo prekių neneša į vidų, o palieka nerakintas klojime. Dažnas pasakydavo: “Kai žmogus geras, teisingas, tai ir biednas . . .”.

Ošiūnas, permetęs akimis, kas vyksta gryčioje, pastebėjo, kad šuns indas pilnas ėdalo. Pravėrė gryčios duris ir pašaukė:

“Orcik, Orcik, na, na, na . . . laktų! . . .”

Šuo, bepuldamas per duris, įsipainiojo tarp Orciko kojų ir poterinės marškos. Išsinarpliojęs, pripuolė prie savo kasdienės vakarienės.

Orcikas pasitaisė besmunkančią maršką, palygino ant kaktos pakrypusį Mozės įsakymų rage-

lį, apniukusiomis akimis permetė beėdantį šunį, pažvelgė į už stalo sėdinčius vaikus, ilgiau sustojo ties Vincuku, atsiduso ir labai ramiu balsu, pertraukęs poterius, išpūtė:

“Tavadar, jeigu tava šuva Orcikas, tada mana kala — Vincukas! . . .”.

Raivydamasis marškoje, pravėrė langą, iškišo galvą ir spiegiančiu balsu ėmė šaukti:

“Vincuk, Vincuk! . . . Ū . . . Ū . . . Ū . . . Na . . . Na . . . laktų košės! . . .”.

“Aga, matai, kaip ta Vikta saka, skredžiu žemėj. Vaikagalis praminė šunioką Orciku, o jau jam ja kala, katras anas ir neturi, Vincukas . . . Nugi ir prigyvinta,” vienas sau kalbėjo Ošiūnas.

Visi vaikai dirstelėjo į keturmetį Vincuką ir kaip vienas prunkstelėjo, kad net seilės ištiško. Vincukas nesuvokė kas nutiko, bet motina jau užjaudama nuskriaustąjį glostė pašukinius plaukus. Juozapukui užteko aštraus tėvo žvilgsnio, — nėrė laukan.

Kaip niekur nieko, mažai kalbus Orcikas bulvių puodą pasistatė ant suolo prie stalo. Paruošė dvi silkes su svogūnais, pasiraikė sitniko. Plutas nupiovęs, numetė šuniui į indą. Grįždamas prie stalo suniurnėjo:

“Ėsk, tu geras šunel, ir nepatūrak apie ką čia mes utarajam. Labai dažnai žmogus durnesnis ir už gyvulį . . .”

Orcikas . . .

Skaniai vakarieniam Orcikas pastebėjo, kad vyresnieji vaikai vis tebegnaibo Vincuką. Jis atriekė gerą riekę sitniko, uždėjo ant jos gabalą silkės ir padavė Vincukui.

“Valgyk, tu labai geras vaikas. Kai būsi didelis un manis nepyksi . . . Štai, va, ir molinis kumeliukas, pūsk jam uodegon . . .”.

Tą patį vakarą, suvargusiu juodu arkliuku, važiuodamas į Vajasiškio šv. Jono atlaidus, užsuko nakvynei invalidas — bekojis knygnešys Zyzas. Ošiūnas jį iškėlė iš vežimo ir arklį nuvarė į klojimą.

Ošiūnų namai ir be iškabos buvo prieglauda pakeleiviams: nakvojo žydai, vargšai ir kas tik neužėjo . . . Pagal išteklius kiekvienas pamaitintas, paklotas patalas. Ir dabar, Joninių išvakarėse, apsinakvojo du priešingų, bet naudingų paskirčių žmonės. Vienas — spaudos draudimo metais išvežiojo spaudą, lietuvybei palaikyti, antrasis — vežiojo kasdienines reikmenis: kad suktųs ūkininko ratai — degutą, kad šeimininkės turėtų kur supilti pieną — puodynes, kad dėl tų reikmenų trūkumo nesustotų darbas . . . Tuometinėse caro laikų sąlygose žmogus be savo lietuviškos knygos, elementoriaus būtų uždusęs. Be žydėlio kromelniko sunku būtų buvę surišti kasdieninių reikmenų trūkumus — į miestą neprivažinėsi . . .

Guobužo daržinėn įvažiavo Orciko jaunesnysis brolis Abraomas. Brolių būdai skyrėsi kaip dangus ir žemė. Orcikas ramus, tylus, teisingas, neįkyrus, net ir kaimo šunes ramiai jį pasitinka. Turgaus dienomis Salako miestelyje Orciko kieme jo pažįstamųjų sustojimo vieta. Pagal išgales kiekvieną pavaišina karšta arbata, vaikams paraiko balto pyrago.

Abraomas — ne iš tų. Nieko kitam, tik sau, ir dar suktais keliais. Akiplėša, sukčius ir net vagilius. Jei nieko gryčioje neranda iš užpečkio svogūnų pynės pasiraiško keletą galvėlių. Iš spintos į jo kišenę vištelė “padeda” keletą kiaušinių. Laukuose radęs išdžiūvusio pašaro, papildydavo savo maišą. Abraomas buvo smulkių gyvulių pirklys. Kalbėjo kaimiečių tarpe, nežydžiavo, kaip Orcikas. Užkluptas nusikalstant, mokėjo gražiai išsisukti:

“Irbina it, kaip mani gyvą matai, kad mani skredžiu žemė prarytų. Nežinau ir nemačiau kas mana vežiman šituos daiktus padėja. Tai akurata razbainikas, baisus žmogus . . . Anas pagavus raiktų už kojų pakart, kaip gi tokiam teisingam, teisingam žydui užtaisia šitakių biaučių sarmatų. Jeigu šitie daiktai tava, pasiimk ir paieškokim zbytninkų . . .”.

“Abram, nu kam tu dabar kamuosi teliokų, kiši nakčiai gyvulėlį maišan? Rytoj važiuodamas pasiimtum iš gurbelio . . . nugį ir mučytojas gyvulį!

Kaip tavi šventoji žemela nešioja?” . . . dejavo Guobužienė.

“Milč, boba! Aš sumokėjau pinigų, teliokas mana, o gal narėtum, kad anas vėl būtų tava? . . . Ne, ne! Aš su juo darau ką tik noriu. Ja man neiškada. Kamuota, alkana gyvulia mėsa žydams daug gardesna . . .”.

Užrišęs maišą, telioką įmetė vežimo užpakalin ir išeidamas daržinės duris užrakino savo spyna. Mat, Abraomui jau ne kartą yra padarę išdaigų — nepasitiki. Eidamas į trobą, Guobužienei šnekėjo:

“Dabok, boba, kai turėsi telioką, pranešk tik man, o ne kitam žydui. Tava teliokai labai geri, riebus, grait parduodu, sumakėsiu gerus pinigų ir da atvašiu raktinę skarelą . . .”.

“Eik tu niežai. aš tai jau telioką neturėsiu, ne karvė. Aš už tavis peklan neisiu. Kas matė gyvulėlį taip kamuot?! . . . Daugiau mūsų gryčia jau tau uždaryta. Dabar nakvok, vakaras . . . negi naktį per miškus baladosies į Salaką”.

— — —

Saulėlydis. Iš kelių kaimų visomis kryptimis vyrai jojo į Krūmučių kaimo nuoskinas Joninių laužo išdaigoms. Ošiūnų Juozapukas ridino tuščią deguto statinę ir už pavadžio vedė į ganyklas Orciko šėmuką.

Joninių iš anksto neruošė, taip ir kasmet būdavo. Viskas susiklostydavo vietoje ir praeidavo labai gražioje ir pakilioje nuotaikoje.

Šlepučių kaimo vyrai vilko laužui šakas ir kelmus. Padulės jaunamečiai traukė į nudžiūvusią eglę degutinę statinę. Mikalėnų vyrai ruošė lenktynes maišuose, bėgimą su kiaušiniais šaukštuose, virvių trauktines ir kitokius pokštus. Jakštų kaimo dainininkai derino savo balsų stygas. Ignukiečiai turėjo padaryti išdaigą: negirdėtą ir neregėtą. Joninėms pasiruošta. Laužas sukrautas, degutinė statinė pritvirtinta vielomis, padegus matysis bent už kelių kilometrų. Vyrai linksmi džiūgauja, viens kitą gražiai patraukia per dantis.

(Bus daugiau)

Sibiro Tremtinei Okupuotoje Lietuvoje

Elenai Simanauskaitei-Brazienei

š. m. sausio mėn. 1 d. mirus, Petruai Simanauskui ir šeimai, skaudaus liūdesio valandoje, reiškiamo nuoširdžių užuojautą.

**Konstancija ir Vaclovas Nenortai
Marija ir Adolfas Maslauskai**

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame Pasaulyje

mirės Whitehouse, N. J., sulaukęs 80 m. amžiaus Melbourne spalio 1 d. palaidotas Lietuvos kar. kūrėjas-sav. **Pranas Augaitis**. Melburne v eikė visur, kur tik Lietuvos laisvės reikalai šaukė.

— Kpt. **L. Baršauskas** iš Valcartler, P. O. kariuomenės bazės, perkeltas prie Montrealio, kur dabar ten tarnauja ir gyvena pas tėvus LaSallėje.

Pranas Petrauskas, gyv. Muntaintop, Pa., II Pasaulinio karo metu penkis metus tarnavo JAV oro jėgose ir išėjo leitenanto laipsniu. Dabar jis yra Pensilvanijos gazo ir vandens tiekimo vald. viceprezidentas.

— Ltn. **Rimtautas Čiurlionis** iš Los Angeles, tarnaudamas Texas Webb AFB bazėje, už pasižymėjimą aviacijoje, gavo "Sidabrinis sparnelius". Į iškilmes buvo nuvykę ir jo tėveliai. Sėkmės tolimesniam mokslui!

— Pvt. **Linus Danilevičius** iš Marquette Parko, Chicago, dabar tarnauja 65-je priešlėktuvinėje bei priešraketinėje apsaugos artilerijos grupėje.

— Mjr. **Antanas Avižienius** mirė spalio 27 d., sulaukęs 77 m. amžiaus, gyv. Los Angeles. Buvo Lietuvos kariuomenės kūr.-savanoris ir tarnavo iki 1940 m. Buvo divizijos štabo adjuntas, Rokiškyje — komendantūroje ir Kariuomenės štabe.

— **Kostas Ivaškevičius**, buvęs Lietuvos policijos tarnautojas, mirė Kanadoje, čia, per 45 savo gyvenimo metus, labai rėmė visą lietuvišką veiklą.

— **Adolfas Trinkas**, inžinierius ir buvęs Lietuvos kariuomenės Karo mokyklos kariūnas, staiga mirė Čikagoje.

— **Juozas Kilmonis**, tarnavęs Lietuvos ulonų pulke, netikėtai žuvo automobilio nelaimėje, keliaujant iš Kanados po medžioklės į Los Angeles. Jo dukrelė Rūta Lee, žinoma kino filmų artistė visada drąsiai reiškiasi visur kaip lietuvaitė.

— **Juozas Paulauskis** mirė lapkr. 16 d. Phoenixe, Arz. Dalyvavo I Pasauliniame kare JAV armijoje, ilgą laiką gyvenęs Čikagoje, palaidotas Phoenixe.

— **Audra Ališauskaitė** baigė Australijos moterų karo mokyklą ir gavo leitenantės laipsnį. Ji yra pirmoji lietuvi karininkė Australijos kariuomenėje. Sveikiname ir linkime sėkmės aukštesnio laipsnio siekiant.

— **Kazys Masiliūnas**, Lietuvos kar. sav. kūrėjas, pedagogas, Vyties Kryžiaus su dviem kardais kavalerius, mirė Lietuvoje, Kaune. Iki 1956 m. išbuvo tremtyje, Sibire. Buvo spaudos žmogus, redagavo "Šviesos Kelią" ir "Tautos Mokyklą".

— **Viktoras Šatūnas**, Čikagos policijos leitenantas mirė Denveryje, sulaukęs 63 m. amžiaus. Jo brolis **Edvardas** buvo policijos kapitonas, išėjęs į pensiją.

— Sgt. **Paulius C. Žičkus**, iš Marquette Parko, yra specialiame dalinyje, I divizijoje, kuri dabar stovi V. Vokietijoje.

— **D. Klinga**, I Pasaulinio karo JAV veteranas, mini 85 m. sukaktį. Jis yra veiklus Brooklyne. Buvo paguldytas veteranų ligoninėje ir sveiksta.

— **Jurgis Kulionis** tarnauja Argentinos kariuomenėje. Paskutiniu metu buvo perkeltas į Karo Ministeriją.

— **Antanas Šliauteris** mirė rugp. mėn. 12 d. Manchesteryje, sulaukęs 55 m. amžiaus. Kilęs iš Papilės, karinę tarnybą atliko 4 artilerijos pulke.

— **Ramovėnas Aleksandras Gervinas** mirė, staiga, rugp. 31 d. Sydnejuje. Pirmojo karo veteranas **Pranas Jurevičius**

— Kūrėjas-savanoris, Nepriklausomybės kovų dalyvis, KARIO platintojas pietinėje Australijoje **Leonas Vasiliūnas** (policijos pareigūno uniformoje). Nors ir sirgdamas, gulėdamas ligoninėje, jis nenustoja rūpintis KARIO prenumeratos rinkimu. Linkime jam greitai pasveikti ir toliau dirbti savanorišką karinės lietuviškos spaudos rėmimo darbą.

Veik prieš šimtmetį pradėjus naudoti bedūmį paraką, atsirado didesnės tolinės ir didelio pradžios greičio ginklai. Šis parakas, su mažais pakeitimais, tebenaudojamas iki šių dienų. Laboratorijose, tačiau, yra bandomas parakas didelės energijos ir žemos degimo temperatūros, kuris pagerintų balistinius ir praktiškus duomenis.

Šalia varomos medžiagos — parako, ieškoma patikimų ir pigių medžiagų vamzdžiams, pirmoje eilėje, atsparių prieš rūdijimą ir didelio atsparumo staigiams temperatūros pokitimams, kad dėl didelės greitošaudos staigiai vamzdžiui įkaitus, vamzdis nesideformuotų. Šalia to, metalo sudėtis turi būti lengvai apdirbama ginklų gamyboje. Metalurgai šiem reikalavimams turi pasiūlymų, tačiau masinei ginklų gamybai jie yra per daug brangūs — neapsimoka.

Veik prieš šimtmetį buvo pagaminta bronzos tūtelė unitariniam šoviniui; vos prieš 30 metų buvo pritaikytos geležinės, šiuo metu ieškomi būdai pagaminti iš plastikos, arba degančios medžiagos, kuri būtų dalimi „žtaiso“ (tokia tūtelė šiuo metu jau naudojama, išskyrus sudėtingus priešlėktuvinius ginklus). Reikia pastebėti, kad tūtelė uždaro vamzdžio drūtgalį ir štvio metu, nepraleidžia dujų, sudaro degančio parako ugnies ir kaitros užtvarą ir izoliaciją, apsaugo užtaisą nuo pašalinės įtakos. Panaikinus tūtelę, visiems minėtiems veiksniams turėtų būti pagamintas mechanizmas.

Prieš šimtą metų pagamintas Gatling'o šautuvo-kulkosvaidžio mechanizmas tebėra pirmoje vietoje. Nežiūrint didelės pažangos mechanikoje, prie ypatingų sistemų dar neprieita. Šio šimtmečio pabaigai nusimato ginklų svorio sumažėjimas, padidinant vamzdžių skaičių ir greitošaudą. Čia tenka suprasti mažo kalibro ginklas taikomus pagerinimus.

Degančios medžiagos plastikos unitariniai šoviniai, didelės energijos užtaisai ir daugiavamzdžiai ginklai artimoje ateityje padidins kludymo tikimybę ir taikinio išvedimo iš rikiuotės galimybę; taip pat sumažins ginklų svorį ir dydį.

Šiuo metu pasaulyje priskaitomas nemažas skaičius mažų valstybių,

kurios organizavo krašto gynybos sistemas sekdamos didžiųjų valstybių, su jų gerom ir nepriimtina savybėmis. Sekti didžiųjų valstybių krašto gynybos sistemas mažosioms, laikoma netikslu, nes didžiosios valstybės planuoja gynybos sistemas tęstiniais veiksmais ir skirtingose skalėse. Mažoms valstybėms laikoma tikslinga turėti sistemą grįstą trumpo karo veiksmis, planuojant taip, kad atsiekus galimai didesnius rezultatus su palyginamai maža kaina, per galimai trumpesnį laiką.

Trumpo karo esmė yra tame, kad viso krašto, visos turimos pajėgos ir ištekliai sutelkiami vienam beatvanginiam veiksmui, kuriame negali būti sustojimo pergrupavimui ar poilsui — kova be atvangos turi vykti iki pergalės. To neatsiekus, reikiama greitą pralaimėjimą. Tokios rūšies kovai taikiniai-tiksiai turi būti iš anksto aiškiai apibrėžti, riboti pagal turimas jėgas, leistinas aplinkybes ir apriboti laiku tol iki turimos jėgos yra pilnoje kontrolėje. Klasikiniu pavyzdžiu gali būti 1968 metų žydų-arabų karas, kuriame žydai panaudojo trumpo karo sistemą, prieš daug skaitlingesnį ir stipresnį priešą.

Trumpi karai apsimoka ekonomiškai, nes padaroma galimai mažiau išlaidų, kariuomenė sutelkiama tik karo atveju, taikos metu planingai ir intensyviai ruošiant rezervus, skirstant juos į ginkluotų jėgų atsargas atatinkamom paskirtim, be didelių kraštui išlaidų. Reguliarūs daliniai laikomi tik parengimui kadrų techniškiam daliniam, kur reikalingi brangūs ir pastovūs įrengimai apmokymui, mobilizacinei užuomazgai ir vykdymui taikos metu jungtinių ma-

nevrų, pašaukiant trumpam laikui atsarginius dalinius. Galima būtų išvardinti dar eilę antrinių būtinų tarnybos daliniams uždavinių.

Karininkų kadras turėtų dvi paskirtis ir darbus: apmokymo ir operacinius. (Čia reikia paminėti, kad išsamų nusakymą, uždavinių šioje trumpoje apžvalgoje padaryti neturima tikslo; būtų įdomu, jei atsirastų nusimanančių mūsų krašto sąlygose ir išsamesnę studiją parašytų pritaikytą galimam atvejui Lietuvos nepriklausomybės atstatymui. O juk laisvajame pasaulyje turime karių su akademinio išsimokslinimu. Tai būtų daug vertingiau ateičiai, negu prisiminimai iš nesugrąžinamos praeities.) Karo aviacijos pilotų-lėktuvų santykis turėtų būti aukštas, nenaudojant didelio lėktuvų skaičiaus apmokymui tiek pilotų, tiek techniško personalo, nes lėktuvai brangiai kainuoja. Sandėliuoti lėktuvai negali būti laikomi ilgai, — sistemingas patikrinimas ir pertvarkymas yra būtina.

Ginklai ir pagalbinės priemonės, mažose valstybėse, pasirengusiose trumpam karui, turėtų būti ilgesnį laiką tų pačių modelių, nes rezervų apmokymai, pasikeitus ginklams ir priemonėms, turėtų būti pakartojami, kas sudarytų dideles ir bereikalingas išlaidas. Ši taisyklė taikintina ginklams, lėktuvams, tankams, ryšio ir kitoms priemonėms. Keičiant ginklavimą ir priemones, pirmuosius atsarginių šaukimus reikia nuodugniai apmokyti ir jų dalį panaudoti kaip papildomus instruktorius apmokymui pagrindinio skaičiaus atsarginių pasitaikius pirmajai progai, pav. bendrų manevrų metu.

Mažom valstybėm dažniausiai

tektų kautis savoje žemėje, žinomose vietose, su spėjamu priešū, žinant tam tikrą dalį duomenų apie jo jėgas, veiksmingumą, ginklus, taktiką ir galimus taktinius uždavinius, todėl pasirengimas veiksams — ginklavimas ir taktika, gali būti suplanuota iš anksto ir vykdoma manevruose pagal numatomas aplinkybes, nuolat darant pataisas, pagal gaunamas naujas žinias apie numatomą priešą.

Žydai, planuotais 5 dienų trumpo karo veiksmais, paėmė didelius žemės plotus iš daug skaitlingesnio priešų ir šiuo metu atatinamai organizuotom ginkluotom pajėgom iškovotas žemes išlaiko savo rankose.

— Spalio mėn. žydų-arabų kautynes stebėjo rusų ir amerikiečių satelitai. Rusai dviejų savaitių laikotarpyje buvo išmetę šešis satelitus, kurių kiekvienas, išbuvęs orbitoje tam tikrą laiką, nusileisdavo su informacijom žemėn, arba išmesdavo aparatą su filmom. Tuo būdu, arabai gaudavo informacijas apie žydų dalinių judėjimą ir bendrą frontų padėtį. Pirmas rusų satelitas Cosmos 596 buvo išmestas žemės orbiton spalio 3 d. — 3 dienas prieš prasidedant karui. Amerikiečiai turėjo vieną 14 tonų satelitą "Big Bird", kurio orbita sutapo su karo vieta. Šis satelitas informacijas perduodavo tiesioginiai žemės sekimo stotims, tuo pačiu vykmo metu. Suprantama, jomis naudojosi izraelitai.

— Artimų Rytų kare jėgų santykis atrodo sekančiai. Arabai - 58 mil. gyventojų,

552,000 karių, 4,900 tankų (rusų T-54, T-55), 4,800 šarvuotų vežimų, 1,300 lėktuvų (kautynių), 330 helikopterių, 149 karo laivai. Izraelitai — 3.2 mil. gyventojų, 95,000 karių, 1,700 tankų, 1,450 šarvuotų autovežimų, 490 kovos lėktuvų, 74 helikopteriai, 49 karo laivai. Manoma žydus turinčius kilotonines branduolinės energijos bombas, ir tam tikslui pritaikytus lėktuvus — bombonešius.

— 1903 m. gruodžio mėn. 17 dieną Kitty Hawk, North Dakotoje, Amerikoje, Orville Wright, motoriniu lėktuvu, pirmą kartą žmonijos istorijoje, pakilo nuo žemės ir nuskrido 120 pėdų, išbūdamas ore 12 sekundžių.

Orville Wright buvo gimęs 1871 m. ir paliko šį pasaulį 1948 m., turėdamas progos pamatyti aviacijos išaugimą globalinėje skalėje. Jo vyresnis brolis Wilbur, dirbęs drauge lėktuvų konstrukcijoje, buvo gimęs 1867 m. ir aviacijai dar nesuspėjus pilnai išskleisti sparnus, 1912 m. l. pasimirė.

Po 70 metų, Orville Wright 12 sekundžių trukęs žingsnis ore, dideliu šuoliu atsidūrė tarplanetinėse erdvėse, dėka nenuilstamų žmogaus pastangų išnaudoti technologinę pažangą.

— Rumunai įvedė įstatymą gyvosios jėgos ir medžiaginių išteklių visuotinės mobilizacijos krašto nelaimės atveju—gamtinės ir karo. Įvesta visuotino pasirengimo programa, neatsižvelgiant lyties. Bazuojamasi vietos rajonais. Pagrindinis apmokymas vyks 16 mėnesių kaimuose, apylin-

kėse, visų ten gyvenančių žmonių. Praėję pagrindinį apmokymą pereis į rezervą, kur tam tikrais laikotarpiais bus paimti pakartojimams, arba naujiems parengimams. Amžius — iki pajėgus — pajėgi atlikti gynybos darbą. Laivyno rezervų parengimas turi atskirą sistemą, užtrunka 24 mėnesius ir apmokymas vykdomas tam tikrose sutelktose vietose.

— Greitu laiku Vakarų Vokietijos pėstininkai bus apginkluoti nauju G-3 šautuvu, pritaikytu NATO 7, 62 mm šoviniam. Šautuvui galima pritaikyti optinis taikiklis, arba 40 mm granatų svaidytojas HK69.

— Čekoslovakų pėstininkų šarvuoti daliniai aprūpinami čekų gamybos OT 62 šarvuotais sanitarijos vežimais (pagal rusų BTR 50 modelį), kuriuose galės tilpti 4 neštuvai su ligoniais.

— Čekai ir lenkai gamina helikopterį HC4, kuris pakeis iki šiol turėtą rusų Mi-2 Hop-Lite, kurį nuo 1966 m. gamino lenkai, rusų kontrolėje. Naujas HC4 helikopteris neš du įgulos narius ir šešis keleivius. Trijų sparnų, 10.5 metro diametro, uodegos propeleris 1.88 metro, bendras aukštis 4 metrai, 9.68 metro ilgio. Turbininius helikopteriu variklius gamins čekai, visa kita lenkai.

— Šiais metais rusai šventė 25 metų sukaktį nuo helikopterių įvedimo karinėse tarnybon.

— Amerikiečiai išbandė pavieniam kovotojui rankinį radarą, kurio pagalba gali susekti priešo radaro bangas, tuo būdu išvengiant priešų sekimo.

PAGERBĖME ILGAMETĮ RAMOVĖNŲ VEIKĖJĄ

Liet. Veteranų S-gos "RAMOVES" Sydney skyriaus valdyba, š. m. rugsėjo mėn. 3 d. vakare, Lietuvių Klubo patalpose, suruošė pagerbimo vakariene ilgamečiui šio skyriaus valdybos nariui ir buv. pirmininkui St. Pačėsai ir buv. valdybos išdininkui A. Vinevičiui.

Virš dvidešimties metų gyvendamas Sydney, ramovėnas St. Pačėsa visą laiką atsidėjęs dirbo visuomeninėje veikloje, eidamas A. L. B-nės Sydney apylinkės valdybos pirmininko, kelių kadencijų A. L. B-nės Krašto Valdybos nario, o paskutinius virš dešimt metų — L. V. S-gos "RAMOVES" Sydney skyriaus valdybos nario ir dviejų kadencijų pirmininko pareigas. Jam einant pirmininko pareigas, daugiausia jo rūpesčiu ir pastangomis, pereinamais metais buvo įsigyta ir pašventinta skyriaus vėliava ir sustiprintas visas skyriaus veikimas. Jis visą savo laisvą laiką nuo darbo, aukojo dirbdamas ir be-

sirūpindamas ramovėnų reikalais, pats išnešiodamas ir platindamas "Kario" žurnalą.

Šie jo visuomeninės veiklos nuopelnai, buvo gražiai apibūdinti ir įvertinti dalyvavusių vaišėse asmenų kalbose, o dabartiniame skyriaus valdybos pirmininkui V. Saudargui įvertinant St. Pačėsos darbus ir nuopelnus ir įteikiant simbolinę dovaną — gen. St. Raštikio atsiminimų III-čią tomą su skyriaus valdybos narių parašais.

Vaišės praėjo labai draugiškoje ir jaukioje nuotaikoje, dalyvaujant visiem dabartinės skyriaus valdybos nariams su poniomis ir paskutinio visuotinio skyriaus susirinkimo buv. prezidiumo pirmininkui J. P. Kedžiui ir sekretoriui Pr. Nagiui su poniu.

Linkėtina, viso to kas buvo dalyvavusių pagerbime pasakyta ir kalbėta St. Pačėsai ir A. Vinevičiui. O jiems, truputį pailsėjus — vėl grįžti į aktyvią ramovėnų veiklą.

Senas Ramovėnas

L.V.S. "Ramovės" Sydney Skyriaus (Australia) Valdybos (1971-1973 m.) pirmininkas S. Pačėsa, kurio kadencijos metu yra įgyta ir 1971 m. lapkričio mėn. 20 d. iškilmingai pašventinta Skyriaus vėliava.

**GEN. POVILO PLECHAVIČIAUS
VARDAS IŠ TĖVYNĖS GYNĖJŲ
SĄRAŠŲ
IŠBRAUKTAS NEBUS**

1973 m. gruodžio 21 d., prie gruodžio 19 d. mirusio Povilo Plechavičiaus karsto, Lietuvos Veteranų Sąjungos Centro Valdybos pirmininkas gen. Stasys Dirmantas, po kreipimosi į gausiai susirinkusius mirusiojo šeimos narius, draugus, karius-ramovėnus ir plačią auditoriją, taip kalbėjo:

Man tenka liūdna pareiga atsisveikinti, vardu laisvėje išlikusių Lietuvos karių, su amžino atminimo gen. štabo Lietuvos respublikos kariuomenės generplu Povilu Plechavičium.

Prisiminkime: kurį laiką jis yra buvęs mūsų visos kariuomenės štabo viršininkas, atseit, taikos metu kariuomenės vadas. Tenka palydėti tokį vadą, kuris buvo su mumis ne tik laimingais ir maloniais prisiminti mūsų valstybės nepriklausomybės laikais, kai džiaugsmingai šventėm savo pirmąjį dešimtmetį ir didingai paradavome Petro Vileišio aikštėje, bet kuris neapleido mus sunkiais antrojo pasaulinio karo metais ir dalinosi su mumis tremties ir išėivijos ilga nedalia...

Nors, kaip pirmas kalbėtojas, turėčiau prisiminti pagrindinius velionio gyvenimo faktus ir datas, bet nekartosiu kas apie jį yra prirašyta mūsų enciklopedijoje, KARY ir kartojama spaudoje. Duosiu tik svarbesnius jo veiklos faktus ir iškelsiu jo būdo ryškesnius bruožus.

Rusų bolševikinės revoliucijos ir jų naminio karo metu prisiziūrėjęs, pažinęs ir išgyvenęs sukomunistėjusių karių baisų sužvėrėjimą ir moralinį nuosmukį, Povilas Plechavičius tapo visam gyvenimui bekompromisiniu ir aktyviu kovotoju prieš rusiško tipo komunizmą.

Anksti grįžęs Lietuvon, Povilas stengėsi išsaugoti savo tautą nuo anos baisesios rusiškos-maskoliškos raudonligės. Kad mūsų graži tėvynė netaptų amžinai besočios imperialistinės Moskovijos nekalta auka.

Man, žemaičiui, ypatingai svarbu pabrėžti ir išskelti, kad mūsų, šiaip tautos, pirmos ginklu pasipriešinimo agresijai kovos (deja, su komunizmo bacilomis jau kiek užkrėstais miesčiuko gyventojais lietuviais ir nelietuviais) įvyko ne kur kitur, o nuo senovės ir 1831 ir 1863 metų kovų, atsparumu ir kovingumu pragarsėjusioje, Žemaičių žemėje. O 1918—1919 metais kovon čia savo

iniciatyva pirmieji stojo broliai Povilas ir Aleksandras Plechavičiai. (Pastarasis buvo ruskių suimtas, išvežtas ir Stalino-Berijos budelių nukankintas svetimoje, tolimoje, Maskvos carų nukariautoje, dabar neva "mūsų plačioje tėvynėje").

Štai, pora pirmo pasipriešinimo datų ir vietų. 1919 m. sausio 3 d. — Židikų miestelyje, o sausio 6 d. — Sedoje.

Kaip tikras karys, veiksmo, o ne žodžių žmogus, velionis nebuvo kalbus (išsipasakodavo tik ištikimiausiems draugams) ir tomų neprirašė. Manau, jam būtų nepagarba ir ne čionai prie karsto ilgiau pasakoti apie jo veiklos-karybos žygius. Todėl kalbėsiu trumpai.

Karių, ypač lietuvių, likimas dažnai būna didžiai permainingas. Ir velioniui tekdavo būti, kaip sakoma, "ir vežime, ir po vežimu". Tačiau Povilas Plechavičius, nežiūrint kokioje buvo padėty, kraštui esant sunkioje būklėje pakartotinai neatsisakydavo (ar savo iniciatyva ar kitų patriotų prašomas) stoti priešakyje kovos tėvyne-valstybę nuo grėsiančios pražūties gelbėti.

Apie jo drąsų iniciatyvą pasipriešinti ir platų veikimą suorganizuoti

ginkluotą jėgą Siaurės Žemaičiuose 1918—1919 metais tik trumpučiai paminėjau.

Silpna tada buvo, iš šimtmečios maskoliams vergijos patalo ir iš po žiaurios kaizerinės okupacijos besikelianti Lietuva. O daug plėsrūnų kaimynų ją buvo apstoję. Bet nebuvo tokio nevidono-priešo su kuriuo velionis nebūtų kovojęs. Ar tai ant žirgo su kardu rankoje, ar apkasuose, ar tyram lauke su šautuvu... Ir taip - 1919 metais, su iš Maskvos carato siųstais, parsidavėlio Kapsuko atvestais surusėjusiais "inorodcais" ir — subolševikėjusiais latviais, raudonarmiečiais. Kiek vėliau — su sudraugavusiais baltaisiais žūstančio carato rusais ir vokiečiais, vadinamais bermontininkais. 1920 m. — su nuo mūsų Gardino iki Seinų prasisveržusiais, Pilsudskio lenkais - legionininkais.

Ir, gi, ne veltui velionis, už anas 1919 ir 1920 metų sunkias kovas, buvo atžymėtas pirmos rūšies VYČIO KRYŽIAUS ordenu.

Vėl, 1926 m. gruodžio mėn., Čekoslovakų akademiją Prahoje baigęs, Povilas, kai kurių mūsų partijų politikų ir jų paveiktos jaunosios karininkijos dalies prašomas, stojo priešaky anų paruošto perversmo ir jį sėkmingai, bemaž nepraliejęs lietuviško kraujo, pavedė.

1944 m., lietuvių visuomenei pritariant ir vokiečių okupantui leidus, Povilas Plechavičius ėmėsi organizuoti ir vadovauti savajai ginkluotai jėgai, vad. LIETUVOS VIETINĖ RINKTINĖ. Ji buvo tautai reikalinga daug nuo ko apsi-saugoti. Jon savanoriškai stėjo apie 12,000 jaunų karių ir karininkija. Net buvo įsteigta savo Karo Mokykla. Tačiau, netrukus kilo nesusipratimai ir aštrūs ginčai su naciais. Plechavičius jiems nenusileido, nesidavė jiems būti "apstatyti", neišdavė tautos jaunimo klastingam okupantui. Rinktinės vado tvirtą laikymąsi teigiamai įvertino net jo politiniai iš savųjų priešai. Plechavičius žinojo, kad rizikuoja ir čia savo galva. Bet grasinimų nepabūgo, nenusileido. Įsiutusių nacių, Rinktinės vadas su visu štabu, buvo suimti, išvežti ir įkalinti pabaltiečiams įrengtame konclageryje Salaspily, netoli Rygos. O vėliau, ir mums garsiam Stutthofe, netoli Gdansk-Dancigo.

Beveik lygiai prieš 25 metus, Vokietijoje, 1948.XI.23, Hanau stovykloje, minint Lietuvos kariuomenės atkūrimo trisdešimtmetį, įvyko labai gausus mūsų veiksmų, veikėjų ir karių susivaižavimas. Dalyvių tarpe, tarp kitų, buvo klaipe-dietis E. Simonaitis, S. Raštikis, teisininkai — M. Mackevičius, Br. Ivanauskas (b. 2 p.p. vadas), profesoriai — Stepas Kairys-Kaminskas, St. Dirmantas, inž. A. Novickis... Pirmininkauti buvo išrinktas P. Plechavičius. Mat, tada toks buvo garbingas jo vardas, toks jo aukštas, kaip ryžtingo tautos veikėjo autoritetas. Suvažiavimo buvo priimtas Ap-saugos Štabo paruoštas, plačios LAISVĖS KOVŲ DALYVIŲ SĄJUNGOS statutas.

1950 metais išvykimo, Čikagoje, buvo susirūpinta įsteigti siauresnę, negu ana Vokietijoje pradėta formuoti, vien karių sąjungą. Jos steigiamam susirinkimui pirmininkavo irgi Povilas Plechavičius. Ir ne kas kitas, o jis buvo išrinktas pirmuoju Lietuvos Karių Veteranų Sąjungos

Centro Valdybos pirmininku. Plechavičius šias atsakingas pareigas vykdė devynerius metus Sąjungos RAMOVĖ svarbiu kūrimosi metu. Pasitraukė savo iniciatyva. Tačiau, po kelių metų, skyrių vadovų visuotinio suvažiavimo buvo išrinktas Sąjungos GARBĖS NARIU ir po kiek laiko gavo menišką diplomą.

Tai tokie yra glaudžiai atpasakoti velionio gyvenimo mums daug pasakan-tys faktai.

GENEROLE, LIETUVOS KARIŲ VETERANŲ SĄJUNGOS GARBĖS NARY,

UŽTIKIRINU TAVE, KAD SAVO GYVENIMO DIDŽIAIS ŽYGLAIS PALIKSI LIETUVOS ISTORIJOJE ILGIEMS LAIKAMS, KAIP KIETOS VALIOS, TVIRTŲ PRINCIPŲ, KRAŠTUI NUSIPELNĖS KARYS — PATRIOTAS.

TU, SUNKIAIS TĖVYNEI LAIKAIS, ATSAKOMYBĖS, GALIMŲ NESMAGUMŲ IR ASMENS PAVOJŲ NEBODAMAS, DRAŠIAI, PAKARTOTINAI STODAVAI KOVON VADO ROLĖJE.

TU, NESIBAIMINAI PRIEŠŲ GAUSA IR JŲ ŽIAURUMU. TU, KAIP KATKUS, PRIEŠ STODAMAS Į MČŠJ PRIEŠŲ NESKAIČIUODAVAI IR ILGAI NEKALKULIUODAVAI...

ESU TIKRAS, JEI TU BŪTUM MŪSŲ VYRIAUSYBĖS PASKUTINIO LIKIMINIO POSĖDŽIO DALYVIS, TAI: PAKELTUM, GRETA PREZIDENTO, KOVOS VĒLIAVĄ, VISAI LIETUVAI RYZTINGAI SUŠUKTUM: KLAUSYKIT MANO KOMANDOS!

Įvyktį trumpa, pralaimėti lemta, bet garbinga kova. Būtų kiek aukų. TAČIAU, SVARBIAUSIA: tautos ir jos kariuomenės-jaunimo, GARBĖ būtų išsaugota.

O anos aukos būtų tautos ateičiai didžiulis moralinis ir politinis kapitalas.

NEVERTAS LAISVĖS — KAS NEGINA JOS. Toks buvo, yra ir bus mūsų Sąjungos šūkis. Jis ir turėtų būti visos tautos šūkis.

— — —

Paaiškinimai maloniems KARIO skaitotojoms ir skaitytojams:

1. Minimas Salaspilis, senovėje Kirchholmas, tai ta pati vietovė, prie Dauguvos kranto, keliolika kilometrų į pietus nuo Rygos, ties kuria prieš 368 metus Lietuvos didysis etmonas, Žemaičių kunigaikštijos seniūnas Jonas Karolis Katkus-Chodkevičius, nustebino Europą ir tuo metu žinomą pasaulį: su sauja lietuvių karių (lenkų daliniai šiame mūšy nedalyvavo), keturis kart mažesniu negu priešas skaičium, kelių valandų mūšiu visai sutriuškino iš už jūrų-marių įsiveržusią, paties švedų karaliaus ir jo prityrusių generolų vadovaujamą, stiprią, tada Europoje tobuliausia laikomą kariuomenę. Karalius, skrybėlę pametęs, ir ant svetimo žirgo, vos suskubo pasiekti jūrą ir sprukti į laivą. Laimėjome visas čia buvusias priešo patrankas.

Lenkų rašytojai ir karų istorikai, nepaiso mano protesto, ir iki šių dienų, nors gerokai sukairėjusiame režime, dažnai pasauliniame forume, giriasi kaip savo, visai jiems svetimu, lietuvių ginklo laimėjimu. Nors neseniai taip gyrėsi čia esą krikščionys jau daugiau kaip 1,000 metų, bet jų kardinolas Wyszyński (labai respektuojamas dienasraščio DRAUGO) iki šiol nesugebėjo-neatpratino lenkų nusikalsti vienam Dievo įsakymui: NEVOK. Jie vis vagia "broliškos" tautos didelį moralinį turą: GARBĖ.

2. Prieš pat Kircholmo-Salaspilio mūšį, etmono Katkaus sušaukti, gauti įsakymus dalinių vadai, bandė iškelti klausimą: prieš pradėdam mūšį, atsargumo dėlei, reikėtų tikslesnių žinių apie priešų jėgų gausumą-stiprumą. "Tuojau šob-lėmis suskaičiuosime"- atkirto etmonas, įsakė mušti didelį būgną, trimituoti ir nedelsiant pradėti atakuoti-pulti, pagal jo įsakytą mūšio planą. Pats jis visą laiką vadovavo mūšio eigai komanduo-damas savo karių daliniais (tada "vėliavoms"). Iš 12,000 priešų karių, lavonų po mūšio suskaičiuota apie 9,000.

St. Dts.

1919-1923 metų LAISVĖS KARŲ Narsiam Kovotojui, Vyčio Kryžiaus Ordenu Kavalierei, nepabūgusiam bandyti stoti kovon ir net sunkiu nacių okupacijos laiku, gen. štabo generolui Povilui Plechavičiui, Lietuvos Veteranų Sąjungos RAMOVĖ steigėjui ir jos Centro Valdybos pirmam ilgamečiam vairuotojui mirus, jo šeimai ir artimiesiems gilią užuojautą reiškia ir liūdi

LIETUVIŲ VETERANŲ SĄJUNGA RAMOVĖ

DAR APIE GEN. P. KUBILIŪNĄ

“Karyje” Nr. 6, 1973 m. birželio m. buvo O. Urbono straipsnis apie gen. P. Kubiliūną. Straipsnio pagrindą sudaro gen. S. Raštikio atsiminimų III tome ten. Kubiliūno apibūdinimas, arba, kaip straipsnyje pažymėta, įvertinimas, ir gen. K. Musteikio pavadinimas gen. Kubiliūno tikru kariu ir tikru rikiuotės generolu.

Straipsnio autorius laiko gen. Kubiliūną tragiškiausią mūsų kariuomenės figūrą, dėl kurios dvasinių ypatybių ir charakterio visos pastangos ir darbas eina niekais. O toliau, sau prieštaraudamas, rašo: “Kad Kubiliūnas turėjo visus privalumus užimti mūsų kariuomenėje vieną iš aukščiausių vietų — jokių abejojimų negali būti. Buvo labai gerai išsilavinęs, darbštus, gabus, ramus ir drausmingas”. Bet galutinė išvada — vadu būt netiko.

Autorius nagrinėja vado ypatybes, pabrėždamas: “Žmogus — vadas, tai žmogus, kuris sugeba savo stipria valia, savo charakteriu, priversti kitus žmones pasiduoti jo valiai”. Šis vado apibūdinimas yra netikslus, nes žmogus, kuris priverčia kitus žmones pasiduoti jo valiai, nėra dar vadas ar turys vado ypatybes. Tokius žmones galima vadinti diktatoriais, despotais, įvairiomis machinacijomis užgrobusiais valdžią, bet ne vadais. Tie žmonės savo gyvenimą dažniausiai baigia tragiškai. Pavyzdžiai gali būti netolima praeitis — Hitlerio, Stalino ir Mussolinio likimas.

Vadu gali būti tik tas, kuris savo vidujinėmis ypatybėmis yra pranašesnis ir kitus žmones patraukia prie savęs savo idėjomis, arba ideologija. Jis nieko nepriverčia, bet jo visi klausia, jis nieko nereikalauja, bet visi pildo jo nurodymus, jis miršta ir jam žmonės supila kalnus, stato paminklus. Vadas savo stiprią ir išlavintą valią naudoja ne kitiems pavergti, bet slopinti savo neigiamas ypatybes, o ugdyti geras.

Vado ypatybes ir privalumus aptaria savo veikaluose A.W. Gouldner (Studies in Leadership, 1950) ir E.C. Laird (The New Psychology of Leadership, 1956). Jie sutaria, kad vadu gali būti toks, kuris moka teisingai įvertinti padėtį ir padaryti tinkamą sprendimą, yra sumanus, doras, išmokslingas ir išsilavinęs, nebijo atsakomybės, pasitiki savim, yra pavyzdintas organizacijos narys, kuris sau mažiau leidžia, o daugiau iš savęs reikalauja. Prie tų ypatybių dar reikia pridėti keletą savybių, kurios daro vadą populiarią, būtent: jo teisingumas, mandagumas, vengimas kitus įžeisti ir pripažinimas kitų nuopelnų. Žmogaus psichinių ypatybių visuma sudaro žmogaus — vado charakterį.

Straipsnio autorius O. Urbonas duoda keleta pavyzdžių, kurie turėtų įrodyti, kad gen. Kubiliūnas yra, kaip jis jį pavadino, “skuduras”, bet, įsigilinus į duotus pavyzdžius, išryškėja kas kita.

O. Urbonas deda pastangas pašalinti iš kariuomenės netinkamus ir pasenusius karininkus, užimančius aukštas vietas (“Kario” Nr. 6 pus. 197), bet turinčius didelių nuopelnų kovoje už Lietuvos nepriklausomybę. Gen. Kubiliūnas nesutinka ir tam nepritaria. Jis gerai atsimena 1919-1921 metus, kai ėjo žūtbutinės kovos už tėvynę. Tie karininkai daug padarė ir jų dėka atgavom nepriklausomybę. Kubiliūnas žino, kad kaikurie iš jų atsiliko nuo progresuojančio karo mokslo, bet taip pat žino, kad padaryti jiems Biliūno “Brisiaus galą” būtų nežmoniška. Tam klausimui išspręsti reikia tinkamo įstatymo, o įstatymai nebuvo gen. Kubiliūno galioje.

Sekantis pavyzdys tai naujo poligono įrengimas. Gen. Kubiliūnas mėgino tą reikalą sutvarkyti, rašė raštus, projektus, bet iš savo tiesioginių viršininkų sutiko griežtą “ne”. Tuo reikalu pradėjo rūpintis O. Urbonas: apeidamas tiesioginį viršininką, kreipėsi pas Žemės ūkio ministerį ir turėjo pasisekimą. Šitoks veikimo būdas gen. Kubiliūnui netiko. Būdamas skrupulingas ir drausmingas karys, apeiti savo tiesioginį viršininką jis negalėjo. Kas būtų, jeigu Žemės ūkio ministeris būtų paklausęs O. Urbono, ar šis poligono projektas yra Krašto Apsaugos ministerio patvirtintas ir kodėl jis pats tuo reikalu pas jį nesikreipia? Manau, kad būtų buvusi nemaloni situacija.

“Galų gale tas nelemtas perversmas”. Šį klausimą arčiausiai teisybės išnagrinėjo gen. S. Raštikis. Iš duomenų, prieinamų tremtyje, atrodo, kad gen. Kubiliūnas tikrai perversmo neruošė ir prezidento A. Smetonos pašalinti nenorėjo. Jis net nežinojo, kad prof. A. Voldemaras tame perversme dalyvauja. Ruošė perversmą kiti. Jie skundėsi gen. Kubiliūnui, kad krašto valdyme ir tvarkyme yra didelių spragų, todėl reikia ką nors daryti. Gen. Kubiliūnas sutiko, kad negerovių yra ir reikia jas

taisyti, bet apie perversmą ir negalvojo. Perversmui prasidėjus Kubiliūnas moraliai pajuto, kad tame veiksmo yra ir jo kaltės, nes jis sutiko su perversmą ruošiančių nuomone apie krašto valdymo netikslumus, ir jie jo žodžius klaidingai suprato, kaip pritarimą jų veiksmams. Norėjo galbėti perversmą vykdančius asmenis, bet kartu išnaudoti susidarusią padėtį ir pasiekti šokių tokių krašto valdyme permainingų. Jis daugiau buvo tarpininko tarp perversmo dalyvių ir prezidento, o į technišką perversmo vykdymą nesigilino, tik saugojo, kad neįvyktų kraujo praliejimo.

Važiudamas prie Panemunės tilto kalbėtis su kariūnais, gen. Kubiliūnas puikiai žinojo pareikštą O. Urbono straipsnyje receptą “Geležinės valios” žmogui — paimiti iš 3 artilerijos pulko porą gaubicų ir šaudyti kariūnus “karteče”, bet jis to nepadarė. Nepasinaudojo gaubicomis dėl to, kad buvo lietuvis ir puikiai žinojo, kad kitoje pusėje tilto taip pat yra lietuviai. Receptą kitam duoti lengva, bet abejoju, kad pats davėjas tuo receptu tame atsitikime naudotųsi, ypač, kad teisinė pusė buvo kitoje pusėje tilto.

O kas būtų, jeigu 3 artilerijos pulko gaubicos atsisakytų šaudyti “karteče” į kariūnus. Ir galėjo taip būti, nes jie davė priesaiką ginti kraštą nuo priešo, bet ne nuo kariūnų. O “geležinės valios” žmogui ir “kartečė” nepadėtų, nes, kaip gen. S. Raštikis savo III tomo pusl. 100 atsiminimuose rašo, gen. Jackus su kariūnų daliniu pro Napoleono kalną buvo atskubėję į Kauną respublikos prezidentą apsaugoti.

Visi, rašantieji apie gen. Kubiliūną, pripažįsta, kad tai buvo geras gabus darbštus, išsilavinęs, aukštos moralės karininkas. O tokių mūsų kariuomenėje buvo nedaug. Epiteto “skuduras” jis neužsitaravo, ir atrodo, kad O. Urbonas gen. Kubiliūno būdo, jo moralės ir skrupulingo vykdymo pareigų nesuprato, į veiksmus žiūrėjo paviršutiniškai, juos neanalizuodamas. Vaizdas gavosi neobjektyvus ir visiškai klaidingas. G.S.

A.A.

STASEI VAITKIENEI

mirus, vyrui Edmundui Vaitkui, dukrai Gintai, sūnui Vitui, giminėms ir artimiesiems gilią užuojautą reiškia ir kartu liūdi

Leono Bilerio šeima

ČIKAGOS RAMOVĖNŲ METINIS SUSIRINKIMAS

Š. m. sausio 13 d. Jaunimo Centre, įvyko L.V.S-gos "Ramovės" Čikagos skyriaus metinis narių susirinkimas. Susirinkimą atidarė ir Tėvynės prisiminimą perskaitė skyriaus pirmininkas And. Juškevičius. Atsistojimu prisiminti ir pagerbti: 30-ties metų mirties sukakties proga Lietuvos prezidentas Ant. Smetona ir miręs "Ramovės" steigėjas ir ilgametis jos Centro Valdybos pirmininkas, o taip pat ir Sąjungos garbės narys, gen. Pov. Plechavičius.

Susirinkimui vadovauti pakviestas J. Švedas ir sekretoriauti K. Juškaitis.

1973-čių metų veiklos darbų apyskaitą skyriui patiekė pirm. And. Juškevičius. Smulki, išsamė ir krupščiai paruošta veiklos apyskaita susirinkimui nušvietė viską, ką, esančiose sąlygose ir aplinkybėse, darbščioji skyriaus valdyba ir jos energingasis pirmininkas And. Juškevičius pajėgė padaryti vienų metų laikotarpyje. Skyriaus valdybos ir jos pastangomis buvo atlikti sekantieji darbai:

Metų bėgyje buvo sušaukti 7 skyriaus narių susirinkimai, kurių metu buvo skaityta viena paskaita ir padaryta du pranešimai. Pati valdyba per tą laiką turėjo 16 savo posėdžių, kurių 6, buvo kartu su birutininkėmis (kas rodo šių abiejų organizacijų tamprų bendradarbiavimą).

Vasario 18 d. Čikagos Lietuvių Tarybos surengtame Lietuvos Nepriklausomybės 55 metų ir sausio 14 d. suruoštame, kartu su Šaulių ir Mažosios Lietuvos Sąjungomis, Klaipėdos Krašto atvadavimo 50 metų sukakčių minėjimuose, skyrius dalyvavo su skyriaus vėliava.

Balandžio 15 d. skyrius atstovautas Čikagos Lietuvių Tarybos konferencijoje ir gegužės 12 d. — Lietuvių Fodo metiniame susirinkime.

Gegužės 28 d., Kapų puošimo dieną, aplankyti mirusiųjų skyriaus narių kapai Šv. Kazimiero ir Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Birželio 17 d., minint birželio 13-14-15 dienų liūdnųjų įvykių 33 metų Lietuvos kančių, nekaltų mūsų sesių ir brolių masinių žudynių ir trėmimų į Sibirą sukaktį, pamaldose skyrius dalyvavo su savo vėliava.

Liepos 15 d., Dariaus ir Girėno 40 metų skridimo sukaktuviniam minėjime, Marquette parke, skyrius organizuotai dalyvavo su savo vėliava, kitų organizacijų sudėtyje, ir skyriaus vardu buvo padėtas vainikas prie didvyriams pastatyto paminklo.

Liepos 21 d. skyriaus ramovėnai su savo vėliava, taip pat dalyvavo Pavergtųjų Tautų protesto demonstracijose Čikagos miesto centre.

Rugsėjo 9 d. buvo suruoštas išvažiavimas į gamtą, į International Friendship Gardens parką, Michigan City, prie Lietuvos prezidento Ant. Smetonos sodintos eglės. Dabar ten, Čikagos ramovėnų dėka, yra pasodintos ir kitiems dviems Lietuvos prezidentams — Aleksandrui Stulginskiui ir Kaziu Griniui — eglės, prie kurių tų pačių Ramovėnų pastangomis, yra pastatyti atitinkami akmens paminkliukai. Šios išvykos metu ir įvyko minimų paminkliukų atidengimas, dalyvaujant daugeliui mūsų organizacijų atstovų ir gausiai lietuviškajai visuomenei. Tai buvo retos ir įdomios iškilmės, praėjusios džiaugsmingoje ir pakilioje nuotaikoje.

Spalio 21 d., kartu su kitomis organizacijomis, skyrius rengė ir ramovėnai gausiai dalyvavo Lietuvos Sostinės Vilniaus 650 metų įkūrimo minėjime. Tą pačią dieną, kartu su birutininkėmis, buvo suruošta ir sėkmingai praėjusi "Kariui" paramos kavutė.

Lapkričio 2 d. buvo Vėlinių Dienos minėjimas. Pamaldos Tėvų Jėzuitų koplyčioje ir vėliau eiseną su žvakutėmis prie Laisvės Kovų paminklo. Čia buvo pagerbti savanoriai, kariai, šauiliai ir partizanai, bei visi kritę už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę kovotojai, o taip pat ir dalyvių mirę artimieji Lietuvoje, ar čia tremtyje.

Lapkričio 18 d. buvo suruoštas Lietuvos Kariuomenės 55 metų atkūrimo iškilmingas minėjimas, kuris pradėtas pamaldomis ir baigtas iškilmėmis prie Laisvės Kovų paminklo ir — akademine bei menine dalimis Jaunimo Centro patalpose. Po šio minėjimo įvyko atkurto Laisvės Kovų muziejaus atidarymas.

Guodžio 31 d., Jaunimo Centro kavinėje, ramovėnai, kartu su birutininkėmis, suruošė 1974-jų Metų sutikimą, kuris pasižymėjo savo darnumu, jaudumu ir nuotaikingumu.

Baiğės savo pranešimą, pirm. And. Juškevičius, už darnų bendradarbiavimą, asmeniškai padėkojo valdybos nariams ir skyriaus nariams, kurių pagalba ir pritarimu pavyko šiuos visus darbus nuveikti.

Skyriaus kasininkas J. Litvinas padarė trumpą pranešimą apie skyriaus pajamas, išlaidas ir kasos stovį, o Kontrolės Komisijos pirmininkas Br. Ambraziejus perskaitė šios komisijos skyriaus veiklos, pinigų ir turto stovio patikrinimo aktą.

Susirinkimo dalyviai, išklausę skyriaus pirmininko, kasininko ir Kontrolės Komisijos pranešimus, nutarė duotas apyskaitas patvirtinti, vadybos veiklą užgirti ir valdybai, už jos tokią našią metinę veiklą, pareikšti padėką. Atskirai pabrėžta skyriaus pirm. And. Juškevičiaus sumanus skyriui vadovavimas, ir žinomas, energingumas, kruopštumas, ir, žinoma, neuilstamumas skyriaus veikloje.

Pereitime skyriaus narių susirinkime buvo nutarta ir pavesta naujos 1974-ties metų Skyriaus Valdybos rinkimais rūpintis esančiai Kontrolės Komisijai. Tuo reikalu Br. Ambraziejus pranešė, kad buvusios valdybos nariai: And. Juškevičius, Vikt. Diminskis, J. Litvinas ir V. Senda, sutiko valdyboje pasilikti ir sekantiems metams. Susirinkimui reikėtų tam pritarti ir darinti tik vieną narį į valdybos sudėtį, vietoje dabar sunkiai sergančio B. Brazdžionio. Toks pranešimas susirinkusiųjų buvo sutiktas su džiaugsmu, nes kiekvienais metais išrinkti naują valdybą būdavo ne taip jau lengva ir susidarydavo nemažai rūpesčių bei sunkumų. Pravedus balsavimus, papildomuoju valdybos nariu buvo išrinktas J. Vilutis. Taigi, 1974-ties metų Skyriaus Valdybą sudaro: Andrius Juškevičius, Viktoras Diminskis, Vincas Senda, Jonas Litvinas ir Juozas Vilutis; kandidatais į valdybą yra Albertas Tamošiūnas ir Adomas Ūselis. Kontrolės Komisija 1974 metams pasiliko toji pati ir ją sudaro: Bronius Ambraziejus, Juozas Bagdžius ir Pranas Žitkus.

Klausimuose ir sumanymuose Ant. Rėklaitis priminė ramovėnams Lietuvių Fondo reikšmę ir paragino visus įsijungti į Fondo narių eiles. Vik. Diminskis, Laisvės Kovų muziejaus vadovas, paprašė ramovėnus muziejui eksponatų paieškoti savo aplinkoje. G. Songinas pasiūlė Laisvės Kovų muziejaus įrengimui reikalingų lėšų pabandyti paprašyti Lietuvių Fondo paramos. Iškelus klausimą apie pasyvius, susirinkimų nelankančius, nedalyvaujančius skyriaus veikloje ir nario mokesčio nemokančius narius, dalyvių buvo duota keleta sugestijų. Skyriaus valdyba pažadėjo šį klausimą sutvarkyti artimiausioje ateityje. 1973 metais mirė 2 skyriaus nariai ir naujai įstojo 8; dabartiniu metu skyriuje yra 124 nariai. Susirinkimui baigiantis "Kario" atstovas J. Stakūnas paragino ramovėnus atsiskaityti ir pratęsti žurnalo prenumeratą. 57% Čikagos ramovėnų prenumeruojasi "Karij".

Susirinkimas praėjo darnioje ir darbigoje nuotaikoje.

jonas kun-lis

A.A. plk. Z. Baltušauskas (iš 5 psl.)

naktį pasidaro eiliniu ir skiriamas į tą pačią kuopą, kuriai vadovavo tik karui pradedėjus. Palankiom aplinkybėm susidarius, pabėga ir po daugelio iškentėtų vargū badaujančiame Petrapilyje, 1918 m. spalio mėnesį grįžta į Lietuvą. Dar Rusijoje būnant buvo lenkų kviečiamas stoti į lenkų organizuojamą legijoną, bet atsisakė.

1918 m. spalio mėnesį savanoriu stoja į Lietuvos kariuomenę ir tų pačių metų gruodžio 20 d. Lietuvos vyriausybės pakeičiamas į plk. ltn. laipsnį. Tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje buvo kuopos vada, bataliono vada ir vėliau, Geležinio Vilko pulke, ūkio dalies viršininku. Respublikos Prezidento aktu Nr. 106 paskelbtu 1923 m. įsakyme kariuomenei, nuo 1924 m. sausio 15 d. atleistas į atsargą.

Išėjęs į atsargą, perėjo dirbti į Teisingumo ministeriją. Kurį laiką buvo Kauno s.d. kalėjimo viršininko padėjėjas, vėliau viršininkas ir paskiau viršininko pareigoms buvo perkeltas į Šiaulių s. d. kalėjimą. Apie 1933 m. perėjo dirbti į Vidaus Reikalų ministeriją ir joje išbuvo iki bolševikams okupavus Lietuvą. Kaip kūrėjas savanoris Lietuvos vyriausybės buvo apdovanotas 15 ha žemės ir statybine medžiaga trobėsiams apie 7-is kilometrų nuo Šiaulių miesto.

1940 m. liepos mėnesį Paleckio liaudies vyriausybės atleidžiamas iš tarnybos Mažeikiuose, kaip nepatikimas komunistų

valdžiai. Po didelių pastangų gauna rusų kalbos mokytojo vietą Anykščių progimnazijoje. Apsigyvena Anykščių vasarnamiuose apie 2 km nuo Anykščių miestelio, kad tik mažiau kristų į akį bolševikų agentams. Bet vieną dieną, turėdamas reikalų Anykščiuose, sulaikomas vieno žydo, kuris rusiškai kreipdamasis pareiškė, kad jis jį, atsimenąs dar iš buržuazinių laikų, kai jis vaikščiojęs Lietuvos "žandaro", atseit, policijos uniformoje. Velionio įsitikinimu, pirmo vežimo išvengė tik dėl to, kad dėstė rusų kalbą. Po karo rastuose Anykščių milicijos sąrašuose, buvo kartu su šeima įtrauktas į antrąjį išvežimą.

Vokiečių okupacijos metais buvo Panevėžio plytinės direktorius, o vėliau Priešlėktuvinės Apsaugos viršininkas. Organizuojant Viet. Rinktinę užsiregistruoja Panevėžio komendantūroje, bet likvidavus Viet. Rinktinę tuo viskas taip ir užsibaigė.

1944 m. rugpjūčio 4 d., per Sudargą, su lietuvių Savisaugos batalionų vora pasitraukia į Vokietiją. 1950 m. iš Augsburg-Haunstetten stovyklos atvyko į Bostoną, o vėliau į Čikagą. Visą savo gyvenimą jokioms politinėms partijoms nepriklausė, nes buvo gana tylaus ir užsidariusio būdo. Lietuvoje dar gyvenant priklausė tik vienintėlei Šaulių Sąjungai.

Iki pat mirties buvo ištikimas "Kario" skaitytojas, kurį velionio sūnu prunumeravo nepr. Lietuvos laikais, vokiečių okupacijos metais ir nuo pačiojo pirmojo "Kario" numerio atgavinimo Amerikoje.

Visi "Kario" komplektai ir šiandien puikiai įrišti yra velionio sūnaus privačioje kolekcijoje.

Prieš pusmetį dar suspėjo perskaityti gen. St. Raštikio atsiminimų III tomą ir knygą vertino kaip labai objektyviai parašytą. Buvo nuomonės, kad tokios knygos turėtų būti kiekvieno lietuvio patrioto namuose, nes tai yra tikra istorinė medžiaga būsimosioms kartoms. Dėl visų kritikų, tai vieną kartą sūnui pareiškė, kad kol ant šios žemės bus du žmonės, tol vienas iš jų bus kritikas, o kitas kritikuojamas. Į Lietuvą grįžti nesitikėjo, nes, anot velionio, mus pardavė Jaltaje.

Velionis buvo vyriausias ir paskutinis iš 10-ties vaikų šeimos. Brolis Bronius, podporučikas, baigęs karo mokyklą Rusijoje 1916 m., nelaimingai mirė revoliucijos metu Rusijoje. Sesuo Eugenija studijavusi baletą meną Petrapilyje, pas garsiąją baleriną Pavlovą, mirė kaulų džiova po vienos išvykos į frontą. Kiti broliai mirė dar nepr. Lietuvoje. Broliai: smuiklininkas Juozas ir Jonas, turėjęs elektros reikmenų parduotuvę Žaliakalnyje, mirė labai neaiškiais aplinkybėmis 1945 m. Lietuvoje.

Palydėtas daugelio senų pažįstamų ir draugų, buvo palaidotas lapkričio 21 d. Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse šalia gerb. a.a. Lietuvos konsulo dr. Petro Daužvardžio. Liko nuliūdus žmona Marija, duklė Liudmila, sūnus Leonas, žentas Juozas, marti Elena ir keturi anūkai: Borisas, Janina, Violeta ir Viktoras. Tebūnie Tau lengva svetimoji Amerikos žemė. L.B.

A.A. VINČA ŽILJ,

artilėrijos brigados generolą, prisiminus Sunku užmiršti gerų draugų, kolegų pėdsakus, kai jie apleidžia gyvųjų pasaulį. Jų darbai, pavyzdžiai, pamokymai, būdas įstringa, netik į protą, bet ir į širdį ir dėl to jie, bet koku laiku, džiaugsme ar liūdėsyje, sukrečia. Čia tenka prisiminti kilnų, taurų, taip artimą širdžiai, lietuvių patriotą, Nepriklausomybės kovų karį, savanorį, generalio štabo artilėrijos brigados generolą Vinčą Žilį, sulaukusį 74 metų amžiaus ir prieš metus iškeliauvusį amžinybėn.

Pas jį man teko pradėti pirmuosius karininko žingsnius Kėdainiuose, 2-me artilėrijos pulke, kada jis ten buvo baterijos vada. Velionis buvo tvirto būdo, griežtas reikalavimuose iki smulkmenų, atsidavęs tarnybai, religingas, linksmas ir draugiškas.

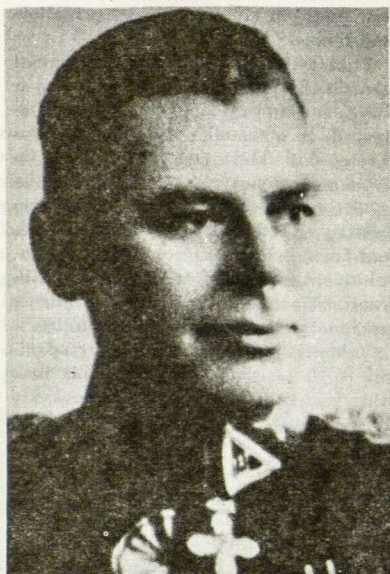
1919 m. jis stėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir dalyvavo visuose frontuose, artilėrijos daliniuose, kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės. Buvo apdovanotas Vy-

čio Kryžiumi. Baigė Lietuvos Karo Mokyklos pirmąją laidą, aukštuosius Karininkų Artilėrijos kursus ir Karo Akademiją, Belgijoje. 1934 m. buvo paskirtas artilėrijos inspektoriumi, vėliau tose pačiose pareigose pavadintas artilėrijos viršininku. Dėstė Karo Mokykloje ir Aukštuose Karininkų kursuose. Būdamas artilėrijos viršininku paruošė ir išleido eilę labai reikalingų artilėrijos statutų ir detalizuotą artilėrijos taktikos konspektą. Sėkmingai įtakojo savo valdinius reikšti iniciatyvą. Artilėrijos dalys tikrai jautėsi, kad kasmet kuo nors nauju stiprėja, tobulėja paskirtam tikslui.

1941 m., per pirmąją rusų komunistų okupaciją, prieš pat karą, velionis su aukštųjų karininkų grupe, keturiolika asmenų, buvo išsiųstas į Rusiją, neva, į pasitbulinimo kursus prie artilėrijos akademijos. Tačiau, visi greitai pateko į koncentracijos stovyklą Vorkutoje. Kirto miškuose medžius, gyvendami pusbadžiai lageriuose. Tie kurie fiziniai buvo tvirtos sudėties ir stipraus tikėjimo, išliko gyvi, ištvėrė

ir grįžo. Septyni iš jų grupės, silpniausi, buvo atskirti, toje grupėje ir savanoris plk. ltn. Kazys Abaras, velionio padėjėjas artilėrijos štabe, ir išvežti laivu į pietus. Sklido gandai, kad kelyje juos ištiko ir visus išskynė dezinterijos epidemija. Daug metų praėjo, nei vienas iš tos grupės negrįžo ir jokios žinios negauta. Jų kaulai liko išlėsti amžinuose sniegyuose. Išvykus Vincui į "pasitbulinimo kursus", jo žmona liko Vilniuje dideliame rūpestyje su keturiais mažais vaikais, vyresnysis 10 ir jaunesnysis dviejų su puse metų. Ji viena likusi su mažais vaikais išgyveno sunkias karo audras, o kai atsirado galimybė, gelbėjo vyrą nuo bado ir šalčio. Ir miela pašaliečiui jaustis, kai šeimos idilija visokiose aplinkybėse išlieka gyva.

1955 m. spalio 2 d. velionis grįžo iš Sibiro pas šeimą. Reikėjo gyvenimą iš naujo pradėti. Viskas buvo pravalgyta: baldai, servizai ir kas tik buvo vertingumo. Vincas pradėjo dirbti nelengvą darbą, už 60 rublių mėnesinio atlyginimo.

Brig. gen. V. Žilys

Visi dirbdami, šiaip taip, galus suvedavo, bet buvo laimingi, kai po 15 metų Sibiro vergijos, vėl visa šeima kartu, viename bute, nors tik 31 kvadratinio metro plote. Nebeilgai jiems taip teko vargti. Ir kiek džiaugsmo jie visi turėjo, kai teismas velionį reabilitavo. Buvo grąžintos jam visos teisės, generolo laipsnis ir pripažinta invalidumo 2-ji grupė, su pensija.

Po šios eigos Vincas daugiau fizinio darbo nebedirbo, bet ir nedykinėjo. Užsimojo ir parašė platų prancūzų-lietuvių kalbos žodyną, vis šlifudamas jį iki pat mirties.

Praėjusių metų pavasarį jis pasiskundė, kad jo sveikata sugniužo ir per visą vasarą ėjo, be skausmų, silpnyn. Rudeniop negailestingas skilvio vėžys paguldė jį į lovą ir spalio 9 d., žmonos ir vaikų akyse, savo kukliame butelyje jis užgeso amžinai. Liko žmona ir graži keturių asmenų šeima. Palaidotas buvo iškilmingai su bažnytinėmis apeigomis, Petrašiūnų kapinėse Kaune.

Daugelio akyse ir jausmuose jis dar tebėra gyvas, ypač artilerininkų išblaškytų visame pasaulyje ir okupuotoje Lietuvoje. Dažnai pasigendame jo, kuris taip ryžtingai savo jėgas skyrė nepriklausomai Tėvynei Lietuvai.

K. Šimėnas

A.A. MAJORAS ANTANAS AVIŽIENIS

Los Angeles ramovėnų eilės kas kartą vis retėja. Šiais metais jau antrą kartą mirtis išsinešė iš mūsų tarpo gerą narį. 1973 m. spalio 27 d. mirė majoras Antanas Avižienis. Jo asmenyje LVS Ramo-

vės Los Angeles Skyrius neteko nuoširdaus ir aktyvaus nario, neatsisakydavusio iėiti ir į valdybą.

Velionis gimė 1895 m. liepos 25 d. Anykščiuose, kur ir ėjo pradinį bei vidurinį mokslą. I Pasaulinio karo pasekmėje tėvams atsidūrus Petrapily, Antanas dirbo fabrike, o laisvalaikiu pagelbėdavo Petrapičio lietuvių pabėgėlių komitete. 1918 m. grįžo į Anykščius ir atrodo sugriautą, sudegintą tėvų ūkį. Netrukus stojo savanoriu į besikuriančią Lietuvos kariuomenę, kurioje nuo to laiko iš tarnavo ligi pat 1940 metų, eidamas įvairias pareigas.

Su I p. p. Antanas dalyvavo karo veiksmuose prieš bermontininkus, vėliau iš pulko buvo išsiųstas į Karo Mokyklą, kurią baigė 1920 m. Sugrįžęs į pulką, vėl netrukus buvo perkeltas į I pėst. divizijos štabą adjutantu. 1923 m. išsiųstas į Aukštuosius Karininkų Kursus ir, juos baigęs, paskirtas I Karo Apygardos Panevėžyje adjutantu. 1924 m. pakeltas į vyresniojo leitenanto laipsnį. 1927 m. paskirtas į Rokiškio komendantūrą, kur pakeltas į kapitono laipsnį. 1930 m. paskirtas į Vyriausią Kariuomenės Štabą, į 1936 m. pakeltas į majorus. Bolševikai 1940 m. privertė jį išeiti iš kariuomenės.

Paskutiniojo pasaulinio karo pasekmėje A. Avižienis atsirado Vokietijoje, palikęs tėvynę arkliais. Gyveno pradžioje Drezdene, vėliau Augsburgėje. Su šeima persikėlė į JAV-es, bandė įsikurti Čikagoje, bet lietuvių sostinės klimatas jam netiko. Sušlubavus sveikatai, siekė švelnesnio klimato, todėl persikėlė 1965 m. į Kaliforniją. Čia, kiek geriau pasijutęs, aukojo jėgas visuomeninei veiklai, dalyvaudamas Lietuvių R. Katalikų Susivienijime, LVS Ramovės LA skyriuje, Lietuvių Kūrėjų-Savanorių organizacijoje ir kur tik jo jėgos leido. Būdamas pensininkas ir silpnos sveikatos, vis dėlto, baigė mokslinti savo vaikus. Jo sūnus, dr. Algirdas Avižienis, yra žymus mokslininkas ir profesorius Berkeley universitete. Dukterė Aldona mokytoja. Taip pat giliame nuliūdime liko jo našlė Stasė ir anūkelis.

Spalio 30 d. Los Angeles Šv. Kazimiero bažnyčioje kun. V. Olšauskas atlaikė gedulingas pamaldas, o iš vakaro vadovavo rožiniui. Abi dienas ramovėnai stovėjo garbės sargyboje. Velionio jamžininimui, surinkta aukų \$101.00 Lietuvių Fondui.

Lietuvos trispalvė vėliava apdengtas karstas su A. Aviežieniaus palaikais nulydėtas į Šv. Kryžiaus kapines, Culver City ribose. Čia su velioniu atsisveikino, LRS Susivienijimo Amerikoje vardu, Jonas Puikūnas, o LVS Ramovės Los Angeles Skyriaus vardu Stasys J. Paltus, kuris su valdybos sekretorium Jonu Venckum įtei-

Mjr. A. Avižienis

kė velionio sūnui nuo karsto tautinę vėliavą, tėvo darbų ir pasišventimo tėvynei ilgam atsiminimui.

Smėlėtos Pacifiko pakrančių kalvos pri-glaudė ištikimą Lietuvos sūnų, kurio siela visada rūpinosi tėviškės sreikalais, veržėsi į gimtuosius Anykščius, ir troško, kad tėvynės meilės liepsna nuolatos degtų ir jo vaikų širdyse.

Ilsėkis, mielas Antanai, svetimoje, bet draugiškoje padangėje.

A. Mironas

LAPKRIČIO 23 D. MINĖJIMAS BALZEKO L. K. MUZIEJUJE

Lapkričio 18 d., 4 val. p. p., Balzeko Lietuvių Kultūros muziejuje, Čikagoje, buvo iškilmingai paminėta 55-toji nepriklausomos Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukaktis. Minėjimo programą pradėdamas, muz. Karinio skyriaus vedėjas, Konstantinas Petrauskas pasveikino visus (apie 150 žmonių), minėjamam susirinkusius ir tarė įžanginį žodį.

Buvo sugiedota J.A. V. ir Lietuvos himnai, kunigas Fabijonas Kireilis, sukalbėjo invokaciją. Pagerbta žuvusieji už Lietuvos laisvę. Prieš pagerbiant nepriklausomybės kovose už Laisvę žuvusius karius-savanorius, šaulius, partizanus, Romą Kalantą bei išlikusius kovotojus: karo invalidus, Vyčio Kryžiaus ordino kavaliarius, šaulius, partizanus, Simą Kudirką ir kitus Sibiro vergų darbo stovyklos tebekankinamus brolius ir seses lietuvius, programos vedėjas, K. Petrauskas tarė atatinamą žodį. Tuo pat metu prie už Laisvę Žuvusiems paminklo, šaulės Cecevičienės Stasė ir Petronienės Vilma padėjo gyvų

raudonų rožių vainiką, o kūrėjas-savonoris Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius mjr. G. Songinas su Lietuvos Kunigaikštienės Birutės Draugijos c.v. pirmininke M. Babickiene, uždegė aukurą. Gi, aktorius Alf-Brinka, imituodamas žuvusiųjų iš kapo atsiliepiamą, įspūdingai padeklamavo: —...“Zuvome, kad jūs gyventumėt laisvi”...

Momentui pritaikytą paskaitą, “Kariuomenės reikšmė Valstybėje”, skaitė teisininkas Petras Stravinskas. “Vytauto Didžiojo” šaulių kuopos vardu kalbėjo š. Algirdas Budreckas. Jis pabrėžė pagirtinius muziejaus vadovybės jau kelinti metai iš eilės muziejuje rengiamų svarbių tautinių-istorinių įvykių minėjimus.

Meninėje programos dalyje, Izabelės Motiekaitienės Dainavimo Studijos mokinės, Danutė Bajalytė ir Zita Petkevičienė, gražiai padainavo įvairių autorių — kompozitorių ir liaudies dainelių. Jos ir himnus giedojo. Pianu akompanavo muzikas Manigirdas Motiekaitis. Aktorius Brinka dar padeklamavo Juozo Mikšto ir kt. autorių, momentui tinkamus, eilėraščius. Visiems programos vykdytojams susirinkę gausiai ir nuoširdžiai plojo. Pabaigai žodį (anglų kalba) tarė muziejaus prezidentas St. Balzekas. Jis nuoširdžiai padėjo visiems už atsilankymą ir kvietė neužmiršti muziejaus adreso ateityje. Muziejaus kuratoriui Konstantinui Pettauskui, ta proga, už uolų ir muziejui naudingą darbą, įteikė dovaną — mūsų tautos didvyrių, transatlantinių lakūnų Dariaus ir Girėno biustą.

K. Petrauskas paskelbė, jog Žuvusiems už Laisvę paminklas/lygiai toks, koks buvo Kaune, Karo Muziejaus sodelyje), prie kurio šiandieną uždegėme aukurą, muziejui buvo paaukotas Julijos Bičiūnienės, gyv. 3236 So. Halsted st. Čikagoje.

Minėjimo programos uždromąjį ir padėkos žodį tarė K. Petrauskas. Be to, visiems programos vykdytojams-joms muziejaus prezidento ir savo vardu įteikė simbolines dovanėles.

Beskubant, minėjimas, betgi, užtruko virš dviejų valandų. Po minėjimo, svečiai ir viešnios buvo pakviesti gurkšneliui kavos, kuri čia pat, talkininkaujant š. St. Cecevičienei, buvo paruošta. Už tai tebūnajai specialus, lietuviškas-šauliškas acū!

50 METŲ SUKAKTIS

1973 m. spalio 15 d. suėjo 50 metų nuo Lietuvos Karo Mokyklos V laidos išleistuvių. Šis įvykis buvo paminėtas Čikagoje, spalio 14 d.

Minėjimas buvo pradėtas pamaldomis Jėzuitų koplyčioje. Po pamaldų buvo padėtas vainikas prie Laisvės paminklo ir aplankyti kapai Šv. Kazimiero kapinėse.

Šią laidą baigė 79 kariūnai. Įvairiose aplinkybėse žuvo — partizanaudami, nukankinti Sibire, eidami tarnybos pareigas ir mirė viso 36 asmenys. Vien tik J.A.V. mirė 7 asmenys. Likusieji yra išsklaidę įvairiose pasaulio šalyse. Gyvųjų tarpė, čia Amerikoje, tebėra 4, būtent, Kl. Čeputis, Vl. Džiubinskas, S. Paulavičius ir K. Vygantas. Šį įvykį atminti ir įamžinti V laidą Lietuvių Fonde, ją baigė Vl. Džiubinskas ir Kazimieras Vygantas padarė įnašą 1000 dol. į Lietuvių Fondą ir 500 dol. Jaunimo Centru.

V.D.

PATAISYMAS

“Kario” 1973 m. Nr. 7 251 puslapy: — Aviacijos lakūnas Romas Marcinkus, nepriklausomos Lietuvos valdžios buvo 1939 m. išsiųstas į Prancūziją susipažinti su jų naikintuvų taktika ir...

Minimas lakūnas, pirmiausiai, ne Romas, o Romualdas Marcinkus ėjos žvalgo pareigas ir niekad ir nieko bendro neturėjo su naikintuvais, todėl ir negalėjo būti siųstas, kaip ten tvirtinama.

Stasys Baipšys

LAIŠKAI REDAKCIJAI

Gerb. KARIO Redakcija,

Prieš pora metų pripuolamai radau “Lietuviai Kariai Laisv.Pasaulyje trumpą žinutę, kad vyr. psk. Ignas Brazdžiūnas, 5. P. L.D.K. Kęstučio pulko, miręs Sibire.

Tuoj parašiau seseriai į Lietuvą ir gavau atsakymą, kad tai netiesa. Ji rašė, kad jis yra gyvas Lietuvoje ir visai neseniai jį mačiusi.

Dabar, neseniai vėl gavau nuo sesers, iš Lietuvos, laišką, kad Ignas Brazdžiūnas, tarnavęs 1921-22 metais vyr. puskarininku, 5 p.p., mirė 1973 m. gegužės 4 d., Panevėžyje, sulaukęs 75 metų amžiaus. Jo vyresnis brolis Povilas Brazdžiūnas, neprikl. Lietuvos laikais tarnavęs Kaune aviacijoje, labai sunkiai serga ir guli ligoninėje, Vilniuje.

Brazdžiūnai turėjo nuosavą dvarą Antašavoje, Biržų apskr. Labai nuostabu, kad jie dar randasi Lietuvoje, rusų nenukankinti.

Aš esu antašavietė ir man įdomu žinoti likimą artimų kaimynų ir gerų pažįstamų, kokie man buvo Brazdžiūnai. Žinau, kad taip pat rūpi ir kitiems iš ten kilusiems.

Elena Vaitiekūnienė
Jeffersonville, N. Y.

Mielas KARY,

Siųsdamas 1974 m. prenumeratos mokėstį ir atjausdamas Tavo sunkią finansinę padėtį pridėdu Tau, KARY, kuklią savo paramą 12 dolerių. Žinau gerai, kad mes visi, kariai ir šauliai norėtume, kad Tu mūsų pastoges lankytojei.

Tavęs neapleisime ir visuomet, kiek galėdami, Tau padėsime, kad nesustotum mūsų lankęs.

Nuoširdžiausi sveikinimai ir geriausi linkėjimai 1974 metams.

Kl. Naudužas, Sutton W. Canada

Siunčiu 25 dol. vertės money orderį Tėvų Pranciškonų spaustuvės įrengimui paremti.

Tuo pačiu, tebūna man leisti palinkėti “Kariui” ir toliau sėkmingai buvusius Lietuvos karius bei karių draugus lankyti.

Su geriausiai Linkėjimais,

Stasys Mazilis
Fishkill, N. Y.

Gerb. p. Redaktorium,

Siunčiu Jums savo prenumeratą už du metus (1974/1975) ir linkiu jums ištvermės ir sėkmės tęsti ir toliau tą sunkų ir dažnai nedėkingą darbą — redaguojant “Karį”. Likusius pora dolerių nuo prenumeratos skiriu žurnalo patobūlinimui.

Ateity norėčiau matyt daugiau straipsnių iš lietuvių karių pergyvenimų per II Pasaulinį karį. Nesvarbu kurioje kariuomenėje, ar kuriame fronte jie būtų kariavę.

Su pagarba

Vytautas J. Juodišius
Čikaga

Siunčiu iš viso 3 dol., kad pakelta kaina, skolai išlyginti 1 dol. ir 2 dol. auką.

Lauksiu Jūsų brangaus ir gražaus žurnalo. Tokio kaip KARYS nėra nei vieno žurnalo, kuris galėtų jį pakeisti. Kuo toliau, tuo vis įdomiau...

Antanina Budžinauskienė
Waterbury, Conn.

NAUJAS "KARIO" ADRESAS

Prenumeratos mokestį ir korespondenciją siųsti šiuo NAUJU adresu:

341 HIGHLAND BLVD., BROOKLYN, N.Y. 11207

KARIO LEIDINIAI

H. Slenklevičius, KRYŽIUOČIAI. Trijų tomų istorinė novelė, iliustruota, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dall. V. K. Jonyno spalvotas piešinys viršelyje ir aplanke. (I tomas išparduotas); II tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00; III tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00.

Vaclovas Biržiška, PRAEITIES PABIROS. Rinkiny straipsnių iš Lietuvos istorijos, iliustruota istoriniais paveikslais, kietais viršeliais, 352 psl. Kaina \$6.50. Atpiginta \$2.50.

O. Urbonas, 1410 METŲ KARAS IR ŽALGIRIO MŪŠIS. Pirmas toks išsamus veikalas apie žymiausią mūsų Lietuvos istorijoje. Iliustruota, dviejų spalvų mūšio schemas, 110 psl., kaina \$3.00. Atpiginta \$1.50.

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE. Studija apima karinius įvykius XVII a. gale ir XVIII a. prasidedant. Dėmesys kreipiamas į kovas Lietuvoje vykusias tarp lietuvių švedų pusėje ir tų, kurieėjo išvien su lenkais ir rusais. Iliustruota, dviejų dalių, viso 259 psl. (I dalis išparduota); Vienos dalies kaina \$1.75. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS. Aprašo 1260 m. įvykusią didžiąją žemaičių pergalę, kovas ir įvykius privedusius prie to mūšio ir pasekmes. Iliustruota, 96 psl., kaina \$1.25 (Išparduota).

Z. Raulinaitis, AISCIAI KARINĖS ISTORIJS SVIESOJE. Baltų karinės istorijos pradžia. Įvykiai apima I a. ir prieškristinius amžius. Iliustruota, 64 psl., kaina \$1.25 (Išparduota).

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS. Aprašo įvykusį V a. hunų žygį į Prūsų Gamalį pilį. 32 psl. Kaina \$1.00.

Plk. K. Škirpos studija: 5 D.L.K. KĖSTUCIO PULKO KOVOS TIES SEINAIŠ 1920 METAIS, yra atspausdinta atskira knyguete, 124 psl. Autorius studiją peržiūrėjo, atitaisė netikslumus ir KARYS patiekia ją skaitytojams kaip dokumentą įamžinantį mūsų kovų dėl nepriklausomybės vieną iš sunkiausių laikotarpių. Kaina \$3.00.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIES ROMĄ. Įvykiai vyksta II-IV a., kai gotai viešpatavo Rytinėje Europoje ir Ermanrikas valdė nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų. Iliustruota, 80 psl., kaina \$1.50. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS. NAGRINĖJA, ar Vaidevutis buvo istorinė, ar legendinė asmenybė. 64 psl. Kaina \$1.00.

J. Variakojis, 4 P. LK MINDAUGO PULKAS. Pulko kovos Nepriklausomybės karo frontuose: bolševikų, bermontininkų, lenkų. Žygiai ir kovos pavaizduotos brėžiniais ir dalyvių nuotraukomis. Viso apie 50 iliustracijų, 120 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

P. Žilys, SUOMIŲ - SOVIETŲ KARAS. Karo išvakarėse, derybos, įtampa, laukimas... Pirmosios kovos. Kautynės šlaurėje, prie Ladogos ežero, Karelijos sąsmaukoje... Suomų narsų gynyba ir jų tipinga "motti" taktika. Sunkūs nuostoliai, lėta užsienių parama... Suomija priversta pasirašyti taiką... Prarasta teritorija, karo nuostoliai, evakuacija... Plk. Žilys sukūrė tikslų ir aiškių šių žiaurių grumtynių vaizdą. Iliustruota, 176 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

Dr. J. Puzinas, KELIAS Į LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMĄ. Pasinaudodamas įvairiuose šaltiniuose paskelbta medžiaga, prof. dr. Jonas Puzinas bendrais bruožais nušviečia tuos įvykius, kurie turėjo įtakos Lietuvos valstybės atstatymui. Dokumentinė medžiaga yra paskleista įvairiuose leidiniuose, daugeliui sunkiai, arba ir visai neprieinama. Todėl šis leidinys yra labai svarbus, nes čia yra sutelkti visi svarbesnieji dokumentai nuženklinantieji mūsų kelią į Vasario 16-los Akta. 90 psl. su iliustracijomis. Kaina \$2.50. Atpiginta \$2.00.

Z. Raulinaitis, FRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ. Šie yra pagrindiniai studijos skyriai: Anglai saksai ir aisčių Pabaltijys; Baltų kraštai švedų žygiams prasidėjus; Danai pradeda puldinėti Baltijos kraštus; Starkadas; Bravalos mūšis; Ginklai (400-800 metais). 72 psl. Kaina \$2.00.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.